

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL
STANDARTLARI VE KREDİLENDİRME SÜRECİNDE
YARATTIĞI DEĞİŞİM**

Yüksek Lisans Tezi

ASLI AYABAKAN

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL
STANDARTLARI VE KREDİLENDİRME SÜRECİNDE
YARATTIĞI DEĞİŞİM**

Yüksek Lisans Tezi

ASLI AYABAKAN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. FATMA PAMUKÇU

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İŞLETME Anabilim Dalı MUHASEBE FINANSMAN Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ASLI AYABAKAN'ın TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BASEL STANDARTLARI VE KREDİLENDİRME SÜRECİNDE YARATTIĞI DEĞİŞİM adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 11.10.2017 tarih ve 2017-29/6 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 22 / 11 / 2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

			İmzası
1.	Tez Danışmanı	Doç. Dr. FATMA PAMUKÇU	
2.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. AYŞE PAMUKÇU	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. ALİ ALTUĞ BIÇER	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Aslı AYABAKAN
Anabilim Dalı	: İşletme
Programı	: Muhasebe Finansman
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Fatma PAMUKÇU
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Aralık 2017
Anahtar Kelimeler	: Basel, Kredilendirme

ÖZET

Bu çalışmada, Basel Standartları'nın Türk Bankacılık Sisteminde kredilendirme sürecinde yarattığı değişimler araştırılmıştır. Bu kapsamda, Basel Standartları ile ilgili uluslararası ve ulusal düzenlemeler incelenerek, standartların önemi, etkisi, etki alanları, uygulama metodolojileri ortaya konulmuş, geleneksel kredilendirme süreci ile karşılaştırılması yapılmıştır. Gerçek uygulamadan alınan bir firmanın her iki yaklaşıma göre kredilendirme analizleri yapılmış, kredi kararına varılmış, kredi kararları karşılaştırarak bulgular elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Basel Standartları'nın kredilendirme sürecindeki etkisine ilişkin tespitler yapılmış, sektörde yarattığı ve yaratması beklenen değişimlere ilişkin yargıya varılmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Aslı AYABAKAN
Field	: Business Administration
Programme	: Accounting and Finance
Supervisor	: Ass.Prof. Fatma PAMUKÇU
Degree Awarded and Date	: Master – December 2017
Key Words	: Basel, Credit Assessment

ABSTRACT

In this study, we investigated the changes created by Basel standards on the crediting process of the Turkish banking system. Along these lines, we looked into domestic and international arrangements that pertain to Basel standards, laid out the importance, impact, influence zones, and application methodologies of the standards, and compared them with the traditional crediting process. We conducted a crediting analysis of an actual firm per the afore-mentioned two methodologies, arrived at a credit award decision, and obtained facts based on a comparison of the credit award decisions. At the end of the study, we determined the impact of Basel standards on the crediting process, and arrived at conclusions regarding the impact it has had, and will have, on the industry.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR	viii

GİRİŞ	1
--------------------	----------

1. BASEL BANKACILIK DENETİM KOMİTESİ VE BASEL STANDARTLARI	5
---	----------

1.1 Komitenin Tarihçesi	5
1.2 Komitenin Amacı ve Çalışma Şekli	7
1.3 Komitenin Organizasyon Yapısı ve Üyeleri	8
1.4 Uluslararası Ödemeler Bankası	9
1.4.1 Bankanın Amacı.....	9
1.4.2 Organizasyon Yapısı ve Üyeleri	10
1.5 Basel Standartları	11
1.5.1 Basel I Standartları.....	13
1.5.1.1 Basel I Standartları'nın Temel Yapısı.....	13
1.5.1.2 Basel I Standartları'nda Piyasa Riskine Bakış.....	17
1.5.1.3 Basel I Standartları'na Getirilen Eleştiriler.....	18
1.5.1.4 Basel I Standartları'nın Türkiye'de Uygulama Süreci.....	19
1.5.2 Basel II Standartları	20
1.5.2.1 Basel II Standartları'nın Temel Yapısı	21
1.5.2.2.1 Kredi Riski Hesaplaması	24
1.5.2.2.2 Piyasa Riski Hesaplaması.....	31
1.5.2.2.3 Operasyonel Risk Hesaplaması	33
1.5.2.3 Basel I ile Basel II Standartları'nın Karşılaştırılması	35
1.5.2.4 Basel II Standartları'nın Türkiye'de Uygulama Süreci	36
1.5.3 Basel III Standartları	38
1.5.3.1 Basel III Düzenlemeleri	39
1.5.3.2 Basel III'e Getirilen Eleştiriler.....	40
1.5.3.3 Basel III Standartları'nın Türkiye'de Uygulama Süreci	41

2. TİCARİ BANKALARDA GELENEKSEL KREDİLENDİRME SÜRECİ.....	44
--	-----------

2.1 Bankaların Görevleri	46
2.2 Bankacılık İşlemleri	46
2.3 Kredi Kavramı.....	48
2.3.1 Kredinin Unsurları	49
2.3.2 Kredi İhtiyacının Nedenleri	50
2.3.3 Kredilerin Sınıflandırılması	51
2.3.3.1 Geleneksel Sınıflandırma	52

2.3.3.1.1 Nakit Krediler	53
2.3.3.1.2 Gayrinakit Krediler.....	54
2.3.3.2 Mevzuata Göre Sınıflandırma.....	55
2.3.3.2.1 Karşılıklar Yönetmeliğine Göre Sınıflandırma	55
2.3.3.2.2 Tek Düzen Hesap Planına göre Sınıflandırma	57
2.3.3.2.3 Bankalar Kanununa Göre Sınıflandırma	58
2.4 Kredilendirme Süreci	59
2.4.1 Kredilendirme Prensipleri	61
2.4.2 Kredi Politikaları.....	63
2.4.3 Kredi Analizi.....	65
2.4.3.1 Risk.....	65
2.4.3.2 Teminat.....	67
2.4.3.3 Erken Uyarı Sinyali	68
2.4.4 Finansal Analiz	69
2.4.4.1 Finansal Tablolar.....	69
2.4.4.2 Finansal Analiz Çeşitleri.....	71
2.4.4.2.1 Yapılma Amacına Göre Finansal Analiz.....	71
2.4.4.2.2 Yapılış Biçimine Göre Finansal Analiz.....	72
2.4.4.2.3 Analizi Yapan Kişi Açısından Finansal Analiz.....	72
2.4.4.3 Finansal Analiz Teknikleri.....	72
2.4.4.3.1 Oran Analizi	74
2.4.4.3.2 Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz).....	80
2.4.4.3.3 Yüzde Yönetim ile Analiz (Dikey Analiz).....	82
2.4.4.3.4 Eğilim Yüzdeleri Yönetimi ile Analiz (Trend Analizi)	83
2.4.5 İstihbarat	84
2.4.5.1 İstihbarat İlkeleri	85
2.4.5.2 İstihbarat Çalışmaları	86
2.4.5.3 İstihbarat Kaynakları.....	87
3. BASEL II STANDARTLARI'NA GÖRE KREDİLENDİRME SÜRECİ.....	89
3.1 Basel II'de Derecelendirme Sistemi.....	90
3.2 Basel II'ye Göre Risk Ağırlıklarının Belirlenmesi	95
3.3 Basel II'de Kredi Fiyatlandırması	98
3.4 Basel II'de Teminatlar.....	100
3.5 Basel II'nin Bankaların Kredilendirme Sürecinde Yarattığı Değişimler	103
3.6 Karar Alma Sürecinde Risk Analiz Sonuçlarının Kullanılması.....	104
3.7 Basel II'de Firmalardan Beklentiler	105
4. KREDİLENDİRME SÜRECİ İLE İLGİLİ UYGULAMA	107
4.1 Örnek Firma İle İlgili Bilgiler	108
4.2 Geleneksel Kredilendirme Sürecine Göre Yapılacak Çalışmalar	109
4.2.1 Finansal Analiz Çalışması Kapsamında Yapılması Gerekenler	109
4.2.2 İstihbarat Çalışması Kapsamında Yapılması Gerekenler	110
4.2.3 Kredilendirme Sürecinin Sonuçlandırılması.....	111

4.3 Firmanın Geleneksel Yaklaşımına Göre Kredilendirme Çalışması	112
4.3.1 Varlıkların Analizi	117
4.3.1.1 Dönen Varlıkların Analizi.....	119
4.3.1.1.1 Ticari Alacakların Analizi	121
4.3.1.1.2 Stokların Analizi.....	123
4.3.1.2 Duran Varlıkların Analizi	125
4.3.2 Kaynakların Analizi	127
4.3.2.1 Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Analizi.....	129
4.3.2.2 Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Analizi	130
4.3.2.3 Özkaynakların Analizi	132
4.3.3 Oran Analizi.....	135
4.3.4 İstihbarat Çalışması.....	138
4.3.5 Kredilendirme Sonucu	139
4.4 Firmanın Basel II'ye Göre Kredilendirme Süreci	139
SONUÇ	145
KAYNAKÇA	149

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1	: Basel II kapsamında Risk Hesaplamasında Kullanılabilecek Yöntemler	24
Tablo 2	: Banka Türleri.....	45
Tablo 3	: Ticaret Bankalarının Fon Kaynakları ve Fon Kullanımları.....	45
Tablo 4	: Kredilerin Geleneksel Sınıflandırılması.....	52
Tablo 5	: Bankası Muhasebesi Tek Düzen Hesap Planı	57
Tablo 6	: Kredilerin THP’da sınıflandırılması.....	58
Tablo 7	: Yatay Analiz Yöntemine Göre Tutarsal Değişim Hesaplaması.....	81
Tablo 8	: Yatay Analiz Yöntemine Göre Yüzdesel Değişim Hesaplaması	81
Tablo 9	: Dikey Analiz Yöntemine Göre Uygulamalı Örnek	83
Tablo 10	: Trend Analizi Yöntemi Uygulamalı Örnek	84
Tablo 11	: S&P,Fitch ve Moody’s Derecelendirme Notları ve Açıklamaları.....	93
Tablo 12	: Kredi Risk Parametrelerine İlişkin Veri Biriktirme	94
Tablo 13	: Kullanılan/Kullanılması Planlanan Derecelendirme Modelleri	95
Tablo 14	: Standart Yaklaşımına Göre Firmaların Sınıflandırması	96
Tablo 15	: Standart Yaklaşımına Göre Risk Ağırlıkları	97
Tablo 16	: Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilen Teminatlar	102
Tablo 17	: Kredi Riski Analizi Sonuçlarının Karar Alma Sürecinde Kullanımı	105

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1	: Basel Komitesi Organizasyon Şeması	9
Şekil 2	: Azaltılmış Kredi Riski Hesaplaması	27
Şekil 3	: Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi Süreci	60
Şekil 4	: Basel II Kredi Fiyatlaması	99

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı Geçen Eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank of International Settlements)
CP-1	: İstişari Metni 1 (Consultative Paper 1)
CP-2	: İstişari Metni 2 (Consultative Paper 2)
CP-3	: İstişari Metni 3 (Consultative Paper 3)
CRD	: Avrupa Birliğinin 2006/48/EC ve 2006/49/EC Sayılı Direktifleri
CRM	: Kredi Riski Azaltma Teknikleri
ECA	: İhracat Kredi Kuruluşları (Export Credit Agencies)
ECAI	: Bağımsız Kredilendirme Kuruluşları (External Credit Assessment Institutions)
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
İDY	: İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
GHOS	: Merkez Bankası Başkanları ve Üye Ülkelerin Denetim Liderleri Grubu (Group of Governors and Heads of Supervision)
KKB	: Kredi Kayıt Bürosu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KRKB	: Kredi Riski Kontrol Birimi
KVYK	: Kısa Vadeli Vadeli Yabancı Kaynaklar
NAT	: Nakit Akış Tablosu
NIS	: Net İşletme Sermayesi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (The Organisation for Economic Co-operation and Development)
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (Organization of the Petroleum Exporting Countries)
SYO	: Sermaye Yeterlilik Oranı
THK (LGD)	: Temerrüt Halinde Kayıp (Loss Given Default)
TO (PD)	: Temerrüt Olasılığı (Probability Default)
TT (EAD)	: Temerrüt Halinde Risk Tutarı (Exposure At Default)
UVYK	: Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

GİRİŞ

Günümüzde finans sektörünün en önemli aktörlerinden biri bankalardır. Bankalar, bir yandan tüzel kişilik altındaki kimlikleri ile kâr yaratmaya çalışırken, diğer taraftan ekonomik düzen içerisinde üstlendikleri birçok sorumluluk bulunmaktadır. Aracı sıfatıyla finansal işlemleri gerçekleştirmek, kredi taleplerini değerlendirmek ve takip etmek, ekonomik düzeni ve sürekliliği sağlamak, para politikalarının etkinliğini artırmak bu görevlerden bazılarıdır.

Finansal işlem çeşitlerinin artarak karmaşık bir yapı halini alması, bilgi ve iletişim araçlarının hızlı değişimi, dünya ticaretinin hızlı gelişimi, bu gelişimin piyasalar arasında para hareketini hızlandırması, başlangıcı 1980'li yıllara dayanan, asıl ivmesini ise 1990'lı yıllarda alan globalleşme süreci ile birlikte finansal riskler artış göstermiş ve bundan en çok etkilenen de bankalar olmuştur. Karşılaşılan riskler, birçok ülkede bankacılık ve ekonomik krizlerin yaşanmasına sebebiyet vermiş, yaşanan krizler, küreselleşen dünya standartlarının etkisi ile ülke sınırlarını aşarak dolaylı ya da doğrudan diğer ülke ekonomilerini ve bankacılık sektörlerini de etkilemiştir.

Krizlerin temelinde yatan ana neden, bankaların artan riskleri zamanında tespit edememeleri, iyi ölçememeleri ve yönetememeleri olmuştur. Bankaların faaliyetlerini başarılı bir şekilde yürütebilmeleri, etkisi altında kaldıkları riskleri başarıyla yönetmeleri ile paralellik göstermektedir. Yaşanan krizler risklere zamanında ve doğru şekilde müdahale edemeyen bankaların, bu risklerden olumsuz etkilendiği ve bazılarının ise krizlerden çıkamayarak faaliyetlerini sonlandırmak zorunda kaldıklarını göstermiştir. Bu tespit, sermaye yeterliliği ve etkin risk yönetimi kavramlarını ön plana çıkarmış, uluslararası düzeyde risk yönetimi ve denetim standartlarının oluşturulmasını mecburi hale getirmiştir. Bu zorunluluk, Basel Komitesi'nin ve Basel standartları'nın ortaya çıkışının ana nedenini oluşturmuştur.

Bu amaçla, “Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank of International Settlements-BIS)” bünyesinde, Aralık 1974’de “Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi” kurulmuştur. Komitenin amacı, bankaların etkisi altında kalacağı riskleri mümkün olduğunca öngörerek gerekli tedbirlerin önceden alınmasını ve alınan bu tedbirlerin uygulanabilirliğini sağlamak, bankacılık faaliyetlerinde denetleme, gözetleme ve düzenleme kalitesini artırıcı aktivitelerde bulunmak, dünyada finansal istikrarı ve işbirliğini sağlamak olmuştur. Basel Komitesi’nin kanun niteliğinde kurallar getirme yetkisi bulunmamakla birlikte, üyesi olan ülkeler tarafından bankacılık otoritesi olarak kabul edilmektedir.

Komite tarafından ilk olarak 1988 yılında Basel I Standartları yayımlanmıştır. Basel I’de, bankaların, varlıkları ile sahip oldukları sermaye arasında riski ölçümleyen bir oran hesaplanmış ve bu risklere karşı bankaların bulundurması zorunlu olan sermaye yeterliliğinin hesaplanması esas alınmıştır.

Finansal piyasalarda gelişmelerin hızlı yaşanması, gerçekleştirilen işlemlerin çeşitliliğinin artması ve içeriklerinin karmaşıklaşması, kredi riskinin tek bir yöntem ile hesaplanmak zorunda kalınması, tüm bankaların aynı yönetimi kullanması konusunda getirilen eleştiriler sonucunda, Basel I Standartları’nın yeterli olmadığına karar verilmiş ve komite tarafından 2004 yılı Haziran döneminde Basel II Standartları yürürlüğe girmiştir. Sermaye yeterliliği hesaplama şeklini tam olarak farklılaştıran Basel II ile bankalarda risk yönetiminin etkin hale getirilmesi, piyasa disiplininin geliştirilmesi, sermaye yeterliliği ölçümlerinin iyileştirilmesi ve finansal istikrarın sağlanması hedeflenmiştir. Ancak Lehman Brothers’ın 2008 yılında iflasını ilan etmesi, ABD’deki yatırım bankalarının gruba bağlı firmalar haline getirilmesi, birçok ülkede bankalara destek vermesini gerektiren bankacılık krizlerinin yaşanması, henüz kriz durumları için yeterli önlemlerinin alınmadığını ve Basel II Standartları’nın önemli eksiklikler içerdiğini göstermiştir.

Finansal krizlerin yarattığı mali yükün fazlalığı yanında zorlu süreçlerin yaşanması akabinde, bankacılık sisteminin olası krizlere karşı dayanıklılığını artırmak için, likidite ve sermaye kalitesinin ve sermaye yeterliliğinin güçlendirilmesine yönelik aksiyonların alınması zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Bunun sonucunda, Basel II'nin yetersiz yanlarını gidermek, tedbirler önermek, krizleri olmadan önleyebilmek ya da minimum zararlarla atlatılmasını sağlayabilmek amacıyla komitesi tarafından 2010 yılı Eylül döneminde Basel III Standartları hazırlanmıştır. Basel III, Basel II'nin son finansal krizlerde belirgenleşen eksikliklerinin giderilmesini amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın konusunu, Basel Standartları'nın, bankaların kredilendirme sürecinde yarattığı ve yaratacağı değişimlerin araştırılması oluşturmaktadır. Uygulamada sektörde Basel II esaslarına göre değerlendirme ve otoriteden gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı esasına göre toplanan verilerin onaylanması süreci içerisinde olduğu için Basel II'ye yoğunlaşmıştır. Çalışma dört bölüm başlığı altında oluşturulmuştur;

Birinci bölümde, Basel Komitesi ve Basel Standartları anlatılmıştır. Basel Komitesi'nin tarihçesi, amacı ve organizasyon yapısı, Basel Komitesi'nin kuruluşunu gerçekleştiren Uluslararası Ödemeler Bankası'nın tarihçesi, amacı ve organizasyon yapısı aktarılmış; Basel I, II ve III Standartları'nın oluşma aşamaları, uygulama esasları ve getirdiği düzenleme ve değişikliklerden, her yeni çıkan kriterin bir önceki kritere göre karşılaştırmalı farklılıklarından ve kriterlerin Türkiye'deki uygulama süreçlerinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde, ticari bankalarda geleneksel kredilendirme süreci irdelenmiştir. Bu kapsamda banka ve kredi kavramları detaylı olarak açıklanmış, kredi türleri ve kredi unsurlarından bahsedilmiş, kredilendirme sürecinde yapılan finansal analiz ve istihbarat çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, finansal analiz başlığı altında ise finansal analiz teknikleri detaylandırılmıştır.

Üçüncü bölümde, Basel II Standartları'na göre kredilendirme süreci ele alınmıştır. Geleneksel kredi sürecinden risk odaklı kredi sürecine geçiş, bu geçişin kredilendirme sürecinde yarattığı ve yaratacağı değişimler belirtilmiş, özellikle teminat, fiyatlama, kredi riski ve risk ağırlığının hesaplanması üzerindeki değişim etkileri ele alınmış, Basel II ile gündeme gelen derecelendirme sisteminden bahsedilmiş ve Basel II'nin bankaların yanında firmalar üzerinde olan etkisine değinilmiştir.

Dördüncü bölümde ise bir firmanın kredi talebinin değerlendirilmesine yönelik uygulamalı örnek verilmiştir. Uygulamalı örnekte kredi talebi ilk olarak geleneksel yaklaşıma göre finansal analiz teknikleri kullanılarak ve istihbarat bilgilerinden yararlanılarak değerlendirilmiş ve karara varılmıştır. Aynı talep Basel II yaklaşımına göre ele alınmış, bu noktada günümüzde bankalar tarafından uygulanan Basel II'nin uygulama esasları paylaşılmış, bu bilgiler ışığında Basel II'ye göre firmanın kredilendirmesi yapılmış ve karara varılmıştır. Çalışmanın sonucunda her iki yaklaşım sonucunda ulaşılan kredi kararı karşılaştırılmıştır.

1. BASEL BANKACILIK DENETİM KOMİTESİ VE BASEL STANDARTLARI

Basel Komitesi, finans sektöründe yaşanan sorunlar nedeni ile gereklilik sonucu ortaya çıkmıştır. Komitenin ana hedefi, finansal hareketlerin denetlenmesi, uluslararası düzeyde uygulama standartlarının sağlanması ve uygulama farklılıklarının giderilmesi olup bunları sağlamak amacı ile yeni düzenlemeler getirmektedir.

1.1. Komitenin Tarihçesi

Döviz kurlarının dünya ticaretini geliştirmeye yönelik belirlenmesi için farklı yöntemler üzerine çalışılmış ve bu çalışmaların sonucunda Temmuz 1944’de Bretton Woods’ta toplanan “Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı” nda imzalanan “Uluslararası Para Anlaşması” ile uluslararası ödemelerde kullanılacak yeni bir sistem geliştirilmiştir.

“Bretton Woods” olarak adlandırılan ve “sabit kur sistemine” dayalı olan bu sistem, global bir zeminde bir para biriminin diğer para birimine çevriminin sağlanması amacıyla oluşturulmuş, ayrıca “Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF)” ve bugün “Dünya Bankası” olarak bilinen “Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası” nın kurulmasına yol açmıştır.¹ Bu sistemde, ABD doları altına, diğer ülke paraları dolara bağlanarak, döviz kurları sabit tutulmuştur.² Ancak sistem, ABD’nin kronikleşen dış ödemeler açığı, ABD’ye duyulan güvensizlik, Almanya ve ABD’nin birbirine ters düşen para politikaları uygulamaları, bununla beraber altının dolardan kopması sonucu 1971 yılının ikinci yarısında çöküntüye uğramaya başlamıştır.³

¹ M. J. Stephey, “A Brief History of Bretton Woods System”, Ekim 2008, <http://content.time.com/time/business/article/0,8599,1852254,00.html>, erişim tarihi: 01/09/2017.

² Ünal Çağlar, “Döviz Kurları-Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar”, 1. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2003, s.28-29.

³ Lerzan İskenderoğlu, “Uluslararası Para Sisteminin Sorunları ve İyileştirme Çalışmaları”, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Planlama ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Tartışma Tebliği:8807, Haziran 1988, s.8.

Çöken sistemi kurtarmaya yönelik olarak, “Washington Smithsonion Enstitüsü” nde 10’lar grubu “(Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İngiltere ve ABD) Ekonomi ve Maliye Bakanları ile Merkez Bankaları Başkanları”, global düzendeki finansal sistemin sağlıklı işlemesi için toplanmışlardır. Ancak yapılanlar yetersiz kalmış ve 1971 yılının Ağustos ayı ortalarında dolar, altın karşısında devalüe olmuştur.

Devalüasyon sonrası uluslararası piyasalarda istikrar sağlanamamış, dolardaki değer düşümü devam etmiş, ABD’nin bilanço açığında büyümeyi engelleyememesi ve ve spekülasyonların artarak devamı sonucunda, 1973 yılı Şubat döneminde dolar yeniden devalüe olmak zorunda kalmıştır.⁴

ABD dolarının ikinci kez devalüe olması, “sabit kur sistemine” duyulan güveni sarsmış ve bu dönemden sonra bazı ülkeler “Smithsonion Anlaşmasına” bağlı kalmayacaklarını bildirmiş ve bu bildiri sonunda paralar, değeri piyasada belirlenmek üzere serbest dalgalanmaya bırakılmıştır.⁵ 1974 yılında “Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü’nün (OPEC)” petrol fiyatlarını yükseltmesi sonucu çıkan petrol krizi ile birlikte⁶, kura bağlı global piyasalarda ve bankacılık sisteminde çözümler yaşanmaya başlamış, sistemin çöküşü ile birçok banka büyük kambiyo zararlarına uğramıştır. Haziran 1974’de, “Batı Almanya Federal Bankacılık Denetleme Dairesi”, Herstat Bank’ın bankacılık lisansını, bankanın kambiyo açığının sermayesinin 3 katını aşması sebebi ile iptal etmiştir. Herstat Bank’ın Almanya’nın dışındaki bankalar ile neticelenmemiş ticari işlemleri nedeni ile büyük zararlara uğraması, bu sorunun uluslararası boyuta taşınmasına neden olmuştur. Aynı yılın ekim ayında ABD’deki Franklin National Bank yüklü miktarda kambiyo zararı nedeni ile faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır.⁷

⁴ S. Rıdvan Karluk, “**Uluslararası Ekonomi**”, 6.Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s.502.

⁵ İskenderoğlu, a.g.e., s.9.

⁶ Ezgi Aslan Külahi, “**Bankacılıkta Riskler ve Türk Bankacılık Sektörü’nün Basel standartlarına Uyum Süreci**”, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Entitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s.56.

⁷ <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>, erişim tarihi:28/08/2017.

Aktarılan bu gelişmeler, sektörde yeni düzenlemelere geçilmesi, finansal sistemin denetlenmesi, ülkeler arasındaki uygulama birliğinin sağlanması gerekliliği sonucunu doğurmuştur. Bu gereklilik sonucunda uluslararası finansal piyasalarda oluşan bu ve diğer aksaklıklara yanıt olarak BIS bünyesinde⁸ G10 ülkelerinin Merkez Bankası Başkanları tarafından, 1974 yılı Aralık döneminde “Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Uygulamaları Komitesi (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices)” kurulmuş, komitenin adı daha sonra “Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision)” olarak değiştirilmiştir. Komite, üyesi olan ülkelerde faaliyet gösteren bankaların denetimi konularında işbirliği sağlamak üzere kurulmuştur.⁹

1.2 Komitenin Amacı ve Çalışma Şekli

Komitenin amacı, denetim ve gözetim konularında bilgi birikimini geliştirerek finansal istikrarı güçlendirmek ve dünya bankacılık sektöründeki denetim kalitesini artırmaktır.

Bu amaç doğrultusunda komite, global finansal istikrarı desteklemek için asgari denetim standartları belirlemekte ve kurallar formüle etmekte, uluslararası bankacılık denetleme tekniklerini geliştirmekte, ulusal denetim düzenlemeleri hakkında bilgi alışverişi yapmakta ve bunları uygulayacak ulusal otoritelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Komite tarafından belirlenen standartların, kuralların hukuki bir bağlayıcılığı bulunmamakta olup tavsiye niteliği taşımaktadır.

İlk olarak G10 üyesi ülkelerin “(İngiltere, Fransa, Japonya, ABD, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, Belçika ve Lüksemburg)” katılımı ile kurulan komite 2009 yılında üyeliğini genişletmiş olup, şu anda 60 üyesi bulunmaktadır. Üye ülkeler, komitede merkez bankaları tarafından temsil edilmektedir. İlk toplantısını 1975 yılında gerçekleştiren komite, düzenli olarak yılda altı kez toplanmaya devam etmektedir.

⁸ Ezgi Aslan Külahi, Göksel Tiryaki ve Ahmet Yılmaz, “Türkiye’de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci”, **Öneri Dergisi**, Cilt:10, Sayı:40, Temmuz 2013, s.185.

⁹ <http://www.bis.org/bcbs/history.htm> , erişim tarihi:28/08/2017.

Komite, “Merkez Bankası Başkanları ve Üye Ülkelerin Denetim Liderleri Grubu’na (Group of Governors and Heads of Supervision-GHOS)” raporlama yapmakta, aynı zamanda önemli çalışmalar ve raporlamalar için de bu grubun onayını almaktadır.¹⁰

1.3 Komitenin Organizasyon Yapısı ve Üyeleri

Komitenin üyeleri “Arjantin, Avustralya, Belçika, Brezilya, Kanada, Çin, Avrupa Birliği, Fransa, Almanya, Hong Kong, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Kore, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri”dir.

Komitenin şu anki başkanı, aynı zamanda Sveriges Riksbank’ın başkanı olan Stefan Ingves, genel sekreteri ise William Coen’dir.

Komitenin çalışmaları, çalışma grupları ve görev kuvvetleri etrafında organize edilmiştir. Çalışma grupları, teknik çalışmaları destekleyen uzmanlardan oluşmaktadır. Görev kuvvetleri de, komitenin teknik uzmanlarından oluşmaktadır ve belirli görevleri yerine getirmek için sınırlı bir süre için oluşturulmaktadır. Komitenin çalışmaları 5 ana grup altında toplanmaktadır; Denetleme ve Uygulama Grubu (Supervision and Implementation Group), Politika Geliştirme Grubu (Policy Development Group), Makro Denetleme Grubu (Macroprudential Supervision Group), Muhasebe Uzmanları Grubu (Accounting Experts Group), Basel Danışma Grubu (Basel Consultative Group). Komitenin organizasyon yapısı şu şekildedir;¹¹

¹⁰ <http://www.bis.org/about/orggov.Htm>, erişim tarihi:31/08/2017.

¹¹ http://www.bis.org/bcbs/organ_and_gov.htm, erişim tarihi: 26/11/2017.

Şekil 1: Basel Komitesi Organizasyon Şeması

Kaynak : https://www.bis.org/bcbs/organ_and_gov.htm, erişim tarihi: 26/11/2017

1.4 Uluslararası Ödemeler Bankası

Dünyanın en eski finansal kuruluşlarından olan banka, “Young Planı” kapsamında, 17 Mayıs 1930 tarihinde, G10 ülkelerinin Merkez Bankaları’nın bir araya gelerek İsviçre’nin Basel kentinde kurulmuştur.

“Young Planı”, Birinci Dünya savaşını izleyen “Versailles Antlaşması” ile Almanya’ya dayatılan tazminat ödemeleri sorununu ele almak üzere tasarlanmış ve Lahey Konferansında 20 Ocak 1930 tarihinde kabul edilmiştir.¹²

1.4.1 Bankanın Amacı

Ana kuruluş amacı, Almanya’nın savaş tazminatı olarak yapacağı ödemelerin organizasyonunu sağlamak olan banka, tazminat ödemelerinin sona erdiği 1932 yılı sonrasında dünyadaki ekonomik istikrarı sağlamak üzere kurallar tesis etmek, merkez bankaları arasında işbirliğini sağlamak olmuştur. Genel hatlarıyla bankanın amaçları şu şekilde sıralanabilir;¹³

¹² <http://www.bis.org/about/orggov.Htm>, erişim tarihi:31/08/2017.

¹³ <http://www.bis.org/about/orggov.Htm>, erişim tarihi:31/08/2017.

- Merkez bankaları arasında görüşmeleri ve işbirliğini teşvik etmek,
- Finansal dengenin teşvik edilmesinden sorumlu diğer otoriterler ile olan iletişimi desteklemek,
- Parasal ve finansal denge ile ilgili hususlarda araştırma yapmak ve politikaları belirlemek,
- Merkez bankalarının finansal işlemlerinde birinci derece muhatap olarak görev almak,
- Uluslararası finansal operasyonlarda aracı olarak görev yapmak.

Bankanın müşterileri, merkez bankaları ve uluslararası finansal organizasyonlardır. Bu müşteriler aynı zamanda bankanın hissedarları konumundadır. Banka, hissedarlarından döviz ve altın şeklinde mevduat kabul etmekte, çok önemli durumlar dışında kredi vermemektedir.

1.4.2 Organizasyon Yapısı ve Üyeleri

Uluslararası Ödemeler Bankası'nın şu anda Türkiye'nin de dahil olduğu 60 merkez bankası üyesi bulunmaktadır. Yönetim kurulu ise 20 üyeden oluşmakta ve yılda en az 6 kere toplanmaktadır. Yönetim Kurulu, Bankanın stratejik ve politik yönünü belirlemek için, yönetimi denetleme ve tüzükle kendisine verilen belirli görevleri yerine getirmek ile sorumludur.

Merkezi Basel kentinde olan aynı zamanda “Çin Halk Cumhuriyeti Hong Kong Özel İdari Bölgesi” ve Meksika’da olmak üzere iki adet temsilciliği bulunan bankanın faaliyetleri 3 ana bölüm altında toplanmaktadır;¹⁴

¹⁴ <https://www.bis.org/about/orggov.htm>, erişim tarihi:26/11/2017.

1- Para ve Ekonomi Bölümü; Merkez bankalarını ilgilendiren politikaların anlaşılmasını sağlamak, finansal istikrardan sorumlu merkez bankaları ve diğer üst düzey yetkililerin önemli toplantılarını organize etmek ve komiteye destek sağlamak üzere araştırma ve analiz gerçekleştirmektedir.

2- Bankacılık Bölümü; Yabancı para ve altın rezervlerinin yönetmelerini desteklemek üzere merkez bankalarına çeşitli finansal hizmetler sunmakta ve BIS'ın varlıklarını yatırıma yönlendirmektedir.

3- Genel Sekreterlik; Tüm organizasyona İKY, güvenlik, finans, iletişim ve IT konularında, kapsamlı kurumsal hizmetleri sağlamaktadır. Bu ana bölümler Hukuk Servisi, Risk Kontrol ünitesi, İç Denetim birimi ve Uyum ve Operasyonel Risk Birimi tarafından desteklenmektedir. Bankanın yönetimi, genel başkanın yönetimi altında olup bankanın şu anki genel başkanı Jaime Caruana'dır

1.5 Basel Standartları

Basel Standartları, bankaların asgari sermaye gereksinimlerinin hesaplanmasına yönelik standartlar bütünüdür. 1988 yılında yayımlanan Basel I'de, bankaların varlıkları ile bulundukları sermaye arasında riski ölçümleyen bir orantı hesaplanmış, bir bankanın faaliyetlerini sonlandırması durumunda mevduatlarını yatırımların haklarını korumak, minimum zararları kurtulmalarını sağlamak için bankaların asgari düzeyde sahip olmaları gereken sermayenin hesaplanmasını esas alınmıştır.¹⁵ Basel I, uluslararası boyutta bankacılık sisteminde, kredi riskleri için asgari sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasına yönelik atılan ilk önemli adım olarak kabul edilmektedir.¹⁶

Ülkemizde 1989 yılında yürürlüğe giren ve üç yıllık bir zaman diliminde tam geçişin hedeflendiği bir düzenleme ile uygulanmaya başlayan Basel I Standartları, finansal piyasalarda yaşanan değişimler, teknolojik düzeyin artması, uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama metodolojisinin duyarlı bir risk ölçümü yapamaması, bankaların reelde operasyonel risklere de maruz kalmalarına karşın Basel I'in, sermaye yeterliliği hesaplamasını kredi riski ile sınırlı tutması ve 1996 yılından itibaren hesaplamaya piyasa

¹⁵ Mustafa Atiker, "Basel - I ve Basel - II", **Konya Ticaret Odası Etüd - Araştırma Servisi**, sayı:2005-41/08, 04/07/2005, s.1-2.

¹⁶ A. Aslan Şendoğdu, "Basel II Kriterlerinin Dünü Bugünü ve Gelecek İçin Bir Üst Sürümüne Olan İhtiyacın Kaçınılmazlığı", **BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 1, Sayı:2, 2010, s.5.

riskini de dahil etmesi, hesaplamada tek bir yöntemin kullanılması, tüm bankaların standart bir yöntem ile hesaplama yapmak durumunda olması, temel kredi risk kriteri olarak “OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development)” üyeliğini esas alması gibi nedenlerle yeterli olmamasından dolayı,¹⁷ yeni standartlar oluşturmak için başlayan çalışmalar Haziran 2004 döneminde Basel II Standartları oluşturulması ile sonuçlanmıştır.¹⁸ Basel II Standartları, sermaye yeterliliğinin belirlenmesinde Basel I’e kıyasla önemli değişiklikleri ihtiva etmenin yanında, denetim ve piyasa disiplini hususlarına da öne çıkarması sebebiyle, komitesi üyesi ülkeler ve bu ülkelerde faaliyet gösteren bankalar yeni bir dönem olarak değerlendirilmektedir.¹⁹

Basel II ile, riske karşı hassasiyetin daha hissedilir olduğu, kuvvetli ve etkili bir bankacılık sisteminin oluşturulması, sermaye yeterliliği hesaplamasında risk hassasiyetine önem verilmesi, düzenlemeye yönelik kurallarda özendiriciliğin ve uyumluluğun artırılmasına odaklanılmıştır.²⁰ Ancak 2008 yılında global krizle başgösteren mali riskler, Basel II’nin yeterliliği üzerinde düşünülmesini gerektirmiştir. Bu sorgulamanın sonunda kriterlerin üzerinde çalışılması gerektiği ortaya çıkmış ve yapılan çalışmalar sonucunda ve öncelikle taslağı hazırlanan Basel III Standartları 12 Eylül 2010 tarihinde “Merkez Bankası Başkanları ve Denetim Otoritesi Başkanları Toplantısı” nda kabul edilerek uygulama kararları yayımlanmıştır. Basel III, global krizde ortaya çıkan Basel II uygulamalarının yetersizliklerini gidermeyi amaçlayarak düzenlenmiştir. Son finansal krizde Basel II’nin eksik kaldığı, likidite yeterliliği ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranları gibi hususlarda revizeler ve ilaveler yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile ekonomik sisteminin krizler karşısında dayanıklılığının artırılması, etkin risk yönetiminin getirilmesi, kurumsal iletişim ve yönetim tekniklerinin geliştirilmesi, bankaların açıklık ve şeffaflık altında üçüncü kişileri bilgilendirme özelliklerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.²¹

¹⁷ Burcu Demirel Utku, Adnan Dönmez ve Kenan Yüce, “Basel II: Kobi’ler Açısından Bir Değerlendirme”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:43, Temmuz 2009, s.182.

¹⁸ Gökhan Taşpınar, “**Basel III kriterleri ve Türk bankacılık sistemine etkileri**”, <http://www.dunya.com/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-180276h.htm>, erişim tarihi:01/09/2017.

¹⁹ Münür Yayla ve Yasemin Türker Kaya, “Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci”, **BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları**, 2005/3, Mayıs 2005, s.3.

²⁰ Ersin Özince, “Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:53, 2005, s.19.

²¹ Taşpınar, a.g.e., <http://www.dunya.com/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-180276h.htm>, erişim tarihi:01/09/2017.

1.5.1 Basel I Standartları

1988 yılında, komite üyesi ülkeler tarafından farklı şekilde hesaplanan sermaye yeterliliği yöntemlerini birbirleri ile uyumlulaştırmak, global düzeyde kabul gören bir sektör standardı oluşturmayı amaçlayan Basel I'in asıl hedefi, uluslararası bankacılıkta sürdürülebilir istikrarı ve güvenilirliği sağlamak ve pratikte bankalar arasında rekabet eşitsizliğini minimuma indirmek olarak belirlenmiştir.²²

İçeriğinin basit, kolay ve uygulanabilir olması, Basel I'in gelişmekte olan ülkeler tarafından kabul edilmesini ve uygulanmasını kolaylaştırmış, bu ülkelerde sistemlerin modernize olmasına ve finans sektöründe kaliteyi artıran rekabetin oluşmasına katkı sağlamıştır.²³

1.5.1.1 Basel I Standartları'nın Temel Yapısı

Basel I Standartları, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde sermayenin bileşenleri tanımlanmış, ikinci bölümde risk ağırlıkları belirlenmiş, üçüncü bölümde ise sermaye yeterliliğinin nasıl hesaplanacağı konusu ele alınmıştır.²⁴

Basel I, bankaların krizlere karşı dayanıklılığını artırmak üzere, uluslararası standartlarda faaliyette bulunan bankaların en az % 8 “sermaye yeterlilik oranı (SYO)” ile faaliyette bulunması esasını getirmiştir.²⁵

Bu esas bankalara, kaynağını, belli bir kullanıma kanalize ederken 100 birimlik risk karşısında 8 birimlik sermaye bulundurma zorunluluğu getirmiştir. Bu sayede, bankaların faaliyetlerinin öz kaynaklarının büyüklüğü ile kontrol altında tutulması hedeflenmiştir. Özetle, kredi tahsis etmek isteyen bir banka, sermayesinin en fazla 12,5 (100/8=12,5) katı kadar risk üstlenebilir.

²² İlkay Horosan, “Bankacılık Sektöründe Kredilendirmede Uygulanan Finansal Analiz Teknikleri ve Basel II karşılaştırması”, Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.76.

²³ Yayla, Kaya, a.g.e., s.2.

²⁴ Külahi, a.g.e., s.61.

²⁵ Şeref Kalaycı ve Murat Kaya, “Basel II'nin KOBİ'ler Üzerine Etkisi ve KOBİ'lerin Farkındalıklarına Yönelik Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 43, Temmuz 2009, s.98.

Bir örnekle açıklamak gerekir ise, sermayesi 1.000 TL olan bir bankanın taşıyabileceği toplam risk 12.500 TL olmalıdır (1.000*12,5=12.500). Taşınan risk 15.000 TL'sına yükseldiğinde ise bankanın sermayesini 1.200 TL'sına artırması gerekmektedir (15.000 /12,5=1.200).

Bu durumda şunu söylemek son derece isabetli olmaktadır; eğer bir banka yukarıda aktarılan risk katsayısını tamamlamış ise yeni kredi veremez, verebilmesi için sermayesini arttırması gerekmektedir.²⁶

Basel I'de “SYO” aşağıda gibi formülize edilmiştir;

$$\text{SYO} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski}} \geq 8$$

Formülün paydasında yer alan **kredi riski**, bankaların müşterilerine plase ettiği kredinin, anapara+faiz olarak geri dönüşünün olamaması ve bu kredi karşılığında alınan teminatların geri dönüş tutarını karşılamaması durumunda bankanın bilançosuna yansıtacak olan zarardır.²⁷

Basel I Standartları'na göre kredi riski, bankaların aktifleri ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıfları bazında kategorize edilmesi ve her bir kategoriye isabet eden %0, %20, %50 ve %100 risk ağırlık katsayıları ile çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır. Faaliyetleri farklı olan tüm bankaların aynı yöntemle göre hesaplama yapmalarından dolayı Basel I “herkese tek beden elbise” olarak adlandırılabilir bir sermaye hesaplaması olarak değerlendirilmiştir.²⁸

²⁶ İbrahim Arslan, “Basel standartları ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:18, 2007, s.52.

²⁷ Kalaycı, Kaya, a.g.e., s. 98.

²⁸ Arslan, a.g.e.,s.52.

Basel I kapsamında risk ağırlıklarına göre varlıkların sınıflandırması aşağıdaki gibidir;²⁹

1- Risk ağırlığı %0 olan varlık ve taahhütler; Bu grupta kredi riski taşımayan, dolayısıyla karşılığında sermaye tutulması gerekli görülmeyen hesaplar yer almaktadır;

- Kasadaki nakit
- TC Merkez Bankası nezdinde mevcut ve alacaklar
- OECD ülkeleri merkez idareleri ve merkez bankalarına kullandırılan veya bunların kefaleti ile kullandırılan veya bunlar tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerden banka yatırım portföyünde tutulanlar veya bunlar tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin teminat olarak kabul edilmesi suretiyle kullandırılan krediler
- Hazine müsteşarlığına veya Hazine kefaleti ile kullandırılan krediler ile Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen borçlanma senetlerinden yatırım portföyünde tutulanlar veya Hazine Borçlanma senetleri teminata alınmak suretiyle kullandırılan krediler

2- Risk ağırlığı %20 olan varlık ve taahhütler; Düşük kredi riski taşıdığı varsayılan varlık ve taahhütler bu grupta yer almaktadır;

- Yurtiçi bankalar ve OECD ülkelerinde bulunan bankalardan olan vade dışında herhangi bir şarta bağlanmamış nakdi alacaklar ile bu bankaların garantisi ile veya bu bankalarca ihraç edilmiş menkul kıymetler teminata alınarak kullandırılan krediler
- Kısa vadeli yüklenecek mal ile teminatlandırılmış akreditif taahhütleri gibi varlık ve taahhütler

²⁹ M. Ayhan Altıntaş, “Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği”, Ankara:Turhan Kitabevi, Mart 2006, s.65-389-393.

3- Risk ağırlığı %50 olan varlık ve taahhütler; Bu grupta temel olarak gayrimenkul teminatına bağlanması nedeniyle kredi riski orta düzeyde kabul edilen varlık ve taahhütler yer almaktadır.

4- Risk ağırlığı % 100 olan varlık ve taahhütler; İlk üç gruba girmeyen varlık ve taahhütler bu grupta yer almaktadır;

- Takipteki krediler,
- Ortaklık paylar,
- Sabit kıymetler

Basel I Standartları'na göre SYO formülünün payında yer alan **özkaynak**, bankaların finansal raporlamalarında muhasebesi olarak kayıtladıkları sermaye miktarından daha farklı şekilde tanımlanmış olup, hesaplaması aşağıda belirtilen formüle göre yapılmaktadır³⁰;

$$\text{Özkaynak} = \text{Ana Sermaye} + \text{Katki Sermaye} + \text{3.kuşak sermaye} - \text{Sermayeden indirilecek Değerler}$$

Formülde yer alan terimlerin tanımları şu şekildedir;³¹

Ana Sermaye; Sermaye, dağıtılmamış kâr ve yedek akçelerden oluşmaktadır.

Katki Sermaye; Gizli yedekler, yeniden değerlendirme, genel kredi karşılıkları, hibrit borç sermaye enstrümanları ve en az 5 yıl vadeli sermaye benzeri borçları içermektedir.

Kuşak sermaye; En az 2 yıl vadeli, teminatsız, tamamı ödenmiş sermaye benzeri borçlardır.

³⁰ M. Ayhan Altıntaş, "Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği", Turhan Kitabevi, Ankara Mart 2006, s.65-389-393.

³¹ Aslı Yüksel Mermod ve Mustafa Ceran, "Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri ve Sermaye Yeterliliği, Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz", Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, 2011, s.35

Sermayeden indirilecek değerler; Şerefiyeler ve bankanın aynı ülkedeki finansal kurumlara ve diğer bankalara yaptığı katılımlardan konsolide edilmeyen kısımlardır.

1.5.1.2 Basel I Standartları'nda Piyasa Riskine Bakış

Meksika, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde 1994 yılında yaşanan ekonomik krizlerin özelliği ve etkisi, dalgalanmaya duyarlı faiz oranı ve döviz kuru gibi piyasa riski taşıyan unsurların da sermaye yeterliliği hesaplamasına katılmasını gerekli hale getirmiştir. Bu kapsamda 1996 yılında piyasa riski, sermaye yeterliliği hesaplamasına dahil edilmiş³² ve Basel I, piyasa riskine karşı daha duyarlı hale getirilmiştir.³³ Piyasa riskinin dahil edilmesi ile yeni oluşturulan SYO hesaplamasına ait formül aşağıdaki şekli almıştır;³⁴

$$\text{SYO} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Risk}} \geq 8$$

Paydaya eklenen **piyasa riski**, “piyasa fiyatlarındaki hareketlerden dolayı bilanço içi veya dışı pozisyonlarda ortaya çıkabilecek bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riski” olarak tanımlanabilir.³⁵

Piyasa riskinin doğuşunun başlıca nedenleri, hisse senetlerinin fiyatlarındaki iniş ve çıkışlar, faiz oranlarındaki dalgalanmalar, döviz kuru dalgalanmaları ve stok piyasasındaki hareketlerdir.³⁶

³² Efsane Cengiz, “**Basel I-II-II Sermaye Uzlaşısı**”, Atılım Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s.14.

³³ Yayla, Kaya, a.g.e., s.2.

³⁴ Kalaycı, Kaya, a.g.e., s.98.

³⁵ Serpil Yaşar ve Ayhan Topçu, “**Basel II Sürecinde Kobiler: Sermaye Piyasaları ve Anadolu Yaklaşımı Çerçevesinde Konunun Değerlendirilmesi**”, Sermaye Piyası Kurulu Araştırma Raporu, SYA–2008/1 AYT–2008/1, s.21.

³⁶ Cüneyt Sezgin ve Yasemin Tüzün, “Dünyada ve Türkiye’de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı:17, Mart – Nisan 2001, s.4.

1.5.1.3 Basel I Standartları'na Getirilen Eleştiriler

Kuralları olan bir sistem getirmesi ve Basel I'i kabullenmiş bazı gelişmekte olan ülkelerin % 8'den daha yüksek bir oranı asgari sermaye yeterliliği olarak kabul görmeleri nedeniyle finansal istikrarın güçlenmesi, Basel I'in olumlu hususları olarak öne çıkarken³⁷ zaman içerisinde Basel I'in uygulanmasında üç temel eksikliğinin olduğu anlaşılmıştır;³⁸

1- Banka sermayesinin sadece kredi riski ile ilişkilendirilmiş olması; Basel I'de, bankaların faaliyetleri dolayısıyla üstlenmiş oldukları operasyonel ve likidite riskleri göz ardı edilmiştir.

2- Risk duyarlılığının yetersiz olması; Kredi riskinin sadece dört farklı risk grubuna ayrılarak ölçülmesi ve söz konusu ölçümde esas alınacak oranların belirlenmesinde OECD üyesi olup olmama unsurunun (klüp kuralı olarak ifade edilmektedir) dikkate alınması, yöntemin riske olan duyarlılığını azaltmıştır. Bu kural risk ağırlıklarını belirlerken OECD'ye üye ülkelerin hükümetlerine % 0, üye ülkelerin bankalarına olan borçlara ise % 20 oranının verilmesini, buna karşın OECD üyesi olmayan ülkelere ise % 100 oranının verilmesini ifade etmektedir.

3- İçerisinde tek bir yöntemi barındırması; Ayrı koşullar altında faaliyetlerini icra eden veya farklı amaçlar için kurulan tüm bankaların hesaplama yönteminin standart (tek beden elbise) olmasıdır.

Basel I'e yöneltilen bu eleştiriler ve bankaların portföy zarar dağılımını öngören ve belirli bir güven aralığında karşılaşılabilecek olası zararlar için bulundurulması gerekli olan sermayeyi hesaplayan içsel sermaye modellerini kullanmaları, Basel II'nin ortaya çıkış nedenini oluşturmuştur.³⁹

³⁷ Yayla, Kaya , a.g.e., s.2,4.

³⁸ Yusuf Kaderli, Süleyman Doğu ve Özlem Arabacı, "Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri", Ege Akademik Bakış, Cilt:13, Sayı:4, Ekim 2013, s.506

³⁹ Horosan, a.g.e., s.81.

1.5.1.4 Basel I Standartları'nın Türkiye'de Uygulama Süreci

Türkiye, Basel I Standartları'na uygun sermaye yeterliliği ile ilgili düzenlemeleri oluşturan ilk ülkeler arasındadır. Ülkemizde Basel I Standartları, 1989 yılında kabul edilmiş, kademeli bir geçiş süreci ile 1992 yılı sonundan itibaren eksiksiz olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu süreçte, SYO'nun sırasıyla, 1989 yılında %5, 1990 yılında %6, 1991 yılında %7 ve 1998 yılında %8 olarak uygulanması öngörülmüş, bankacılık sektöründeki tüm düzenlemelerin, değişen koşullara ve uluslararası kurallara uyumu konusunda, ciddi kararlar alınmıştır.

“23.06.1999 tarih ve 23734 sayılı Resmi Gazete”de yayımlanarak yürürlüğe giren “4389 sayılı Bankalar Kanunu” ile bankacılık sektörünün başta Basel Standartları olmak üzere uluslararası standartlar ile uyumunun sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla kanunda, Basel Komitesi'nin belirlediği, bankaların etkin gözetim ve denetimine ilişkin 25 temel prensiplere yer verilerek, sektörün uluslararası standartlar ile uyumlu bir yapıya ulaşması hedeflenmiştir.

Basel I Standartları'nın uygulanmaya başlaması ile bankaların risk kültürlerinin oluşturulması ve kurumca benimsenmesi, yöneticilerin ve banka sahiplerinin bakış açılarını yeni düzenlemelere uyumlu olarak geliştirmeleri, teknolojik yatırımların tamamlanması ve personelin eğitilmesi gibi konular önem kazanmaya başlamıştır.⁴⁰

⁴⁰ Külahi, Tiryaki, Yılmaz, a.g.e., s.187-189.

1.5.2 Basel II Standartları

Basel I'in sermaye yeterliliği ölçümünde yetersiz kalması, ekonomik sistemde olan değişimler neticesinde Basel I'in yeni ekonomik düzen için yetersiz kaldığı ile ilgili Basel I'e getirilen eleştirileri dikkate alan komite Haziran 1999'da Basel II'ye ilişkin ilk istişari metnini (Consultative Paper - CP-1) yürürlüğe koymuştur. Bunu takiben 2001 yılı başında "ikinci istişari metni (CP-2)", Nisan 2003'te ise "üçüncü istişari metni (CP-3)" yayımlanmıştır. Bu metinler, komite üyesi ülkelerin ve bu ülkelerde faaliyet gösteren bankaların yetkili otoritelerinden alınan görüşler paralelinde revize edilerek güncellenmiş ve Basel II'ye ilişkin son hali ile metin 2004 yılı Haziran döneminde yayımlanmıştır.⁴¹

Basel II'nin temel amaçları aşağıdaki gibi özetlenebilir;⁴²

- Finansal sistemde güveni ve sağlamlığı sağlamak,
- Rekabet eşitliğini arttırmak,
- Riskin tespit edilmesinde ve ölçülmesinde içeriği geniş, duyarlı ve risk odaklı yaklaşımları geliştirmek,
- Bankaları etkisi altına alan riskleri doğru ölçebilmek ve riski optimal seviyede sermaye düzeyi ile karşılayabilmek,
- Yapılanları denetleyecek uygulamalarını güçlendirmek,
- Bankaları risk yönetim yeterliliklerini geliştirmeleri için teşvik etmek.

Bu kapsamda denilebilir ki, Basel II, esasında bankaların denetlenmesinde ve gözetlenmesinde daha dayanıklı temellere dayalı altyapının oluşturulması, etkin risk yönetiminin sağlanabilmesi, piyasa disiplinini ve bununla birlikte uluslararası düzeyde sürdürülebilir bir finansal istikrarın sağlanmasını planlanmaktadır.⁴³

⁴¹ BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", Ocak 2005, s.2.

⁴² Ankara Ticaret Odası, "BASEL II - KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi", Yorum Basın Yayın Sanayii Ltd. Şti., Ankara 2007, s.10.

⁴³ Yayla, Kaya, a.g.e, s.3,5.

Yapılan düzenlemeler ilk bakışta bankacılığı ilgilendiriyor gibi görünmekle birlikte firmalar da bu yeni düzenlemeden etkilenmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde detaylandırıldığı üzere kredi riskinin ölçümüne yönelik getirilen derecelendirme sistemi ile Basel II’de kredi notu düşük firmalara kullanılacak kredinin maliyet artmakta, derecelendirme notu iyi olan firmalar ise bankalardan daha düşük maliyetli fon kullanma olanağı bulabilmektedirler.⁴⁴

1.5.2.1 Basel II Standartları’nın Temel Yapısı

Basel II Standartları, birbirini destekleyen 3 temel prensip üzerine kurulmuştur;

Birinci Yapısal Blok	⇒	Asgari Sermaye Yeterliliği
İkinci Yapısal Blok	⇒	Sermaye Yeterliliği Denetimi
Üçüncü Yapısal Blok	⇒	Piyasa Disiplini

1- Birinci Yapısal Blok (Asgari Sermaye Yeterliliği)

Birinci Yapısal Bloкта genel olarak ölçülebilir değerlere yer verilmiştir. Bu ölçülebilir değerlerin temelinde bankaların sistemin belirttiği risklere karşı bulundurmaları gereken sermaye tutarının tespiti bulunmaktadır.⁴⁵

SYO, Basel II’de Basel I’de olduğu gibi % 8 olarak korunmuş, operasyonel riskler, oranın hesaplanmasında kullanılan formüle ilk kez dahil edilmiştir. Bu sayede SYO hesaplaması Basel I’e göre aşağıdaki gibi güncellenmiştir;⁴⁶

$$SYO = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq 8$$

Bankalar, formülün paydasında yer alan her bir risk türü için farklı hesaplama yöntemleri kullanarak riski hesaplamakta ve asgari sermaye miktarını belirlemektedir.

⁴⁴ Rahmi Akbaş, “Basel II ve Amacı”, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/rahmi/001/>, erişim tarihi:26/11/2017.

⁴⁵ Faik Çelik ve İhsan Kızıl, “Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Sayı:9, 2008, s.21.

⁴⁶ Altıntaş, a.g.e., s.77.

Basel II’de, Basel I’de yer alan kredi riski kavramı büyük değişikliğe uğramış, operasyonel risk kavramı bankacılık sektörünün karşılaşabileceği bir risk türü olarak ilk kez hesaplamaya katılmış, piyasa riski kavramında ise ilk ortaya çıktığı 1996 yılından sonra önemli bir değişiklik yapılmamıştır.

Basel I Standartları’nda göz ardı edilen “**operasyonel risk**”, yetersiz ve başarısız içsel süreçler, işleyemeyen ya da uyumlu olmayan süreçler-insanlar-sistemler veya dışsal olaylardan kaynaklanan kayıp riski olarak tanımlanmaktadır. Belli başlı operasyonel riskler, personel riski, teknolojik riskler, organizasyon riski, yasal riskler ve dış riskler olarak sayılabilir. Basel II ile gündeme gelen operasyonel risk ile ilgili olarak bankalarca yapılması zaruri olan açıklamalar şu şekildedir;⁴⁷

- “Operasyonel risk yönetimi fonksiyonunun yapısı ve organizasyonu”
- “Operasyonel risklerin yönetimine ilişkin izlenen stratejiler ve uygulanan süreçler”
- “Risk raporlaması ve/veya risk ölçümü sistemlerinin kapsamı ve niteliği”
- “Operasyonel riskten korunma ve/veya riski azaltma politikaları”
- “Riskten korunma ve/veya riski azaltma araçlarının sürekli etkinliğinin izlenmesine yönelik stratejiler ve süreçler”
- “Yasal sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında benimsenen yaklaşımlar”
- “İleri ölçüm yaklaşımı kullanımına izin verilmiş bankaların risk azaltımı amacıyla kullandığı sigorta uygulamaları”
- “Operasyonel riskler için ayrılan sermaye miktarı”

⁴⁷ Murat Mazıbaş, “Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı:Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, BDDK Araştırma Raporları 2005/1, 2005, s.15-16.

Bankaların operasyonel risklerine yönelik yapacakları açıklamalar gerek bankanın operasyonel risk profilinin ortaya konulması, gerekse operasyonel risklerini yönetebilme kabiliyetinin piyasalar tarafından değerlendirilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

2- İkinci Yapısal Blok (Sermaye Yeterliliği Denetimi)

İkinci yapısal blokta, bankanın risk yönetimi yaklaşımının, banka ve denetim otoritesi tarafından incelenmesi süreci, açıklanmaktadır.

Sermaye yeterliliğinin denetimindeki amaç, bankaların taşıdıkları bütün riskler için yeterli sermayeye sahip olmalarını sağlamak ve risklerin izlenmesi ve yönetilmeleri esnasında daha iyi risk yönetim tekniklerini geliştirmelerini ve kullanmalarını teşvik etmektir.⁴⁸

3- Üçüncü Yapısal Blok (Piyasa Disiplini)

Kamuya açıklamalar yapılmasını gerekli gören bu blok, piyasa disiplini ve şeffaflığın sağlanmasını hedeflemektedir.⁴⁹Üçüncü yapısal blok, asgari sermaye yükümlülüklerini ve denetim otoritesinin incelenme sürecini tamamlamak üzere piyasanın banka ile ilgili kamuoyunun bileceği sınırlar içerisinde gerekli bilgilere sahip olmasını sağlayacak bir bilgilendirme prosesi oluşturarak piyasa disiplinini özendirmeyi hedeflemektedir.⁵⁰

1.5.2.2 Asgari Sermaye İhtiyacının Hesaplanmasında Kullanılan Risk Hesaplama Yöntemleri

Basel II’de, kredi, piyasa ve operasyonel riskin ölçümlemesine yönelik olarak gelişmişlik düzeyine göre farklı yöntemlerin kullanılabilmesi mümkündür. Bu yöntemler yöntemler aşağıdaki tabloda özetlenmektedir;⁵¹

⁴⁸ Turhan Korkmaz ve Ali Ceylan, “Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi”, 5.basım, İstanbul:Ekin Basın Yayın Dağıtım,2010, s.38.

⁴⁹ Ankara Ticaret Odası , a.g.e., s.11.

⁵⁰ Mazıbaş, a.g.e., s.15.

⁵¹ BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu”, Aralık 2004, s.16.

Tablo 1

Basel II kapsamında Risk Hesaplamasında Kullanılabilecek Yöntemler

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım
İleri	Riske Maruz Değer (VaR) Yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları
		Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	

Kaynak: BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu”, Aralık 2004, s.16

Basit yaklaşımlar, uygulanması orta ve ileri yöntemlere göre daha kolay ve daha az yatırımla gerçekleştirilebilecek yöntemlerdir. Basit seviyede olan yaklaşımlardan orta ve ileri seviyede olan yaklaşımlara geçilebilmesi için, bankaların risk yönetim sistemlerine yönelik asgari gereklilikler ortaya konulmuştur.

Aynı zamanda Basel II kapsamında Temel ve Gelişmiş İDY kullanılabilmesi için denetim otoritesinden onay alınması ve kullanılacak modellerin validasyonu gerekmektedir.⁵²

Aşağıda SYO hesaplamasına yönelik “risk bazında” alternatif hesaplama yöntemleri detaylandırılmaktadır;

1.5.2.2.1 Kredi Riski Hesaplaması

Kredi riski hesaplamasında dört adet yaklaşım alternatif olarak bankalara sunulmaktadır;

⁵² Arslan, a.g.e., s.54.

1- Standart Yaklaşım

Standart yaklaşımda, bilanço içi ve bilanço dışı kalemlerde izlenen pozisyonlara belli bir risk ağırlığı verilerek, risk ağırlıklı varlıkların toplamına ulaşılmaktadır.⁵³ Risk ağırlığı ise borçlunun bağımsız derecelendirme firmaları (External Credit Assessment Institutions-ECAI) tarafından almış olduğu derecelendirme notuna göre saptanmaktadır. Hangi derecelendirme firmasının notlarının kullanılacağını ise ulusal otorite belirlemekte olup uluslararası alanda en yaygın olarak başvuru alan bağımsız derecelendirme firmaları Fitch, Moodys ve Standart&Poors'dur.⁵⁴

Bu yaklaşımda bankalar tarafından öncelikle riske tabi varlıklar belli kategoriler altında sınıflandırılmakta, her kategoriye belli bir risk ağırlığı verilmekte ve gereksinim duyulan sermaye bu risk ağırlıklandırma işleminden sonra hesaplanmaktadır. Bankayı kredi riskine maruz bırakan varlıklar on iki başlık altında toplanmaktadır;⁵⁵

- “Hazine ve merkez bankalarına kullandırılan krediler”
- “Bankalara kullandırılan krediler”
- “Çok taraflı kalkınma bankalarına kullandırılan krediler”
- “Merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kurum ve kuruluşlarına kullandırılan krediler”
- “Menkul kıymet şirketlerine kullandırılan krediler”
- “Kurumsal krediler”
- “Perakende krediler”
- “İkamet amaçlı gayrimenkul ipotegi karşılığı krediler”

⁵³ Horosan, a.g.e., s.90.

⁵⁴ Gaye Karpat Çatalbaş ve Ersin Çatalbaş, “Finansman Sorunu Yaşayan Kobi’ler, Basel II ve Bankacılık Sektörü”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:66, 2008, s.8.

⁵⁵ Ozan Cangürel, “**Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**”, Türkiye Bankalar Birliği, Yayınlanmamış Doktora tezi, Yayın No:282, İstanbul 2012, s.55-57-60.

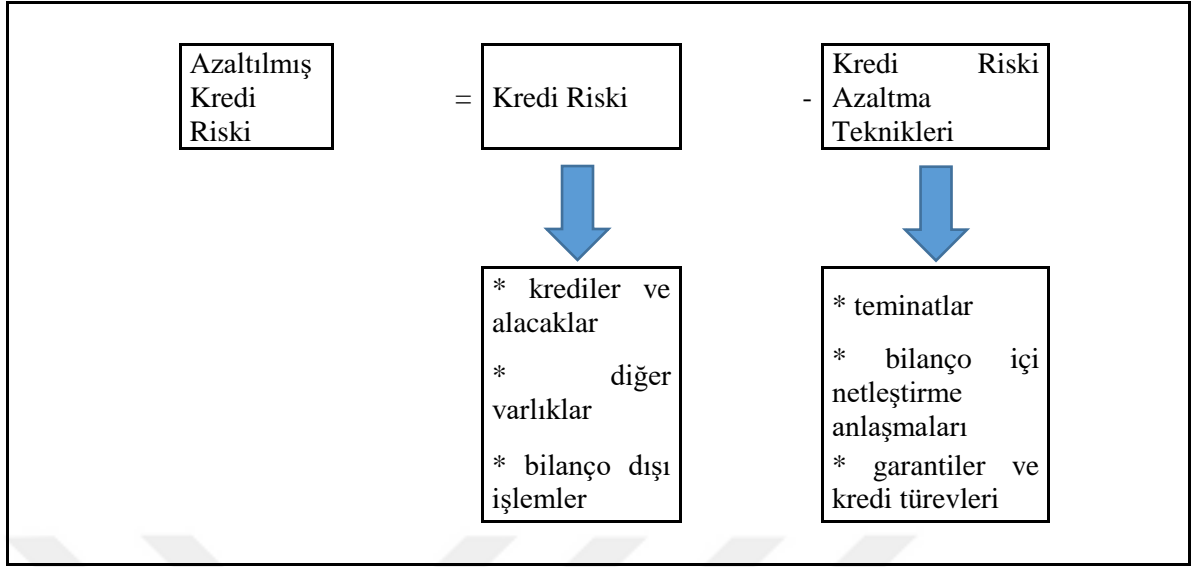
- “Ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı krediler”
- “Tahsili gecikmiş alacaklar”
- “Yüksek risk kategorileri”
- “Diğer”

Sayılan bu varlık kategorileri için risk ağırlıklı varlık tutarları hesaplanırken yalnızca ilk 6 kategoride yer alan varlıklar için bağımsız derecelendirme firmalarının vermiş olduğu derecelendirme notlardan yararlanılmaktadır. Diğer kalan 6 varlık sınıfının risk ağırlıkları ise Basel II metninde belirlenmiştir.”Risk çarpanının %100 olması, o varlık için ayrılması gereken sermaye tutarının hesaplanmasında o varlığın tüm değerinin dikkate alınması, yani %8’lik ($8 \times 100 = 8$) bir sermaye ihtiyacının ortaya çıkması demektir. Eğer %30’lik bir risk ağırlığı var ise, o varlığın %2,4’ü ($8 \times 30 = 2,4$) kadar sermaye ayrılması gerektiğini göstermektedir.⁵⁶

Standart yaklaşımda, kredi riski karşılığında bulundurulması zorunlu sermaye miktarı, azaltılmış kredi risk tutarı ile ilişkilendirilmiştir. Tutarın hesaplanmasında, bankanın varlıkları ve bilanço dışı işlemleri dolayısıyla etkide kaldığı kredi riski ile bu riskin azaltılması amacıyla kullanılan “kredi riski azaltma teknikleri” (CRM) dikkate alınmaktadır. Azaltılmış kredi riskine ilişkin hesaplama şu şekilde özetlenmiştir;⁵⁷

⁵⁶ Utku, Dönmez, Yüce, a.g.e., s.187.

⁵⁷ BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu“, Aralık 2004, s.18.

Şekil 2: Azaltılmış Kredi Riski Hesaplaması

Kaynak: BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması Değerlendirme Raporu”, Aralık 2004, s.18

Risk azaltım teknikleri içerisinde yer alan “teminatlar kategorisi”, “basit” ve “kapsamlı yöntemler” ile “temerrüt halinde kayıp oranlarının bankalar tarafından hesaplanmasına dayalı yöntem” olarak karşımıza çıkmaktadır;⁵⁸

a) Basit Yöntem; Standart yaklaşımda kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde teminata bağlanan risklerde teminatlı bölümler teminat ile ilişkili risk yüzdesi ile, teminata bağlanmayan riskler ise karşı tarafın risk yüzdesi çarpılarak değerlendirilmektedir. Teminatın risk ağırlığı ise birkaç istisna dışında genellikle % 20 taban değere göre ayarlanmıştır. Bu yöntemde göre, alınacak teminatların vadesi kredi vadesinden az olamaz. Ayrıca, teminatlar asgari altı aylık periyotlarla piyasa fiyatına göre değerlendirilmelidir. Öngörülen teminat risk ağırlığı, teminatın piyasa değerine uygulanmalıdır.

b) Kapsamlı Yöntem; Standart yaklaşımda kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde taşınan riskler ile risklerin teminatı, zaman içerisinde artırılmakta/azaltılmakta, elde edilen iki tutarın farkı ise, karşı tarafın risk yüzdesi ile çarpılarak hesaplama yapılmaktadır.

⁵⁸ BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması(Q1S-TR) Değerlendirme Raporu”, Aralık 2004, s.22.

c) **Temerrüt Halinde Kayıp Yöntemi;** Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımında kullanılan bir yöntemdir. Bankalar, gecikmeye giren kredileri için olası kayıp oranlarını tahminleri doğrultusunda öngörmekte ve risk hesaplamalarını bu öngörüler doğrultusunda yapmaktadırlar.⁵⁹ Bu yöntemde istenen teminatlar konusunda Basel Standartları herhangi bir kısıt getirmemiştir. Diğer sistemlerde kullanılan teminat türlerinin geneli kullanılabilir.⁶⁰

Kredi riski azaltma teknikleri kapsamında değerlendirilen diğer iki kategori ise “bilanço içi netleşme anlaşmaları” ile “garanti ve kredi türevleri” dir.

“Bilanço içi netleşme anlaşmalarında”, anlaşmaların belli şartları sağlaması halinde bankaların pasifte yer alan mevduatlarını aynı kişiye kullandığı kredilerin tutarından düşebilmesi ve bu sayede sermaye yükümlülüğünün azaltılması mümkün olabilmektedir.

“Garantiler ve kredi türevlerinde” ise risk tutarının garanti/türev ile korunan kısmı garantiyi verenin/türevi yazanın risk ağırlığı ile çarpılırken, kalan kısım kredi kullanan firmanın risk ağırlığı ile çarpılmaktadır.⁶¹

2- Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Standart yaklaşım ile benzer içeriktedir. Temel farklılık, risk ağırlığının hesaplanmasında, OECD'nin internet sayfasında yayınlanan listede yer alan “İhracat Kredi Kuruluşları”nın (Export Credit Agencies-ECA) verdikleri derecelendirme notları kullanılmaktadır.

Standart ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımın ortak noktası, dışsal veriler yardımıyla risk ağırlığının belirlenmesidir.⁶²

⁵⁹ Çatalbaş, Çatalbaş, a.g.e., s.9.

⁶⁰ Kızıl, Çelik, a.g.e., s.28.

⁶¹ BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması(QıS-TR) Değerlendirme Raporu”, Aralık 2004. s.23.

⁶² Çatalbaş, a.g.e., s.8.

3- Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

Bu yaklaşımda banka, borçlunun temerrüde düşme olasılığını (TO-PD) kendisi tespit etmektedir. Temerrüde düşme halinde maruz kalınacak risk (TT-EAD) ve temerrüt halinde zarar (THK-LGD) parametrelerine ilişkin veriler ise denetim otoritesi tarafından sağlanmaktadır. Vade ise seçime bağlı olarak 3 yıl veya 1-7 yıl olarak ele alınmaktadır.

4- Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

Bu yaklaşımda TO, THK ve parametrelerine ilişkin veriler banka tarafından sağlanabilmektedir. Vade ise zorunlu olarak 1-7 yıldır.⁶³

İDY yaklaşımlarında bankanın içsel derecelendirme modelleriyle kendi hesaplamış olduğu girdiler kullanılmaktadır. Temel İDY’de bankalar tarafından sadece TO tahmini yapılırken, gelişmiş İDY’da TO’nun yanı sıra THK,TT ve Vade parametreleri de banka tarafından kurulan modeller aracılığıyla içsel olarak tahmin edilmektedir. İDY’nin temel uygulama süreci sırasıyla aşağıdaki safhalardan oluşmaktadır ⁶⁴;

- Risklerin sınıflandırılması ve gerekli veri setlerinin belirlenmesi,
- Teminatların değerlendirilmesi,
- Risk ağırlıklarının kalibrasyonu,
- Portföy hassas değerlendirme düzeltmelerinin yapılması.

Sürecin ilk safhasını oluşturan “risklerin sınıflandırılması” kapsamında bankaların varlıklarını altı risk kategorisinde sınıflandırmaları gerekmektedir;⁶⁵

- Ülkelerden olan alacaklar,
- Bankalardan olan alacaklar,

⁶³ Bekir Elmas ve Yaşar Öz, “Bankaların Yeni Risk Düzenlemeleri Kapsamında Basel II ve Kobiler”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13 (1), 2009, s.396.

⁶⁴ Utku, Dönmez, Yüce, a.g.e., s.188.

⁶⁵ Külahi, a.g.e., s.88

- Anonim şirketlerden olan alacaklar,
- Hisse senetleri,
- Belli projenin finansmanı için kullanılan krediler ve
- Şahıslara kullanılan krediler

Varlık sınıflandırmalarında kullanılan üç temel unsur vardır;⁶⁶

➤ “Birincisi, banka veya otorite tarafından tahmin edilen risk parametreleri olan **risk bileşenleridir.**”

➤ “İkincisi, risk bileşenlerini risk ağırlıklarına ve dolayısıyla yasal sermaye tutarına dönüştüren **risk ağırlığı fonksiyonlarıdır.**”

➤ “Üçüncüsü ise banka tarafından ilgili varlık sınıfına yönelik olarak içsel derecelendirme yaklaşımının kullanılabilmesi için **sahip olunması gereken asgari şartlardır.** Asgari şartlar, gelişmiş bir teknoloji ve alt yapı sistemine, yeterli veriye ve uzman bir kadroya sahip olma olarak sayılabilir. Yeterli veriye sahip olunması için bankaların düzenlemeye uygun İDY derecelendirme modelini en az üç yıldır kullanıyor olması ve borç ödememe olasılıkları tahminleri için geriye dönük en az beş yıllık gözlem dönemini kullanmaları gerekmektedir. İleri yaklaşımda bankaların bu verileri alabilmeleri için uzman kadro ile birlikte gelişmiş bir sermaye tahsis yapısına sahip olmaları özelliği de aranmaktadır.”⁶⁷

Varlıkların sınıflandırılmasından sonra, bu varlıklardan oluşturulan portföylerin risk ağırlıkları saptanmalıdır. Kullanılması gereken risk ağırlığı fonksiyonu aşağıdaki gibidir; ⁶⁸

$$\text{Varlıkların Risk Ağırlığı} = TT * f(\text{TO, THK, vade})$$

⁶⁶ Külahi, a.g.e., s.88

⁶⁷ Türkiye Bankalar Birliği, “Basel Komitesi Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, Ekim 2002, s.7.

⁶⁸ Çatalbaş, Çatalbaş, a.g.e., s.8.

İDY'nı benimseyen bir bankanın, benimsediği bu yaklaşımı sürdürmesi beklenmektedir. Bankanın kendi isteğiyle standart yaklaşıma dönmesi ise ancak olağandışı durumlarda mümkün olabilmektedir.⁶⁹

BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu)'nun Ağustos 2013 tarihli Basel II ilerleme raporuna göre “ülkemizde sektörün aktif toplamının %3,9'unu oluşturan bankalar standart yöntemde kalmayı, sektör aktif büyüklüğünün %91,7'sini oluşturan bankalar ileri içsel derecelendirme yöntemini, %4,4'ünü oluşturan bankalar ise temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı kullanmayı hedeflemektedir. Kredi riskinde bankaların %67'si “temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşıma” ve %46'sı “ileri içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşıma” %50 ila %100 arasında uyum sağlarken, bankaların çoğu menkul kıymetleştirmede (ileri yöntemler) %50'den düşük uyum sağlamışlardır. Kredi riskinin hesaplanmasında, bankaların büyük bir kısmı uygulamanın başlamasını takip eden 3 yıl içerisinde farklı portföyler bazında ileri yöntemlere geçmeyi planlamakta olup, bu çalışmalar kapsamında veri biriktirmekte, yine büyük kısmı stres testleri uygulamakta ve bankaların tamamına yakını kredi riski analiz sonuçlarını karar alma süreçlerinde kullanmaktadır.”⁷⁰

1.5.2.2.2 Piyasa Riski Hesaplaması

Bankaların karşı karşıya kaldıkları piyasa kaynaklı riskler iki boyuttan ibarettir;⁷¹

- Alım satımları hazine tarafından yapılan işlemler (trading risk)
- Aktif pasifteki vade uyumsuzluğu nedeniyle maruz kalınan faiz riski (structural interest rate risk)

Basel II'de piyasa riskinin hesaplanmasında Basel I'e göre önemli bir değişiklik bulunmamakta olup hesaplamada kullanılan yöntemler aşağıdaki şekildedir;

⁶⁹ Utku, Dönmez, Yüce, a.g.e., s.188.

⁷⁰ BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013”, s.9.

⁷¹ N. Burak Akan, Arif Oktay Laçiner ve Yasemin Tüzün, “Parametrik Risk Maruz Değer Yöntemi Türkiye Uygulaması”, Bankacılar Dergisi, sayı:45, 2003, s.30.

1- Standart Yöntem

Standart yöntem, bir bankanın piyasa riskini oluşturan hesap kalemlerindeki uzun ve kısa pozisyonların, kalan vadelerine göre sınıflandırılarak, uzun ve kısa vade pozisyonların netleştirilmesinden sonra, ilgili risk ağırlıkları ile çarpılarak elde edilen risk miktarını ifade etmektedir.⁷²

2- Riske Maruz Değer Yaklaşımı (Value At Risk-VaR)

Elde tutulan portföy veya varlığın değerinde belli bir zaman diliminde ve belli bir olasılıkla meydana gelebilecek maksimum değer kaybının istatistiksel yöntemlerle tahminine dayanan bir kavramdır.⁷³ Gelişmiş ülkelerin finans sektörlerinde piyasa riski yönetimi konusunda standart haline gelen VaR'in hesaplanmasında genel olarak 3 yaklaşım benimsenmektedir. Bunlar varyans-kovaryans yöntemi, tarihi benzetme yöntemi ve Monte Carlo Simülasyonudur;⁷⁴

➤ **Varyans-Kovaryans Yöntemi;** Özellikle doğrusal getiri fonksiyonuna sahip enstrümanlarda doğru sonuçlar veren ve uygulanması kolay bir parametrik yöntemdir.

➤ **Tarihsel simülasyon Yöntemi;** Finansal varlık getirilerinin dağılımı hakkında bir varsayım yapmadan VaR hesaplanmasına olanak sağlayan ve uygulanması basit bir yöntemdir. Elde tutulan portföy kompozisyonu belli bir tarih itibarıyla fikslenerek tarihsel fiyat değişimleri mevcut portföye uygulanır. Bu işlem sonucu elde edilen portföy değişim tutarları kullanılarak istenilen güven aralığındaki VaR rakamı bulunur.

⁷² Cengiz, a.g.e., s.34.

⁷³ Mustafa Duman, "Bankacılık Sektöründe Finansal Riskin Ölçülmesi ve Gözetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Value At Risk Metodolojisi", Bankacılar Dergisi, Sayı:32, 2000, s.4.

⁷⁴ N. Burak Akan, Arif Oktay Laçiner ve Yasemin Tüzün, "Risk Yönetiminde Riske Maruz Değer Yöntemleri ve Bir Uygulama", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:14, Sayı:3, 2009, s. 31.

➤ **Monte Carlo Simülasyonu;** Bu yöntemde, tarihsel fiyat değişimleri yerine rassal olarak üretilen fiyat değişimleri kullanılır. Özellikle karışık portföylerde, opsiyonlar için VaR hesaplarırken veya portföyde bulunan varlık için bir fiyat değişim serisinin bulunmaması durumlarında kullanılır.⁷⁵

BDDK'nın Ağustos 2013 tarihli “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme” raporuna göre “Haziran 2013 dönemi itibari ile bankalardan toplanan anket cevaplarına göre, piyasa riskinde içsel ölçüm yöntemlerinde büyük ölçüde (%75-%100) uyumlu olan bankaların oranı %92'dir. Piyasa risklerinin ölçümünde bankaların tamamına yakını içsel modelleri kullanmakta, stres testleri uygulamakta, analiz sonuçlarını karar alma süreçlerinde kullanmakta ve sektörün %74'ü yasal sermaye hesaplamalarında içsel model kullanımını planlamaktadır.”⁷⁶

1.5.2.2.3 Operasyonel Risk Hesaplaması

Basel II'de hesaplama dahil olan operasyonel riskin hesaplanmasında 3 yöntem bulunmaktadır. Söz konusu yöntemlerde, sermaye yükümlülüğünü belirleyen temel parametre, net kâr/zarar tutarından belirli kalemlerin hariç tutulması suretiyle hesaplanan brüt gelir tutarıdır;

1- Temel Gösterge Yaklaşımı

Temel Gösterge Yaklaşımı, bankanın sergilemiş olduğu tüm faaliyetlere yönelik bir ölçüt kullanarak, nispi bir oranda operasyonel riski karşılayabilmek için bulundurulması gerekli sermayeyi belirlemektir. Sabit gösterge brüt gelir, belirli bir oran ise “ α ” katsayısı olmaktadır.⁷⁷ Bankalar son üç yıllık brüt kârlarının ortalamasının % 15'ini alarak operasyonel risk için sermaye ayırmaktadır.⁷⁸

⁷⁵ Duman, a.g.e., s.10-13

⁷⁶ BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013”,s.22

⁷⁷ Melek Acar Boyacıoğlu, “Operasyonel Risk ve Yönetimi”, Bankacılar Dergisi, Sayı:43, 2002, s.57.

⁷⁸ BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu”, Aralık 2004, s.16.

2- Standart Yaklaşım

Standart Yaklaşım, banka faaliyetlerini bir kısım standart faaliyet birimlerine ve faaliyet kollarına ayırmakta, daha sonra bu alanlarda bankanın faaliyetinin büyüklüğü ve hacmini yansıtan genel bir gösterge kullanmaktadır. Bu gösterge ile, her bir faaliyet koluna ilişkin operasyonel risk miktarının yaklaşık olarak temsil edilmesi amaçlanmaktadır.⁷⁹ Brüt gelir sekiz ayrı faaliyet kolu (kurumsal finans, ticaret ve satış, bireysel bankacılık, ticari bankacılık, ödeme ve uzlaştırma, acentelik hizmetleri, varlık yönetimi, bireysel komisyonculuk) için ayrı ayrı hesaplanmakta ve bu tutarlar faaliyet kolları için belirlenmiş katsayılar ile çarpılmaktadır. Katsayı, düzenleyici kurum tarafından belirlenmektedir.

3- Alternatif Standart Yaklaşım

Standart yaklaşıma benzemekle birlikte aradaki tek fark “Alternatif Standart Yaklaşım” ında perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kolları için brüt gelir yerine aktifte yer alan bu faaliyet kollarına ilişkin alacak toplamalarının %3,5’i kullanılmaktadır. Bu yaklaşım altında değerlendirilen ikinci seçenek, perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kolları için aktifte yer alan bu faaliyet kollarına ilişkin alacak toplamalarının %3,5’i %15 ile çarpılmakta, diğer faaliyet kollarına ilişkin brüt gelir toplamı ise %18 ile çarpılmaktadır.⁸⁰

4- İleri Ölçüm Yaklaşımları

İleri Ölçüm Yaklaşımları, bankalara operasyonel risk sermaye yükümlülüğü hesaplamalarını kendi içsel verilerine dayanarak yapmalarına izin vermektedir. Bankaların gelişmiş ölçüm yaklaşımları kullanabilmesi için en az üç yıllık bir veriye ihtiyaçları vardır. Hali hazırda ileri ölçüm yaklaşımı içerisinde değerlendirilen dört yaklaşım bulunmaktadır; İçsel Ölçüm Yaklaşımı, Zarar Dağılımı Yaklaşımı, Senaryo Analizleri, Puan Kartı Yaklaşımı.⁸¹

⁷⁹ Boyacıoğlu, a.g.e., s.57.

⁸⁰ BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu”, s.16-23.

⁸¹ Altıntaş, a.g.e., s.475.

BDDK'nın Ağustos 2013 tarihli “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme” raporuna göre “Haziran 2013 dönemi itibari ile bankalardan toplanan anket cevaplarına göre; operasyonel riskte bankaların %70'i standart yaklaşıma %50'nin üzerinde uyum sağlarken; bu oran ileri ölçüm yaklaşımlarında %58'de kalmaktadır. Operasyonel risk hesaplamasında bankaların büyük çoğunluğu nihai olarak ileri ölçüm yaklaşımını hedeflemekte ve bu kapsamda veri biriktirmektedir.”⁸²

1.5.2.3 Basel I ile Basel II Standartları'nın Karşılaştırılması

Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında radikal değişimler öneren Basel II Standartları ile Basel I Standartları karşılaştırıldığında ortaya çıkan belli başlı farklılıklar aşağıdaki gibi tespit edilmektedir;⁸³

- Basel II'de, sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi prensibine dayanan “klüp kuralı” kaldırılmıştır.
- Basel II'de kredi riski, krediyi alanın derecelendirme notuna göre belirlenmektedir.
- Basel II'de sermaye yükümlülüğü hesaplamasında kredi riski ve piyasa riskine ilave olarak operasyonel risk eklenmiştir.
- Basel II'de yurtdışı borçlanmada ülke ratingleri dikkate alınacaktır.
- Basel I'de tek bir risk ölçüm modeli kullanılırken Basel II'de, bankalara risk ölçümünde alternatif yaklaşımlar sunulmaktadır.
- Basel I, bir bankanın batması halinde mevduat sahiplerinin karşılayabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerine; Basel II ise bankaların risk yönetimine daha fazla önem vermesi ve risk değerlendirme tekniklerinin geliştirilmesi üzerine odaklanmıştır.

⁸² BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013”, s.5.

⁸³ BDDK, “10 soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)”, Ocak 2015, s.2.

➤ Basel II ile kamuya açıklanan sermaye yeterliliği bilgilerinin kapsamı genişletilmiştir.

1.5.2.4 Basel II Standartları'nın Türkiye'de Uygulama Süreci

Türk Bankacılık Sektöründe yaşanan sorunlar ve gelişmelerin sonucu olarak, Basel II'ye uyum sürecinde önemli gelişmeler meydana gelmiş ve Türk Bankacılık Sistemi büyük oranda değişmiştir.

Bankacılık sisteminin sağlam bir şekilde işleyebilmesi için BDDK kurulmuş, kurum 31 Ağustos 2000 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Basel II Standartları'na uyum kapsamında, "5411 sayılı Bankacılık Kanunu" yürürlüğe konulmuş ve "4389 sayılı Bankalar Kanunu" yürürlükten kaldırılmıştır. "5411 sayılı kanun", "4389 sayılı kanun"da yer alan maddelerin çoğunu aynen benimsemekle birlikte, önceki kanunda eksik bırakılan veya yer almayan birçok yeni tanım ve firmalara ilişkin hükümler getirmiştir.⁸⁴ Yeni bankacılık kanunu, ekonomik sistemde sürdürülebilir güven ortamının yaratılması, kredicilik işlemlerinin etkili bir şekilde yürütülmesi, mevduat sahiplerinin sahip oldukları hakların ve çıkarlarının korunmasını amaçlamaktadır.⁸⁵

Ülkemizin Basel II'ye geçişine ilişkin yol haritası 30 Mayıs 2005 tarihinde BDDK tarafından açıklanmıştır. Belirlenen yol haritasında, "Ağustos 2007'de Basel I ve Basel II'nin paralel uygulanması, Ocak 2008'de Basel II hükümlerinin yürürlüğe girmesi ve Ocak 2009'da İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlara ve İleri Ölçüm Yaklaşımları'na izin verilme sürecinin başlatılacağı belirtilmiştir.⁸⁶ Ancak BDDK, 25 Haziran 2008 tarihinde yaptığı açıklama ile Basel II uygulamasına geçişi, uluslararası finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler ışığında ertelediğini bildirmiştir."

⁸⁴ Ahmet Turgut, "Bankalar ve KOBİ'ler için Dönüm Noktası: Basel II Standartları", KMÜ İİBF Dergisi, cilt:2 , Aralık 2007, s.35.

⁸⁵ Külahi, Tiryaki, Yılmaz, a.g.e., s.190-192.

⁸⁶ Kalaycı, Kaya, a.g e., s.100.

“2006/49/EC sayılı Direktifler (CRD)” ve Basel II ile uyumlu düzenleme taslakları Nisan 2010 itibarıyla sektörün ve kamuoyunun görüşlerine sunulmuş, bu taslaklara ilişkin iletilen görüşlerin değerlendirilmesi ve sonuçlarının açıklanması akabinde, Haziran 2011-Temmuz 2012 arasında paralel uygulama yapılmıştır. 1 Temmuz 2012’den itibaren ise kredi riskinin ölçümünde derecelendirmeye dayalı standart yöntemin uygulanmaya başlamasıyla, Türkiye Basel II’yi tam olarak uygular hale gelmiştir.⁸⁷

Basel II’nin Türkiye’ye olan etkileri açısından bakıldığında, Basel I’de, Türkiye’nin OECD üyesi ülkelerden olması sebebiyle yabancı bankaların SYO hesaplamalarında;

- Türk bankaları riski %20,
- TC Hazine riski ise %0

risk ağırlığında değerlendirilmekte idi. Ancak Basel II ile birlikte OECD klüp kuralının ortadan kalması ve ülke risklerinin belirlenmesi ile Türkiye’ye sağlanan kaynak maliyetinde artış yaşanmıştır.⁸⁸

Uluslararası otorite olarak kabul edilen üç bağımsız derecelendirme kuruluşunun Ağustos 2017 itibari ile Türkiye için belirledikleri ülke riski notu şu şekildedir;⁸⁹

S&P; 05 Mayıs 2017 tarihinde kredi not görünümünü “negatif” , kredi notunu “BB” olarak teyit etmiştir.

Moody’s; 18 Mart 2017 tarihinde kredi notunu "Ba1" ve görünümünü negatif olarak teyit etmiştir.

Fitch; 28 Ocak 2017 tarihinde kredi not görünümü “durağan”, kredi notunu “BB+” olarak teyit etmiştir.

⁸⁷ Külahi, Tiryaki, Yılmaz, a.g.e., s.190-192.

⁸⁸ Türkiye Garanti Bankası, “BASEL II’nin Kapsamı ve Reel Sektöre Etkileri”, s.17.

⁸⁹ “S&P Türkiye’nin kredi notunu açıkladı”; <http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/sp-turkiyenin-kredi-notunu-acikladi-1833742>, erişim tarihi: 31/08/2017.

1.5.3 Basel III Standartları

2008 yılında ortaya çıkan küresel kriz sürecinde bir çok gelişmekte olan ülke borsalarında ciddi değer kayıplarının yaşanması, ülke paralarının değerini yitirmesi, ülke tahvilleri ve ticari bonolarda risk primlerinin artması, aynı zamanda bu ülkelere olan yabancı sermaye akımlarının önemli oranda düşmesi, gelişmiş ülkelerde çok sayıda bankanın faaliyetinin sona ermesi, finansal sistemi yeniden çalışır hale getirmek ve bankaların faaliyetlerini sürdürmelerini sağlamak amacıyla yapılan sermaye katkıları ve kamunun aldığı diğer önlemler önemli maliyetlere yol açmıştır.⁹⁰

Krizin banka kaynaklı olarak büyümesi bankacılık sektörü düzenlemelerinin sorgulanmasına neden olmuş, finansal krizin yüksek maliyetlere neden olması ve zorlu süreçler yaşatması, ekonomik sistemde karşılaşması olası krizlere karşı dayanıklılık gücünü artırmak amacıyla likidite ve sermaye niteliğinin ve sermaye bulundurma yükümlülüğünün artırılması gibi ciddi değişimlerin gerekliliği ortaya koymuştur.⁹¹

Bu gereklilik sonucunda 12 Eylül 2010 tarihinde bir araya gelen Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 27 ülkenin merkez bankaları ve bankacılık düzenleme kurumlarının uzun süren çalışmalarının ardından, Basel III olarak adlandırılan yeni sermaye uzlaşısı üzerinde anlaşma sağlamıştır.⁹²

Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplama yöntemini tümden değiştiren bir devrim niteliği taşımamaktadır. Basel III, Basel II'nin son finansal krizde gözlemlenen eksikliklerini tamamlayan bankacılık sektörünün regülasyonu, denetimi ve risk yönetimi için geliştirilmiş kapsamlı reform önlemleri setidir.⁹³

Bankacılık sektöründe denetim ve risk yönetimini güçlendirmek amacıyla geliştirilen Basel III Standartları ile ulaşılmak istenen ana hedefler şu şekilde özetlenebilir;⁹⁴

⁹⁰ İlhan Şahin, "Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı Ve Uygulama Süreci", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:59, Temmuz 2013, s.150.

⁹¹ BDDK, "Sorularla Basel 3", Risk Yönetimi Dairesi, Aralık 2010, s.4.

⁹² Şahin, a.g.e., s.150.

⁹³ BDDK, "Sorularla Basel 3", Risk Yönetimi Dairesi, Aralık 2010, s.1.

⁹⁴ <http://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>, erişim tarihi:31/08/2017.

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sektörünün direncini artırmak
- Risk yönetimi ve kurumsal yönetişimini güçlendirmek
- Bankaların daha açık ve şeffaf olmalarını ve kamuya bilgilendirme özelliklerinin daha etkin olmasını sağlamak
- Mikro bazlı düzenlemeler ile bireysel bankacılık kurumlarının kriz dönemlerinde direncini artırmaya yardımcı olmak
- Makro bazlı düzenlemeler ile bankacılık sektörü genelinde finansal sistemde oluşacak risklere karşı direnci artırmak.

1.5.3.1 Basel III Düzenlemeleri

Basel III'ün Basel II'ye kıyasla getirdiği en önemli değişiklik, sermaye ve likidite gereksinimlerinin yükseltilerek regülasyonların güçlendirilmesi olarak özetlenebilir.⁹⁵ Basel III düzenlemeleri, yasal özkaynak hesaplaması, finansal kaldıraç, likidite ve diğer konulara ilişkin düzenlemeler olmak üzere dört ana başlığa ayrılabilir. Basel III düzenlemesi ile değişimi amaçlanan ana hususlar şu şekildedir;⁹⁶

➤ **Daha Nitelikli Sermaye;** Gerçekleştirilen düzenlemelerle ana sermaye ya da çekirdek sermaye bünyesinde en kaliteli sermaye kalemlerinin kalması sağlanmış, diğer bazı sermaye kalemleri ise ana sermaye hesaplamasında indirim kalemi olarak dikkate alınmıştır.

➤ **Niceliği Artırılmış Sermaye;** Çekirdek sermaye oranı, ana sermaye oranı ve toplam yasal sermaye oranı artırılmıştır. Bu kapsamda çekirdek sermaye oranı %7'ye; ana sermaye oranı %8,5'e kademeli olarak yükseltilecektir. Ancak ana sermaye oranının % 8,5'lik seviyesi asgari bir seviye olmaktan ziyade bazı konularda bankaların rahat

⁹⁵ Şahin, a.g.e., s.152.

⁹⁶ BDDK, "Sorularla Basel 3", Risk Yönetimi Dairesi, Aralık 2010, s:2-3.

hareket etmeleri (örneğin kâr dağıtımında bankaların serbest hareket edebilmesi) için gerekli düzey olarak tespit edilmiştir.

➤ **Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı;** Belli bir çarpan ile değerlendirilen bilanço dışı kalemler ve aktiflerin kümülesi ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan minimum seviyede bir oranlamanın tespit edilmesi planlanmaktadır. Öngörülen kaldıraç oranı %36 olup, kademeli bir geçiş hedeflenmektedir.

➤ **Likidite Düzenlemeleri;** %100 minimum seviye olarak hesaplanacak şekilde “Likidite Karşılama Oranı” ve “Net istikrarlı Fonlama Oranı” adıyla düzenlenen oranların kapsam içine alınması beklenmektedir. 2018 yılına kadar süren geniş bir uyum süreci hedeflenmektedir.

➤ **Sermaye Tamponu Oluşturulması;** SYO değerlendirmelerine, sermaye tamponu kavramı dahil edilmiştir. %2,5 olarak belirlenen sermaye tamponu, önceki Basel Standartları’nda zorunlu olarak gösterilen %8’lik asgari sermaye yeterlilik oranının yine aynı seviyede kalmasını öngörmektedir. Ancak bununla birlikte, asgari sermaye yeterlilik oranının, bu tamponun hesaplamalara ilave edilmesiyle, (%8+%2,5) %10,5’e yükseltilmesini amaçlamaktadır. SYO %10,5’in altında olan bankaların kâr dağıtım yapmaları yeni düzenlemelerle kısıtlanmakta, bankaların kâr dağıtım yapabilmeleri için daha yüksek (en az %10.5) bir sermaye yeterlilik oranına sahip olmalarını zorunlu hale getirilmektedir.⁹⁷

1.5.3.2 Basel III’e Getirilen Eleştiriler

Basel III ile getirilen değişiklikler, Basel II’nin temel bakış açısından sapmalar yaratmayan, yükümlülükleri daha da sıkılaştıran nitelikte olmakla birlikte yine de Basel III Standartları’na getirilen eleştiriler bulunmaktadır;⁹⁸

➤ Geçmiş krizdeki temel problem olan risk ağırlıklandırmasındaki hatalara ilişkin herhangi bir yenilik getirmemesi,

⁹⁷ Yüksel, Mermod, Ceran, a.g.e , s.35-36.

⁹⁸ BDDK, “Sorularla Basel 3”, s.14-16.

➤ Yeni kurallarla birlikte banka fonlarının, daha düşük risk grubunda sınıflandırılan yüksek derecelendirme notuna sahip kamu borçlanma enstrümanlarına (ülke risklerine) kayması durumunda bankaların portföylerinde ciddi oranlarda ülke risklerinin taşınması ve özel sektörde düşük derecelendirme notuna sahip firmaların fon temin edememeleri nedeniyle finansal çıkmaza girecek olmaları,

➤ Denetim Arbitraji oluşma ihtimali,

➤ Yeni kuralların adaptasyon süreci ve piyasa tarafından kabul edilme seviyesi,

➤ Bankaların yeni standartlara uyum için geliştirecekleri strateji ve kararların, ülke ve dünya ekonomisine etkileri.

Bankaların risk ağırlıklı varlıklarını ölçme methodolojileri ve sermaye yeterliliği hesaplamaları, komite tarafından yayımlanan Basel düzenlemeleri ile şekillenmektedir. Bu düzenlemeler, yaşanan küresel finansal krizler sonrası çıkarılan dersler ışığında güncellenmektedir. Bu kapsamda Basel III uygulamalarına üzerinde yapılan bir takım iyileştirmeler Basel III'ün tamamlayıcısı olarak tanımlansa da yapılan değişikliklerin kapsamı ve etkisi göz önüne alındığında sektör tarafından bu iyileştirmeler Basel IV isimlendirilmektedir. Basel III özkaynağın niteliğinin ve niceliğinin, likidite kuralları ve kaldıracın güçlendirilmesi üzerine odaklanırken , Basel IV ise Sermaye yeterliliğinin paydasına yani risk ağırlıklı varlıklara ve yoğunlaşma riskine üzerine odaklanmaktadır.⁹⁹

Günümüzde Türk Bankacılık Sisteminde kademeleri geçiş kapsamında Basel II' ye uyum kapsamında gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımının uygulanabilmesinin otorite tarafından onaylanması için, verilerin toplanması sürecinin sonuna doğru gelmiş olup çalışmamızda bu sebeple Basel II düzenlenmelerine göre kredi değerlendirilmesine odaklanılmıştır.

⁹⁹https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/konferanssunumlari/1133/Basel_IV_TBB&EY_Sunumu.pdf, erişim tarihi:20/11/2017.

1.5.3.3 Basel III Standartları'nın Türkiye'de Uygulama Süreci

Basel III'te sermayenin niteliği ile ilgili değişikliklerin yapılmasının nedeni son finansal krizde banka bilançolarında sermaye olarak gözüken tutarların fonksiyonel olarak sermaye görevini yerine getirmekten uzak olması olmuştur. BDDK'nın Haziran 2010 dönemine ait Finansal Piyasalar Raporu'na göre "Türk Bankacılık sisteminin sermaye yapısı değerlendirildiğinde özkaynaklar içerisinde sermaye benzeri kredilerin oranının düşük olduğu, ödenmiş sermaye, kâr yedekleri ve dağıtılmamış kârlar gibi çekirdek sermaye kalemlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir."

Bu yüzden ABD ve Avrupa'daki bankalar ile ülkemizde faaliyet gösteren bankalar için hesaplanan sermaye yeterlilikleri ve çekirdek sermaye yeterliliklerinin karşılaştırılmasında farklılığın düşük seviyelerde olması beklenendir. Diğer taraftan ülkemizin %8 olarak kabul edilen sermaye yeterliliğine ek olarak 2006 yılında asgari %12 seviyesinde bütçelenen bir hedef oranı belirlemesi, kriz döneminde Türk bankalarının sermaye darlığı yaşamaması için alınan en etkin önlemlerden biri olmuştur. Bu önlemler sayesinde küresel krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında bankacılık sektöründe devletin sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olmuştur.¹⁰⁰

BDDK'nın Haziran 2017 "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü" raporuna göre "Türk Bankacılık Sektörünün sermaye yeterliliği oranı Haziran 2017 döneminde %16,87 olarak gerçekleşmiştir. Banka sahiplik grupları ayrımında kamu bankalarının sermaye yeterliliği %16,67, yabancı bankaların %18,21, yeri özel bankaların ise %16,09 olarak hesaplanmıştır. Fonksiyon grupları ayrımında sermaye yeterlilik oranı mevduat, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarında sırasıyla %16,39,%17,41 ve %24,76 olarak gerçekleşmiştir. Sermaye yeterliliği hesaplamasında, risk ağırlıklı varlıkların %90'ı kredi riskine esas tutardan, %8'i operasyonel riske esas tutardan ve %2'si piyasa riskine esas tutardan oluşmaktadır."¹⁰¹

¹⁰⁰ Eymen Gürel, Esra Burcu Bulgurcu, Neslihan Demir, "Basel III Kriterleri", Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi", Cilt:1, Sayı:3-4, Ocak 2012, s.25.

¹⁰¹ BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Haziran 2017", s.21-22, erişim tarihi:31/08/2017.

Basel III kapsamındaki değişiklikler içerik bakımından incelendiğinde, özellikle likidite ve sermaye tamponu ile ilgili hususların, BDDK tarafından kriz öncesinde alınan "proaktif önlemler" ile belli ölçüde örtüştüğü görölmektedir. Örneğin, Basel II'de İkinci Yapısal Bloкта yer alan ve ölçümüne ilişkin bir methodolji belirlenmemiş olan likidite riski ile ilgili BDDK tarafından, 2006 yılında çıkarılan "Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik" ve bu yönetmeliğe daha sonra eklenen "asit test oranı ile likidite riskinin ölçümüne ve yönetimine ilişkin" esaslar getirilmiştir. Diğer bir değişiklik olarak izlenen özkaynak hesaplamalarından çıkarılacak olan üçüncü kuşak sermaye kaleminin ise mevcutta Türk Bankacılık Sektörü'nde bulunmamasından dolayı bu değişiklik ülkemiz bankacılık sektörünü mevcut şartlar altında etkilemeyecektir.¹⁰²

¹⁰² Külühi, Tiryaki, Yılmaz, a.g.e., s.197.

2. TİCARİ BANKALARDA GELENEKSEL KREDİLENDİRME SÜRECİ

Finansal sistemde fon arz edenlerle fon talep edenlerin her zaman fiziki olarak karşı karşıya gelmesi imkan dahilinde olamamaktadır. Bu nedenle söz konusu aktörler arasında bir bağ kurarak, fonların emanet etmek isteyenlerden bu fonlara ihtiyacı olanlara aktarılmasına aracılık eden kuruluşlara “finansal aracılar” adı verilmektedir. Finansal aracılardan temel görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;¹⁰³

- “Fon arz edenlerle, fon talep edenler arasında bir bağ kurmak”,
- “Risk dağıtmak”,
- “Finansal bilgiyi temin etmek” ve
- “Likiditeyi sağlamak”.

Günümüzde tüm dünya genelinde sayısı en fazla olan finansal aracı türü bankalardır. Bankalar, çeşitli şekillerde organize olarak, finans piyasasında dolaylı kaynak aktarım mekanizmasının işlevsellik kazanmasını sağlayan finansal aracılardır.

Bankaları kapsamalarına ve faaliyet alanlarına göre iki ana gruba ayırmak mümkündür. Bu iki ana grup altında yer alan banka türleri ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır;¹⁰⁴

¹⁰³ Can Tansel Tuğcu, Ekrem Erdem, Faik Çelik, Talip Torun, Selahattin Togay, Selim Kayhan, Halil Altıntaş, Etem Hakan Ergeç ve Metin Toprak, “**Bankalarda Kredi Yönetimi**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no:2531, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:150, 1.Baskı, Eskişehir, Haziran 2012, s.7-8.

¹⁰⁴ Gamze Göçmen Yağcılar, “**Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısı Analizi**”, BDDK Kitapları No:10, Ankara 2011, s.8-12.

Tablo 2
Banka Türleri

Kapsamlarına Göre Bankalar	Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar
Özel Bankacılık	Merkez Bankaları
Perakende Bankacılık	Ticaret Bankaları
Toptancı Bankacılık	Yatırım Bankaları
Evrensel Bankacılık	Kalkınma Bankaları
Uluslararası Bankacılık	Katılım Bankaları
Holding Bankacılığı	
Kıyı Bankacılığı	

Kaynak: Gamze Göçmen Yağcılar, “Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısı Analizi”, BDDK Kitapları No:10, Ankara 2011, s.8-12.

Ticaret Bankaları, bankacılık sektöründe en çok karşılaşılan banka türü olup, temelde klasik bankacılık faaliyetleri olan mevduat toplama ve kredi verme faaliyetiyle uğraşırlar. Ticaret Bankalarının başlıca fon kaynakları ve fon kullanım yerleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir;¹⁰⁵

Tablo 3
Ticaret Bankalarının Fon Kaynakları ve Fon Kullanımları

Ticaret Bankalarının Fon Kaynakları	Ticaret Bankalarının Fon Kullanımları
Özkaynaklar	Krediler
Mevduatlar	Menkul Değer Plasmanları
Kısa Vadeli Borçlar ve Menkul Kıymet İhracı	İştirakler
Hizmet Karşılığı Sağlanan Diğer Fonlar	Gayrimenkul Edinimi

Kaynak: Gamze Göçmen Yağcılar, “Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısı Analizi”, BDDK Kitapları No: 10, Ankara 2011, s.8-12

¹⁰⁵ Gamze Göçmen Yağcılar, “Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısı Analizi”, BDDK Kitapları No: 10, Ankara 2011, s.8-12

2.1 Bankaların Görevleri

Bankalar ticari işletme olarak kâr elde etmek amacı ile amacıyla faaliyetlerini sürdürürken, ayrıca ekonomik sistemin bir parçası olarak üstlendikleri pek çok önemli görev ve sorumluluk alanı bulunmaktadır. Bu görevlerden bazıları şu şekilde sıralanabilir;¹⁰⁶

- Finansal Aracılık Yapmak,
- Likidite Yaratmak,
- Kredi Talep Edenleri Değerlendirmek ve İzlemek,
- Asimetrik Bilgi Problemlerini Çözmek,
- Para Politikalarının Etkinliğini Arttırmak,
- Ekonomik İstikrarı Etkilemek, Ölçek ve Kapsam Ekonomilerinden Faydalanmak,
- Ödeme Sistemlerinin Etkinliğini Arttırmak,
- Dış Ticareti Fonlamak ve İhracatı Teşvik Etmek.

2.2 Bankacılık İşlemleri

Bankacılık işlemlerini üç ana gruba ayırmak mümkündür; Mevduat toplama, kredi dağıtım ve belirli bankacılık hizmetlerinin görülmesi. “5411 sayılı bankacılık kanunu” Ticaret bankalarının yapabilecekleri işlemler aşağıdaki gibi sıralanmıştır; ¹⁰⁷

- “Mevduat Kabulü”,
- “Nakdi, gayri nakdi her tür ve surette kredi verme işlemleri”,

¹⁰⁶ Tuğcu.,a.g.e, s.17-20

¹⁰⁷ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

- “Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri”,
- “Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri”,
- “Saklama hizmetleri”,
- “Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri”,
- “Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri”,
- “Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri”,
- “Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri”,
- “Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri”,
- “Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri”,
- “Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri”,
- “Yatırım danışmanlığı işlemleri”,
- “Portföy işletmeciliği ve yönetimi”,
- “Hazine müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı”,

- “Faktoring ve forfaiting işlemleri”,
- “Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık”,
- “Finansal kiralama işlemleri”,
- “Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri”.

2.3 Kredi Kavramı

Kredi, bir miktar paranın (nakdi krediler) ya da banka itibarının (gayrinakdi krediler) belirli bir süre için (vade) ve geri tahsil edilmek koşulu ile belirli bir bedel karşılığında (faiz, komisyon) ödünç olarak verilmesidir. Krediler, Banka Muhasebesi “Tek Düzen Hesap Planında”, 1 numaralı hesap grubunda izlenmektedir.¹⁰⁸ “5411 sayılı Bankacılık Kanunu”, kredinin tanımını direkt olarak yapmamakla birlikte kanunun “48. Maddesinde” bankalar açısından kredi sayılabilecek işlemler aşağıdaki şekilde gibi belirtilmektedir;¹⁰⁹

- “nakdi krediler”
- “teminat mektupları kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler,”
- “satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları,”
- “tevdiaatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler”,
- “varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar”,
- “vadesi geçmiş nakdi krediler”,
- “tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler”,
- “gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri”,

¹⁰⁸ Mehmet Hasan Eken ve Hüseyin Selimler, “Banka Muhasebesi”, Der Yayınevi, 1.Baskı, 2008, s.89

¹⁰⁹ BDDK, “5411 sayılı Bankacılık Kanunu”, 1 Kasım 2015 ve 25983 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete, madde 48

- “ters repo işlemlerinden alacaklar”,
- “vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler”,
- “ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler”.

2.3.1 Kredinin Unsurları

Kredi müşterisi ile kredi kullandıran finansal kurum arasındaki bağı oluşturan özellikler, kredinin unsurları olarak tanımlanır. Bir kredi ilişkisinde dört temel unsur bulunmaktadır;¹¹⁰

1- Zaman (kredinin vadesi)

Kredinin tanımında belli bir süre sonra ödeme vaadinden bahsedilmektedir. Kredi müşterisi bu ödeme vaadi ile kullandığı krediyi belirli bir zaman periyodu içerisinde defaten ya da eşit ya da farklı taksitler ile geri ödemeyi taahhüt eder. Vade yani zaman uzadıkça risk artar. Bunun nedeni geleceğin belirsiz oluşudur.

2- Güven (müşterinin kredibilitesi)

Kredi kullandıran ile krediyi kullanan arasındaki ilişki, temelde güven unsuru üzerine kuruludur. Bankalar, kredi kullanma isteğinde olan ihtiyaç sahiplerinin bir takım bilgilerini incelemekte, ödeme arzusu, ödeme gücü ve cebri icra* olanağının bulunup bulunmadığı araştırmaktadırlar. Kredinin dayanağı olan güven, bu güvencelerle oluşmaktadır.

3- Risk (kredinin geri ödenmeme olasılığı)

Kredi, borcun, işin ve hizmetlerin yerine getirilmemesi tehlikesini taşır. Kredi riski, kredi müşterisinin kullandığı krediyi zamanında geri ödememesi ya da eksik ödeme yapması durumunda bankanın uğrayacağı maddi zarardır.

¹¹⁰ Tuğcu, a.g.e, s.17

*Cebri icra, borcunu ya da mükellefiyetini ödemeyen borçlunun devlet gücü aracılığıyla zorla borcunu yerine getirmeye mecbur edilmesidir.

4- Gelir

Bankalar, kredi kullanırken bu işlemde gelir elde etmeyi amaçlarlar. Elde edilen gelirin bir kısmı krediye konu olan mevduatın sahibine faiz geliri olarak ödenir, bir kısmı ise bankanın kârını oluşturur.

2.3.2 Kredi İhtiyacının Nedenleri

Para-mal-para dönüşüm süreci, firmalarda süreklilik arz eden bir döngüdür. Bu sürecin devam edebilmesi için bilanço dengesi önemli bir unsurdur. Bu dengenin, firmaların aleyhine bozulduğu durumlarda, finansal yönetim konusu ön plana çıkar. Finansal yönetim, dengenin sağlanması için gerekli olan fonların nasıl elde edileceği ve nasıl kullanılacağına organize edilmesidir.

Ticaret bankaları, firmaların fon sağlamak üzere başvurabileceği temel kurumlardır.¹¹¹ Firmaların bankalardan kredi talebinde bulunmalarının çeşitli nedenleri vardır ¹¹²;

- Firmanın hızla büyümesine bağlı işletme sermayesi ihtiyacının artması
- Firmanın zarar etmesi ya da kârlılığının yetersiz oluşu
- Firmanın kâr dağıtımını yapması veya firmadan fon çekilmesi
- Faaliyet döngüsünde yaşanan nakit sıkışıklıkların giderilmesi
- Firmanın duran varlık yatırımlarını kısa vadeli fonlar ile karşılaması
- Sezonsal ve mevsimsel hareketler
- Spekülatif hareketler
- Mevcut bir borcun ödenmesi

¹¹¹ Mehmet Erkan, “Enflasyon Düzeltmesinin Kredi Analizine Etkisi”, İSMMM Yayın Organı, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:73, s.106

¹¹² Öztin Akgüç, “Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi”, Avcıol Basın Yayın, 5.baskı, İstanbul 1991, s.3-4

- Sermaye taahhüt yükümlülüğünün yerine getirilmesi
- Faaliyet konusu gereği gayrinakit kredi ihtiyacının oluşması
- Firma satın alınması ya da yeni bir yatırım gerçekleştirilmesi

Bu nedenler yaygın olarak karşılaşılan nedenler olup, firmalar, bunların dışında, çok farklı amaçlar için de kredi talep edebilirler veya kredi başvurusu sırasında belirtilen kullanım amacı talebin gerçek amacından farklı da olabilir. Örneğin, hammadde alımı için işletme sermayesine ihtiyacı olduğu belirtilen firma aslında bu krediyi işçilik ödemesinde kullanacak olabilir.¹¹³

2.3.3 Kredilerin Sınıflandırılması

Krediler değişik kriterler dikkate alınarak birçok açıdan sınıflandırılabilir. Ayırım hangi kriter dikkate alınarak yapılırsa yapılsın bankaların açmış oldukları krediler üç temel işlevi yerine getirir¹¹⁴;

1- Kaldıraç İşlemi

Firmalar faaliyetlerinin finansmanını özkaynakları ile ya da borçlanma yoluyla sağlarlar. Kaynak yapısı içerisinde borç ve özkaynak dağılımı zaman içerisinde farklılık gösterebilir. Ticari faaliyetlerin büyümesi ve buna bağlı artan işletme sermayesi ihtiyacının karşılanmasında ve sabit varlık yatırımlarında bankaların verdikleri krediler firmalara finansal kaldıraçtan yararlanma imkanı sağlar.

2- Tüketim İşlevi

Firmalar ekonomik durgunluk dönemlerinde olağan faaliyetlerinin devamına yönelik mal ve hizmet alımlarını bankalardan sağlamış oldukları krediler sayesinde sağlayabilirken, bankalar da toplamış oldukları kaynakları plase ederek durgunluğun yaratabileceği olumsuz etkilerden korunabilmektedir.

¹¹³ Tuğcu, a.g.e, s.57

¹¹⁴ Nurhan Aydın, Mehmet Başar ve Metin Coşkun, “Bankacılık Uygulamaları”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no :1711, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No:893, 1.Baskı, Eskişehir, 2006, s.129-130

3- Ekonomik İşlev

Kullanılan kredi sayesinde satın alma gücünün artması, yatırım ve istihdamda da artış sağlar. Ancak kredi firmaların gelecekteki tasarruflarını bugünden kullanılması anlamına gelmektedir ki gelecekte tasarruf sağlanamaması, özkaynakları sağlam olmayan firmalarda, kullanılan kredinin zararlı sonuçlar doğurmasına neden olabilir.

Çeşitli kriterlere göre birçok açıdan sınıflandırılma imkanı bulunan kredileri, geleneksel ve mevzuatsal olmak üzere iki ana grup altında sınıflandırmak mümkündür. Bu ana gruplar altındaki kısımlar alt sınıflandırmaları oluşturmaktadır.

2.3.3.1 Geleneksel Sınıflandırma

Krediler geleneksel olarak nitelik, vade, teminat, kaynak, kullanılma amacı, kullanıcı ve kullandırıcı gibi çeşitli açılardan sınıflandırılabilir. Aşağıdaki tabloda çeşitli başlıklar altında geleneksel sınıflandırmaya göre krediler yer almaktadır;¹¹⁵

Tablo 4
Kredilerin Geleneksel Sınıflandırılması

Niteliklerine Göre Krediler	Kaynaklarına Göre Krediler
Nakdi Krediler Gayrinakdi Krediler	Banka Kaynaklı Dış Kaynaklı
Teminat Açısından Kredileri	Kullanıcının Niteliğine Göre
Teminatlı Krediler Teminatsız Krediler	Bireysel Krediler Ticari Krediler
Kullanılma Amacına Göre Krediler	Vadeleri Açısından Krediler
Ticari Krediler Yatırım Kredileri İhracat Kredileri İthalat Kredileri Bireysel Krediler	Kısa Vadeli Krediler (12 aya kadar olan krediler) Orta Vadeli Kredileri (12 ay ile 5 yıl vadeli) Uzun Vadeli Krediler (5 yıldan uzun)

Kaynak: Can Tansel Tuğcu, Ekrem Erdem, Faik Çelik, Talip Torun, Selahattin Togay, Selim Kayhan, Halil Altıntaş, Etem Hakan Ergeç, Metin Toprak. “Bankalarda Kredi Yönetimi”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2531, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1502,1.Baskı, Eskişehir Haziran 2012, s.35

¹¹⁵ Tuğcu, a.g.e, s.35

Bankacılık ve piyasa uygulamalarında, daha çok niteliklerine göre olan nakdi ve gayrinakdi kredi ayırımı kullanılmakta olup, bu ayırımı uygun olarak kredi türleri hakkında bilgiler aşağıda verilmektedir;

2.3.3.1.1 Nakit Krediler

Nakit kredi, bankanın, faiz karşılığı ve belirli bir tarihte geri ödenmek üzere verdiği ödünç para olarak tanımlanmaktadır. Firmalar nakit krediye, iç ticaret faaliyetlerinin, ihracat faaliyetlerinin, yatırımlarının finansmanına yönelik, nakit ihtiyaçlarını karşılamak üzere ihtiyaç duyabilirler.

1- İç ticaret finansmanına yönelik başvuru nakit krediler

Bu gruptaki kredileri borçlu cari hesap krediler ve diğer nakit krediler olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Borçlu cari hesap kredileri, kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, belirlenen limit ve vade sınırları içerisinde kullanıp geri ödenen (rotatif), faizi 3'er aylık dönemlerde (mart, haziran, eylül, aralık) tahsil edilen ve faiz oranları piyasadaki güncel faiz oranlarına duyarlı olan kredilerdir. Açık krediler, kefalet karşılığı krediler, çek-senet karşılığı krediler, emtia karşılığı krediler, kredili ticari hesap bu gruba giren krediler olarak sayılabilir. Diğer nakit krediler ise, borçlu cari hesap tanımını dışında kalan nakit krediler olup, iskonto-iştirah kredileri, dövize endeksli kredi, taksitli ticari kredi, spot krediler bu grup krediler arasında sayılmaktadır.

2- İhracat faaliyetlerinin finansmanına yönelik nakit krediler

Bu gruptaki nakit krediler, ihracat öncesi ve ihracat sonrası olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. İhracat öncesi krediler, ihraç malının ihracata hazırlık aşamasında, yani hammaddenin fabrikaya girmesi ve malın üretilip paketlenmesine kadar geçen süre boyunca oluşan finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla verilen kredilerdir. İhracat sonrası krediler ise fiili ihracat yapılmasından sonra, ihracat bedellerinin yurda getirilmesine kadar geçen süre boyunca, ihracatçının finanse edilmesini sağlayan kredilerdir. İhracat öncesi ve sonrası krediler, krediyi veren bankanın kaynaklarından ya da yabancı kaynaklardan karşılanabilir. Döviz kredisi, ihracat vesaike karşılığı kredi, ihracat hazırlık kredisi, forfaiting banka kaynaklı; eximbank kredileri, kabul reeskont

kredisi, ülke kredileri (Almanya-Hermes,Fransa-Coface, İtalya-Sace,Japonya-Nexi) ise yabancı kaynaklı ihracat kredilerine örnek olarak verilebilir.¹¹⁶

3- Yatırımlarının finansmanına yönelik başvuru nakit krediler

İşletmelere, yeni veya ilave yatırımlarının finansmanı amacıyla açılan orta ve uzun vadeli nakit kredilerdir.

2.3.3.1.2 Gayrinakit Krediler

Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için, bankanın bir komisyon ya da ücret karşılığında söz konusu işlemin gerçekleştirileceğine dair taahhüt şeklinde verdiği krediler gayrinakdi krediler olarak tanımlanır. Gayrinakdi kredilerin konusunu, taahhütte bulunan bankanın itibarı oluşturmaktadır.

Uygulamada yoğun olarak talep gören beş adet gayrinakit kredi türü bulunmaktadır¹¹⁷;

1- Teminat mektupları; Teminat mektupları bir garanti sözleşmesidir. Borçlunun alacaklıya karşı üstlendiği yükümlülüğü yerine getirmesinin garantisi için, banka tarafından alacaklıya verilen mektuplardır. Banka bu mektup ile eğer borçlu yükümlülüğünü, zamanında ve eksiksiz yerine getirmez ise, alacaklının ilk yazılı talebinde derhal mektup üzerinde yazılı olan tutarı alacaklıya ödemeyi taahhüt eder.

2- Harici garanti (yurtdışına teminat mektubu verme); Harici garanti, Türkiye’de yerleşik müşterilerin yurtdışında üstlendikleri işlerle ilgili olarak verilen garanti mektubudur.

3- Kontrgaranti (yurtdışından teminat mektubu gelmesi); Kontrgaranti, Türkiye’de yerleşik bir bankanın, yurtdışında yerleşik bir bankanın talimatı ve garantisi ile yurtdışında yerleşik kişi lehine teminat mektubu düzenlenmesidir. Burada kredilendirilen mektup lehdarı değil, kontrgarantiyi veren bankadır.

¹¹⁶ Tuğcu,,a.g.e., s.26

¹¹⁷ Tuğcu,,a.g.e., s.20

4- Akreditif; genellikle uluslararası mal alım satımında kullanılan, uygun belgenin sunulması halinde, belirli bir tutarın, belirli bir vadede ödeneceği konusunda kayıtsız şartsız ödeme emri içeren bir kredi mektubudur.

5- Kabul Kredisi; Vadeli mal satımında başvuru olan bir ödeme şeklidir. İthalatçının ithal ettiği bir malın bedelinin belli bir tarihte ödeneceğini satıcıya garanti eden bir kredi türüdür.

2.3.3.2 Mevzuata Göre Sınıflandırma

Kredileri çeşitli açılardan sınıflandırmak mümkündür. Ancak uygulamada en sık rastlanan sınıflandırma ana gruplarının , “Karşılıklar Yönetmeliği”, Bankalar Kanunu ve Tek Düzen Hesap Planı olduğu görülmektedir;

2.3.3.2.1 Karşılıklar Yönetmeliğine Göre Sınıflandırma

“1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de” yayınlanan “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” kapsamında krediler beş gruba ayrılmaktadır¹¹⁸;

1- Birinci Grup - Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar

“Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullandırılan anapara ve faiz ödemeleri, borçlusunun ödeme gücüne ve nakit akımına göre yapılandırılan, ödemeleri süresinde yapılan, gelecekte de geri ödeme sorunları beklenmeyen, tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan, borçlusunun kredi değerliliğinde zayıflama tespit edilmemiş olan ve zaafiyet belirtisi bulunmayan kredilerdir.”

¹¹⁸ BDDK, “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, 01/11/2006 tarih ve 26333 mükerrer sayılı Resmi Gazete

2- İkinci Grup - Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar

“Kredilendirilebilir nitelikte finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullandırılmış olan ve anapara veya faiz ödemelerinde halihazırda herhangi bir sorun bulunmayan, ancak, borçlunun ödeme gücünde veya nakit akımında olumsuz gelişmeler gözlenmesi ya da bunun gerçekleşeceğinin tahmin edilmesi veya krediyi kullananın önemli ölçüde finansal risk taşıması gibi nedenlerle yakından izlenmesi gereken veya vadesi 30 günü geçen kredilerdir.”

3- Üçüncü Grup - Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar:

“Anapara veya faizin veya her ikisinin bankaca tahsilinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan (90) günü geçen krediler ve diğer alacaklardır.”

4- Dördüncü Grup - Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar

“Anapara veya faizin ya da her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi yüz seksen (180) günü geçen, ancak bir (1) yılı geçmeyen krediler ve diğer alacaklardır.”

5- Beşinci Grup - Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar

“Ödenmesi gereken alacak tutarlarının tamamının bir yılı aşacak bir sürede tahsilinin sağlanamayacağına kuvvetle muhtemel olması nedeniyle zafiyete uğramış olduğuna ve borçlusunun kredi değerliliğini tam anlamıyla yitirdiğine banka tarafından kanaat getirilen krediler ve diğer alacaklardır.”

2.3.3.2.2 Tek Düzen Hesap Planına göre Sınıflandırma

BDDK tarafından hazırlanan “THP ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ”, “26/01/2007 tarih ve 26415 sayılı Resmi Gazete’de” yayımlanarak 01/01/2007 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğe göre Banka Muhasebesinde hesaplar aşağıdaki ana hesap gruplarından oluşmaktadır ¹¹⁹;

Tablo 5

Banka Muhasebesi Tek Düzen Hesap Planı

Aktif Hesaplar	Pasif Hesaplar
0 “Dönen Değerler”	3 “Mevduat ve Diğer Yabancı Kaynaklar”
1 “Krediler”	4 “Özkaynaklar”
2 “Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler”	5 “Faiz Gelirleri”
6 “Faiz Giderleri”	7 “Faiz Dışı Gelirler”
8 “Faiz Dışı Giderler”	
9 “Bilanço Dışı Hesaplar”	9 “Bilanço Dışı Hesaplar”

Kaynak: BDDK, “TeK Düzen Hesap Planı (THP) ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ”, “26/01/2007 tarih ve 26415 sayılı Resmi Gazete” 26415

THP’da 1 numaralı hesap grubunda izlenen kredilerin muhasebeleştirilmesi, kullanım amaçları, nitelikleri, vadeleri ve teminatları açısından alt hesaplarda yapılmaktadır. Aşağıdaki tabloda hesap bazında kredilerin sınıflandırılması yer almaktadır; ¹²⁰

¹¹⁹ BDDK, “TeK Düzen Hesap Planı (THP) ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ”, 26/01/2007 tarih ve 26415 sayılı Resmi Gazete

¹²⁰ Mesut Yıldırım, “Banka Muhasebesi”, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:258, İstanbul, Temmuz 2008, s.41-42

Tablo 6
Kredilerin THP’da Sınıflandırılması

100-103 arası hesaplar	İskonto ve İştirak Senetleri
104 ve 105 hesaplar	Faktoring İşlemlerinden Alacaklar
110-129 arası hesaplar	Kısa Vadeli Krediler
130-149 arası hesaplar	Orta ve Uzun Vadeli Krediler
150-157 arası hesaplar	Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler
158 ve 159 hesaplar	Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Bedelleri
160 ve 161 hesaplar	Kanun/Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Krediler
170 ve 171 hesaplar	Tasfiye Olunacak Krediler/Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar
172 ve 173 hesaplar	Tasfiye Olunacak Alacaklar/Tahsili Şüpheli Krediler
174 ve 175 hesaplar	Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar
176 ve 177 hesaplar	Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar
180 ve 181 hesaplar	Özel Karşılıklar

Kaynak: Mesut Yıldırım, “**Banka Muhasebesi**”, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:258, İstanbul, Temmuz 2008, s.41-42

2.3.3.2.3 Bankalar Kanununa Göre Sınıflandırma

5411 sayılı Bankalar Kanununda kredilerin sınıflandırılmasına yönelik net bir ayırım izlenmemekte, sadece kanunun 54. Maddesinde büyük kredi tanımına rastlanmaktadır. Bu tanıma göre “bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna, özkaynakların %10’u veya daha fazlası oranında kullanılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz.”¹²¹

¹²¹ BDDK, “**5411 sayılı Bankacılık Kanunu**”, 1 Kasım 2015 ve 25983 sayılı mükerrer sayılı resmi gazete, madde 54

2.4 Kredilendirme Süreci

Kredilendirme, bankacılığın temel fonksiyonlarından biridir. Ancak kredi vermek kadar, doğru zamanda, doğru müşteriye, doğru krediyi vermek de çok önemlidir. Çünkü, hatalı olarak kullanılan bir kredinin, kısmen ya da tamamen tahsil edilememesi, kredinin geri dönüşünde yaşanan bir sorun, sadece kredi veren bankayı değil, o krediye kaynak oluşturan mevduat sahiplerini, ülke ekonomisini ve finansal sektörü de olumsuz etkileyecektir.¹²²

Kredilendirme, kredi talebi ile başlayan ve bankanın yapmış olduğu analizler sonucunda talebin red edilmesi durumunda o anda tamamlanan, talebin kabul edilmesi durumunda ise kredinin anapara ile tüm faiz, komisyon vb. ek giderlerinin banka tarafından eksiksiz tahsil edilmesi (veya verilen garantinin sona ermesiyle) ve kredinin güvencesini oluşturan teminatların serbest bırakılarak ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içerisinde yapılan tüm işlemleri kapsayan bir süreçtir.¹²³

Genel kabul görmüş geleneksel kredilendirme yaklaşımında amaç iyi kredi vermektir.¹²⁴ Küçük farklılıklar gösterebilmekle birlikte bankalar arasında kredilendirme süreci benzer bir yapı göstermekte olup müşterinin kredi talebi ile başlayan süreç aşağıdaki adımlar dahilinde işler;

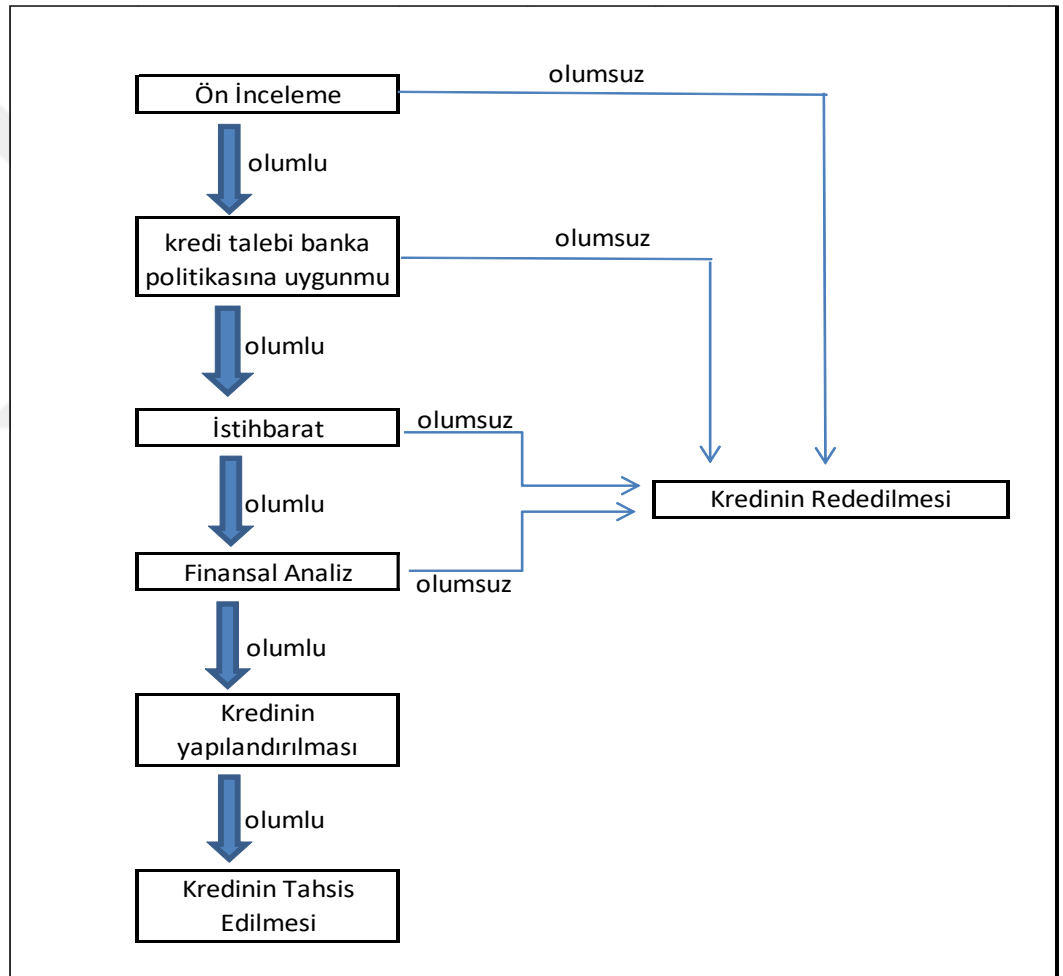
- Kredi başvurusunda bulunan müşteri hakkında ön inceleme yapılır ve uygun görülen müşteri ziyaret edilir.
- Müşteri ziyareti sırasında alınan bilgi ve belgeler istihbarat ve finansal analiz birimlerine gönderilerek rapor düzenlenmesi talep edilir.
- Bu birimlerde çalışan uzman personelin gerekli görmesi durumunda müşteri yerinde ziyaret edilerek ilave bilgi ve belge toplanır.

¹²² Aydın,a.g.e, s.150

¹²³ Aydın,a.g.e, s.153

¹²⁴ Serdar Atay, “**Banka Muhasebesi**”, Süleyman Demirel Üniversitesi, 1.Baskı, Isparta 2003, s.57-58

- Elde edilen tüm bilgi ve belgeler ışığında düzenlenen detaylı analiz raporu, kredi talebini yapacak ilgili birime gönderilir.
- Eğer bu birimler analiz raporları sonucunda kredi teklifi hazırlamaya karar verirler ise müşteri talebini aynen veya müşteri ile mutabık kaldıkları değiştirilmiş haliyle iletmek üzere kredi teklif formu hazırlayarak kredi tahsis birimlerine iletirler.
- Kredi tahsis birimi tarafından teklif ve analiz raporları incelenir ve nihai olarak teklif onaylanır ya da reddedilir.

Şekil 3: Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi Süreci

Kaynak: “Can Tansel Tuğcu, Ekrem Erdem, Faik Çelik, Talip Torun, Selahattin Togay, Selim Kayhan, Halil Altıntaş, Etem Hakan Ergeç, Metin Toprak. “Bankalarda Kredi Yönetimi”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2531, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1502,1.Baskı, Eskişehir Haziran 2012, s.35

Ancak geleneksel yaklaşımda kredilendirme sürecinin önemli sakıncalar taşıdığı kanaati mevcuttur. Şöyle ki;

- Kredilendirme, uzman görüşleri ile yapıldığı için incelemeler gelişmiş standartlara dayandırılmamakta, sonuçlar objektiflikten uzak subjektif olabilmektedir.
- Bir uzmana göre “kötü” bulunan firma diğer bir uzmanca “iyi” olarak değerlendirilebilmektedir.
- Kredilendirme, taşınan risklerin sayısallaştırılmasına dayanmadığı için riskler fiyatlanamamakta ve riskleri yönetebilen iyi firmalar bunun avantajlarından yararlanamamaktadır.
- Farklı bankaların farklı değerlendirme kriterleri bankacılık sektöründe ortak bir fiyatlamanın oluşmasını engellemektedir.

Geleneksel yaklaşımın belirtilen bu dezavantajlarının ortaya çıkması ile bankalarda, kredilendirme sürecinde geleneksel yaklaşımdan risk odaklı yaklaşıma doğru bir kayış başlamıştır.¹²⁵

2.4.1 Kredilendirme Prensipleri

Kredi kararına temel olan faktörlere, kredilendirme prensipleri denilmektedir. Bu prensiplerin kullanılmasının amacı iyi müşteriyi bulmak ve doğru kararı vermektir. Genel olarak beş temel prensip bulunmakta olup, İngilizce ilk harflerinden ötürü 5C denilen, Türkçe literatüre 5K olarak geçmiş olan bu prensipler şunlardır¹²⁶;

¹²⁵ Bürra Pekak, Uğur Akbaş, Nezihe Erdem, Oğuzhan Öner, Mehmet Önemci, Alp Özateşler, Serhat Yücel ve Sinan Ramazan Dalgıç, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobilere Etkileri”, Türkiye Bankalar Birliği Basel II Yönlendirme Komitesi, <http://www.tbb.org.tr..erişim> tarihi:01/09/2017

¹²⁶ Tuğcu,a.g.e., s.53-54

- Karakter
- Kapasite
- Kapital
- Kefalet
- Koşullar

1- Karakter

Bankaların verdikleri kredileri emniyette hissedebilmeleri, müşterinin dürüstlüğü, ödeme yeteneği, aldığı borcu verimli kullanarak belli bir süre sonra geri ödeyebilme gücü konusunda ikna olmasına bağlıdır. Tespiti konusunda yapılacak olan değerlendirmeler zor olmakta olup, bankanın bu konuda bir şüphe duyması durumunda, kredi için karşılık alınmış olsa dahi, kredinin problemlili hale gelme olasılığı bulunmaktadır.

2- Kapasite

Kapasite, firmanın yönetim kalitesinin ve faaliyetlerindeki başarının göstergesidir. Kapasite analizi, birbiri ile bağlantılı birçok değişkenin bir arada değerlendirilmesini gerekli kılar. Belli başlı değişkenler şu şekildedir;

- Satışlar ve yıllık ciro,
- İşletme sermayesi ihtiyacı,
- Satış dışındaki nakit giriş,
- Hammade alışları,
- Alış dışındaki nakit çıkış,
- Ödenmek zorunda olan vergi ve diğer yasal yükümlülükler.

3- Kapital (Sermaye)

Sermaye, firmanın krediyi geri ödemesi ve olası zararları kapatabilmesi için önem taşımakta, bunun yanında etkin ve verimli çalışabilmesini ve faaliyetleri için gerekli olan nakit akışı gerçekleştirilmesini sağlayacak işletme varlıklarının önemli bir kısmının karşılığını oluşturmaktadır. Bankalar özsermayesi güçlü olan firmalara kredi vermeyi tercih ederler.

4- Koşullar

Kredinin geri ödenmesi sadece karakter, kapasite ve alınan teminata değil firmanın kendi çabası ile değiştiremeyeceği, insiyatifi dışındaki unsurlarla da ilişkilidir. Bu yüzden kredilendirme sürecinde ekonomideki son gelişmeler, sektörün durumu, satışların düşmesine neden olabilecek tüm faktörler dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır.

5- Kefalet (Teminat)

Bankalar verdikleri kredinin geri ödenmeme riskini en aza indirmek amacıyla kredi müşterisinden çeşitli teminatlar alırlar. Banka açısından bu teminatlar kredi borçlusunun borcunu ödeyemediği durumda kredinin anapara ve faizinin ödenmesinde kullanılan ikincil bir ödeme kaynağıdır.¹²⁷

2.4.2 Kredi Politikaları

Kredi politikası, bankanın temel yönetim anlayışı ile kredilere ilişkin prosedürlerin birleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Banka kredilerinin kalitesi ve yapısı, o bankanın belirlediği kredi politikasının yansımasıdır.¹²⁸

¹²⁷ Aydın, a.g.e, s.153-155

¹²⁸ Nuray Girginer, "Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:37, Ocak 2008, s.134

Kredi politikasının içeriğini oluşturan başlıca unsurları şunlardır; ¹²⁹

- Kredilerin onaylanmasına ilişkin süreçlerin esasları,
- Kredilerin sınıflanmasına ilişkin esaslar,
- Kredi onay mercilerinin limitleri,
- Kredilerin izlenmesine ve değerlendirilmesine ilişkin sistem,
- Kredilendirmeye ilişkin ana hatlar, kredilendirme standartlarına ve onay uygulamalarına istisna teşkil eden durumlar.

Kredi politikalarının yazılı hale getirilmesiyle, kredilendirme süreçlerindeki aşamaların standart hale getirilerek etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması, bu şekilde bankaların aktif kalitesi yüksek kredi portföyüne sahip olarak kârlılığın olumlu yönde etkilenmesi amaçlanmaktadır. Bankadan bankaya farklılıklar gösterebilmekle birlikte genellikle bankalar her yılın başında o yıla ait kredi politikalarını belirlerler. Kredi talebinde bulunan müşterilerin kredi değerliliğinin ölçülmesinde, kredinin onaylanacak yetki seviyesinin belirlenmesinde ve açılacak kredi limitlerinin tespitinde kredi politikalarına göre hareket edilir.¹³⁰

Kredi politikalarında genellikle, kredi türleri, kredi teminatları, kredi limitleri, istenmesi gerekli bilgi ve belgeler, izlenecek adımlar, kullandırım koşulları, kredi onayı yetki seviyeleri, kredinin sorunlu hale gelmesi durumunda izlenecek adımlar belirlenir ve yazılı hale getirilir. Bankada kredilendirme sürecinde çalışanlar çalışmalarını kredi politikalarına uyumlu yapmak ve sonuçlandırmak zorundadırlar.

¹²⁹ Tuğcu,,a.g.e., s.28

¹³⁰ M. Cengiz Göğebakan, “**Bankalar neden kredi politikalarına ihtiyaç duyarlar? Kredi politikalarının kapsamı neleri içermelidir**”<https://www.dunya.com/.../bankalar-neden-kredi-politikalarina-ihtiyac-duyarlar-kredi...>, erişim tarihi:01/09/2017

2.4.3 Kredi Analizi

Kredi analizi sadece finansal verilerin analiz edilmesini içermemektedir. Bankaların kredi kararını doğru olarak verilebilmesine yönelik olarak gerçekleştirdikleri kredi taleplerinin değerlendirilmesi faaliyetleri olup, verilecek kredilerin, geri dönüşüne ilişkin olarak firmanın geçmiş, güncel ve gelecek performansı üzerinde etkili olan/olacak olan tüm finansal ve finansal olmayan faktörlerin değerlendirilmesini kapsar.¹³¹

Temel amaç, kredi talep eden müşterinin, geri ödeme yeteneğini ve niyetini analiz ederek, bankanın karşılayacağı riski minimize etmektir. Aynı zamanda kredi talep eden firmanın ihtiyacına uygun olan tutar ve koşullarda krediyi tahsis etmek diğer bir amaçtır. Çünkü bankalar, aynı zamanda firmaların finansal danışmanı pozisyonundadır.

132

Kredi analizinde dikkat edilmesi gereken unsurlar 3 ana başlık altında toplanmaktadır; Risk, Teminat ve Erken Uyarı Sinyalleri.¹³³

2.4.3.1 Risk

Bankacılıkta risk, verilen bir kredinin ya da girişilen bir taahhüdün tahsil edilmesine ve yerine getirilmesine kadar meydana gelmesi olası tehlikelerdir. Diğer bir tanım ise, gerçek ya da tüzel kişiye nakit, mal, kefalet ve teminat şeklinde açılan kredilerden herhangi bir tarihte kullanılmış olan tutarların toplamıdır. Bankaların kârlı bir şekilde faaliyetleri sürdürebilmeleri, gelir yaratıcı ve masraflarını kontrol edici önlemler almalarının yanı sıra, risk yönetimini sağlıklı olarak gerçekleştirmelerine de bağlıdır. Bankacılıkta beş temel risk faktörü vardır;

¹³¹ Tuğcu, a.g.e., s.70.

¹³² Akgüç, a.g.e, s.2.

¹³³ Tuğcu, a.g.e., s.70.

1- Kredi riski

Kredilendirme süreci içinde kredi riski kabul edilebilir, ancak istenilmeyen bir risktir. Bir kredi tahsis edildiği zaman, kredi müşterisinin zamanında ve istenen tutarda aldığı krediyi geri ödememe riski vardır. Olması gereken ve istenen, bankaların kişi ya da firmalara belirli koşullarla (vade, fiyat, teminat, vb) verdikleri kredilerin belirli bir süre sonra getirisiyle birlikte bankalara geri ödenmesidir. Bankaların portföylerinde vadelerinde geri dönmeyen ve normal çalışma düzeninin yitiren kredilerin oluşması, aktiflerinin kalitesinin bozulmasına ve dolayısıyla faiz geliri yaratan aktiflerin azalması sonucu kârlılığın düşmesine ve aktif-pasif yönetiminde problemlerin doğmasına neden olacaktır.

2- Faiz oranı riski

Bankalar her zaman kişi ve firmalardan sağladıkları mevduat ve kredilere ödedikleri faizden daha değişik getiri sağlayan aktiflere sahip olabilirler. Belirli bir bedel ile sağlanan bu fonların zaman kaybedilmeden finansman ihtiyacı duyan kişi veya firmalara belirli bir fiyatla kredi olarak plase edilerek faiz geliri sağlanması gerekmektedir. Bu faaliyetler yürütülürken faizden kâr edebilmek için sağlanan kaynaklara ödenen faizler ile kullanılan kredilerden alınan faiz gelirleri arasında lehte faiz geliri yaratılması zorunludur.

3- Fonlama (likitide riski)

Bankalar gerek kredi faaliyetlerini ve yatırımlarını sürdürebilmek, gerekse mevduat sahiplerinin taleplerini karşılayabilmek için yeterli miktarda kullanılabilir fona sahip olmak zorundadırlar. Ayrıca bankalar, taahhütlerini (mevduat, kredi) aksatmadan vadelerinde geri ödeyebilmeli ve yasal yükümlülüklerini süresi içerisinde yerine getirebilmelidir. Bu yükümlülüklerinden sonra esas faaliyet amacına yönelik yaratılan fonların verimli ve sağlam aktiflerde kullanılarak kârlılık yaratılması gerekmektedir.

4- Kur Riski

Bankalar, aktif ve pasifleri içindeki yabancı para kalemleri, yapılan kur değerlemeleri sonucundan etkilenerek kur farkı kârı/zararı oluşmasına neden olurlar. Bu nedenler bankaların döviz aktif ve pasiflerini yönetirken kurarın TL karşısındaki trendi ile TL faizlerdeki gelişmelerin ve beklentileri iyi analiz etmeleri ve oluşabilecek “açık pozisyon”dan doğan kur zararı ile TL aktiflerin fonlanmasından elde edilecek faiz gelirleri arasında lehte kâr farkı yaratmaları gerekmektedir.

5- Özkaynak yeterliliği riski

Mevzuat gereği bankaların “sermaye yeterliliği rasyosu” olarak adlandırılan bu yükümlülüğü yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu oranın asgari %8 olması gerektiği kabul edilmiştir. Bu oranla amaçlanan bankaların özkaynaklarını, risklerinin en az %8 ine eşit olacak şekilde oluşturmalarını sağlamaktır.

2.4.3.2 Teminat

Kredi işlemlerinde doğacak riskin azaltılması ve kredinin emniyetinin sağlanabilmesi, ancak teminat alınması ile mümkündür. Bankalar kredinin nitelik ve türüne göre, kredi borçlularından teminat ya da teminatlar almaktadırlar. Alınan teminatın değerinin bankanın alacağı anapara, faiz, masraflar ve vergileri karşılayacak değerde olması gerekir.

Teminatlar şahsi ve maddi olmak üzere ikiye ayrılmakta olup aşağıda detaylandırılmıştır; ¹³⁴

1- Şahsi Teminatlar

Borçlunun borcunu ödeme yükümlülüğünün yanısıra, üçüncü kişilerin şahsen teminat vererek alacaklıya karşı tüm mal varlığı ile sorumlu olmasıdır. Bu teminatlar, Kefalet ve teminat mektubu/garantilerdir.

¹³⁴ Tuğcu, a.g.e., s.40

2- Maddi Teminatlar

Bir taşınmaz, taşınır veya hak üzerinde tesis edilmekte olup, alacaklıya üçüncü kişilere karşı alacağını öncelikle alma imkanını veren teminatlardır. Bu nitelikteki teminatlar aşağıdaki şu şekilde sayılabilir; likit değerler rehni (nakit, mevduat, vb); kambiyo senetleri; banka teminat mektubu; alacağın temliki; taşınmaz ipoteği; ticari işletme rehni.

2.4.3.3 Erken Uyarı Sinyali

Muhtelif kaynaklardan alınan müşterilerin kredibilitesinde düşüşü yansıtan veya temerrüt haline düşme ihtimalinin erken uyarısı niteliğindeki bilgi veya fiili durumlara erken uyarı sinyali denilmektedir.

Burada amaç erken uyarı sinyalleri aracılığı ile oluşan ve veya oluşmakta olan problemlerin erken tespit edilerek kredinin emniyetinin sağlanmasıdır. Belli başlı erken uyarı sinyalleri şu şekilde sıralanabilir;¹³⁵

- Firma ve firma ortakları adına karşılıksız çek, protestolu senet kaydının bulunması,
- Düzenli ödemelerinde problem yaşanması,
- Diğer finans kuruluşlarının mevcut risklerinin tasfiyesi amacıyla müşteri nezdindeki kredilerini geri çağırması, risklerini tasfiye etmeye yönelik aksiyonlar alması,
- Kredilerinin yeniden yapılandırılması talebinde bulunulması,
- Firmanın finansal verilerinde olumsuz yönlü seyrin tespiti,
- Banka yönetimi tarafından belirlenen sektör stratejisi.

¹³⁵ Tuğcu, a.g.e., s.41

2.4.4 Finansal Analiz

Finansal analiz, bir firmanın finansal durumunun edinimlerini yerine getirmesine imkan tanıyıp tanımadığını belirlemek için finansal tabloda yer alan hesapların kendi içinde değişimini, hesaplar arasındaki ilişkilerin, zaman içinde göstermiş oldukları değişimlerin incelenmesi, genel kabul görmüş verilerle, sektör ortalamasıyla, firmanın geçmiş dönem verileri karşılaştırarak ve firmanın içinde bulunduğu koşulları da dikkate alarak yorumlanması, geleceğe dönük tahminlerde bulunulması faaliyetlerinin bütünüdür.¹³⁶

2.4.4.1 Finansal Tablolar

Firmalarda meydana gelen ve para ile ölçülebilen değer hareketlerinin kaydedilip, niteliklerine göre sınıflandırılarak sunulduğu tablolar, finansal tablo olarak adlandırılmaktadır. THP çerçevesinde düzenlenecek finansal tablolar aşağıda sıralanmıştır;

➤ **Bilanço;** Firmanın belli bir tarihte sahip olduğu varlıkları ile bu varlıkların sağlanmasına neden olan kaynakları gösteren temel finansal tablodur. Bilanço, aktif ve pasif adı verilen iki taraftan oluşur. Aktif tarafta firmanın varlıkları, pasif tarafında ise firmanın kaynakları yer almaktadır

➤ **Gelir Tablosu;** Firmanın belirli bir dönem aralığında elde edilen hasılat ve gelirleri ile aynı dönemde katlanılan maliyet ve giderleri ve bunlardan elde edilen dönem net kârı ya da uğranılan dönem net zararını kapsayan ve dönem içindeki gelir gider hareketlerini özetleyen temel finansal tablodur.¹³⁷

¹³⁶ “Mali Analiz Teknikleri”, <http://www.baskent.edu.tr/~ferhan/MaliTablolar/Mali%20Analiz%20Teknikleri.pdf>, erişim tarihi:01/09/2017.

¹³⁷ Ümit Ataman, “Tek Düzen Hesap Planı ve Mali Tablolar”, İstanbul:Türkmen Kitabevi, 1997, s.429-477.

➤ **Fon Akım Tablosu;** Firmanın belirli bir hesap döneminde sağladığı fon kaynaklarını ve bunların kullanım yerlerini gösteren tablodur. Tablonun temel amacı, gelir tablosu ve bilançoda görülmeyen fon akımını ortaya koyarak gerek faaliyet sonucunda yaratılan, gerek ek finansman şeklinde elde edilen finansal olanaklar ile neler yapıldığı, kaynakların nerelere tahsis edildiğini açıklamaktır.¹³⁸

➤ **Satışların maliyet tablosu;** Gelir tablosunda tek kalem halinde gösterilen satışların maliyetinin hangi unsurlardan oluştuğunu ortaya koyan ve bu bakımdan gelir gider tablosunu tamamlayıcı nitelik taşıyan tablodur. Gelir tablosunun ekini oluşturur ve gelir tablosunu tamamlar.

➤ **Kâr Dağıtım Tablosu;** Firmanın dönem karının dağıtımını gösteren ek finansal durum tablosudur. Özellikle sermaye şirketlerinde dönem karından ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kâr paylarının açıkça gösterilmesi amacıyla düzenlenir. Ortaklara, yöneticilere ve işletmeyle ilgili üçüncü kişilere kârın paylaşımı açısından bilgi vermesinden dolayı önemlidir.¹³⁹

➤ **Nakit Akış Tablosu (NAT):** Belli bir dönemde firmada gerçekleşen nakit girişlerini ve nakit çıkışları gösteren ek finansal tablodur.¹⁴⁰Sadece nakit hareketlerin yer aldığı NAT belli bir dönemde hangi kaynaklardan ne kadar nakit sağlandığını ve nerelere ne kadar nakit harcandığını gösterir.

➤ **Özkaynak Değişim Tablosu;** İlgili dönemde özkaynak kalemlerinde yaşanan artış veya azalışları gösteren ek finansal tablodur. Düzenlenme amacı, özellikle sermaye firmalarının dönem içinde kaynak kalemlerinde meydana gelen değişimlerin toplu olarak gösterilmesini sağlamaktır.¹⁴¹

¹³⁸ Recep Pekdemir, “Mali Tablolar El Kitabı”, İst. Serbest Muhasebeci Mali Müş. Odası , İstanbul 1994, s.135.

¹³⁹ Levent Boran ve Mehmet Özkan, “Veri Madenciliğinin Türk İşletmelerin Finansal Tablolarına Uygulanması ve Uygulama Örneği”, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Fakültesi Dergisi, Cilt:4 , Sayı:1, 2014, s.27, 36.

¹⁴⁰ Ataman, a.g.e., s.429-477.

¹⁴¹ Fatih Altuğ, “Finansal Analiz Sürecinde Sistemik Bir Yaklaşım ve Öneriler”, Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010, s.29-32.

➤ **Net Çalışma Sermayesi Tablosu;** Bir hesap dönemi içinde net çalışma sermayesinin kaynakları ve kullanım yerlerini de göstererek, net çalışma sermayesindeki artış ve azalışı ortaya koyan tablodur. Tablo değişikliği ve değişikliğin nedenlerini gösteren iki bölüm halinde düzenlenir.¹⁴²

2.4.4.2 Finansal Analiz Çeşitleri

Finansal analiz, çeşitli açılardan sınıflandırılabilir;¹⁴³

2.4.4.2.1 Yapılma Amacına Göre Finansal Analiz

Firmaların finansal durumu ile ilgilenen farklı çıkar grupları bulunmaktadır. Firmanın yöneticileri, yatırımcılar, firmaya kaynak sağlayan banka vb finansal kurumlar, vergi daireleri bu çıkar gruplardan bazıları olarak sıralanabilir. Çıkar gruplarına göre yani kuruluş amacına göre finansal analiz, yönetim analizi, yatırım analizi ve kredi analizi olmak üzere üçe ayrılır;

1- Yönetim Analizi; Yönetim işlevinin yerine getirilmesi için alınacak kararlara dayanak olmak üzere, işletme yönetimi için yapılan analizdir.

2- Yatırım Analizi; Firmaya yatırım yapanlar ile yapmayı düşünen potansiyel yatırımcılar tarafından firmanın kazanma gücünün, devamlılığının, yatırımın emniyetinin ve karlılık durumunun analiz edilmesidir.

3- Kredi Analizi; Finansal tabloların düzenlendiği tarihte firmanın borç ödeme gücünün olup olmadığı, borç ödeme gücünün gelecekte devam olmasının bulunup bulunmadığı, firmanın geçmiş dönemlerde göstermiş olduğu eğilimi ve bu eğilimin gelecek yıllarda devam edip etmeyeceği, firmanın gelecek dönemlerde talep

¹⁴² Ferruh Çömlekçi, Münevver Yılcı, Nurten Erdoğan, Saime Önce, Seval Kardeş Selimoğlu ve Ergun Kaya, “**Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**“, 1.Baskı, Eskişehir:T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no:1585, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:839, Ekim 2004.

¹⁴³ Doğan Argun, Cemal İbiş ve Volkan Demir, “**Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**“, İSMMMO, Yayın No:62, 5.Baskı, İstanbul 2008, s.55-56.

ettiği krediyi geri ödeyebilecek ölçüde fon yaratıp yaratamayacağını saptamak amacıyla yapılan analizdir.¹⁴⁴

2.4.4.2 Yapılış Biçimine Göre Finansal Analiz

1- Statik Analiz: Belirli bir tarihe göre oluşturulmuş veya belli bir hesap dönemi için düzenlenmiş finansal tablolar üzerinden yapılan bir hesap dönemini ilgilendiren analizdir.

2- Dinamik Analiz: Birbirini izleyen hesap dönemlerine ait finansal tabloların analizidir. Bu analiz ile her hesap dönemine ait tabloların bağımsız olarak analiz edilmesi ve elde edilen sonuçların diğer dönemlere ait sonuçlarla karşılaştırılarak zaman içinde işletmenin göstermiş olduğu değişime saptanır. Bu analiz, işletmenin aynı sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırılarak, benzer alanda faaliyet gösteren işletmeler karşısındaki durumunu ortaya koyabilmek için de yapılabilir.

2.4.4.2.3 Analizi Yapan Kişi Açısından Finansal Analiz

1- Dış Analiz: Firmayla ilişkisi bulunan üçüncü kişilerin, firmanın yayınlamış oldukları raporlardan yararlanarak yaptıkları analizdir.

2- İç Analiz: Yöneticiler, muhasebeciler, iç denetçiler gibi firma içinde olan kişiler tarafından yapılan analizdir.

2.4.4.3 Finansal Analiz Teknikleri

Finansal analizde temel kaynak finansal tablolardır. Finansal tablolar rakamlardan oluştuğu için faaliyetlerin sonuçlarını sayısal olarak objektif kriterlerle ölçmek ve bu sonuçları karşılaştırabilmek mümkündür.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Şerafettin Sevim, Tunga Bozdoğan ve Mehmet Ali Canbolat, “Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Bilgisayar Destekli Mali Analiz Sonuçlarının Puanlaması ve Bir Model Denemesi”, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2/2, 2009, s.86.

¹⁴⁵ Seval Selimoğlu, Şaban Uzay, Süleyman Uyar, Mehmet Özbirecikli, Aylin Poroy Arsoy ve Banu Başar, “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, 1. Baskı, Eskişehir:T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no:2636, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1604, Temmuz 2012, s.105.

*evalüe: yabancı para cinsinde olan bir tutarın Türk Lirası karşılığından ifade edilmesidir.

Finansal analiz süreci, finansal tabloların temin edilmesi ile başlar. “Finansal Tablolar” başlığı altında THP kapsamında firmalarca hazırlanan finansal tablolar hakkında bilgi verilmiştir. Temin edilen finansal tablolar her zaman gerçeği göstermeyebilir. Bunun nedeni firmaların gerçek durumu gizleme çabaları olabileceği gibi yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle yanlış raporlama yapmaları da olabilir. Gerçeği yansıtmama üzerine sıklıkla karşılaşılan hatalar şu şekilde sıralanabilir;

- Kısa vadeli borçların veya kısa vadeli alacakların uzun vadede raporlanması,
- Ödenmemiş sermayenin ödenmiş gibi gösterilmesi,
- Yabancı para cinsinden borç ya da alacakların evalüe* edilmemesi,
- Banka kredilerinin daha düşük gösterilmesi,
- Gider yazılması gereken bir harcamanın aktifleştirilerek kârın ve varlıkların olduğundan fazla gösterilmesi.

Makyajlama olarak bilinen ve gerçek durumu gizleme amacıyla yapılan düzenlemelerden, finansal tabloların arındırılması ve yorum yapılı hale getirilmesi gereklidir. Analize hazır duruma getirmeye yönelik yapılan üç temel işlem bulunmaktadır; Aktarma işlemleri, arındırma işlemleri ve konsolidasyon işlemleri

1- Aktarma: Bilanço denkleğini bozmaksızın aktif ya da pasifte yer alan bir kalemden düşülen değer diğer bir kaleme eklenmesine aktarma denir.

2- Arındırma: Bilançoda aktif ve pasifte yer alan kalemlerden ikisinden karşılıklı olarak eşit tutarların düşülmesi arındırma olarak adlandırılır.

3- Konsolidasyon: Aralarında bağlı ortaklık ya da iştirak ilişkisi bulunan firmaların finansal tablolarının birleştirilerek tek bir finansal tablo halinde sunulmasına konsolidasyon denir.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Tuğcu, a.g.e., s.69.

“Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik” in 8.maddesi uyarınca 100 bin TL’yi geçen işlemler için bankaların hesap durumu belgesi almaları zorunludur. Aynı yönetmeliğin 5.maddesi uyarınca hesap durumu belgesi alınması zorunluluğu bulunan krediler için, kredi talebinde bulunanların finansal analiz ve istihbarat raporlarının düzenlenmesi zorunludur.¹⁴⁷

Finansal analiz sonucu ortaya çıkan rakamlar, çoğu kez tek başına bir anlam ifade etmemekte olup, kullanıcılar açısından daha anlaşılabilir ve yorumlanabilir hale getirilmesi, çıkan rakamların geçen yılın rakamlarıyla, sektör ortalamasıyla ya da genel kabul görmüş rakamlar ile karşılaştırılması gerekir. İşte bu noktada devreye finansal analiz teknikleri girmektedir. Uygulamada yaygın olarak kullanılan başlıca finansal analiz teknikleri şunlardır;¹⁴⁸

- “Oran Analizi”
- “Karşılaştırmalı Tablolar Analizi”
- “Yüzde Yönetim ile Analizi (Dikey Analiz)”
- “Eğilim Yüzdeleri Yönetimi ile Analiz (Trend Analizi)”

2.4.4.3.1 Oran Analizi

Finansal analiz teknikleri içinde en yaygın olarak kullanılan yöntemdir. Oran analizinde amaç finansal tablolarda yer alan herhangi iki kalem arasındaki ilişkiyi göstermektir. Kural olarak çok sayıda oranın hesaplanması mümkündür. Ancak oranların hesaplanan sayısal değerlerinden ziyade neler ifade ettiği daha önemlidir. Bu nedenle oran analizinde firmanın farklı alanları konusunda bilgi verecek, birbiri ile anlamlı bir şekilde ilişkilendirilebilecek az sayıda oranı hesaplamak, sonuca ulaştırmayı kolaylaştıracaktır.

¹⁴⁷ BDDK, “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik”, 1 Kasım 2005 tarih ve 26333 sayılı resmi gazete, madde 5-8.

¹⁴⁸ Nurhan Aydın, Metin Coşkun, Hasan Bakır, Ali Ceylan ve Mehmet Başar, “Finansal Yönetim”, 2.Baskı, Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1465, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:779, Ağustos 2004, s.47-48.

Oran analizinin esasını hesaplanan oranların yorumlanabilmesi oluşturmaktadır. Bu sebeple hesaplanan oranlar firmanın önceki dönemleri ile (zaman açısından karşılaştırma), faaliyet gösterdiği sektördeki diğer firmalar ile (sektör açısından karşılaştırma) ve Batılı ülkelerde deneyler sonucu belli sektörler için bulunan ortalama değerler ile (Deneyler sonucu bulunmuş oranlarla karşılaştırma) karşılaştırılarak yorumlanmalıdır.

Genel kabul gören bir sınıflandırma şekli olmamakla birlikte en sık rastlanan şekliyle oranlar dört grupta sınıflandırılmaktadır;¹⁴⁹

- Likidite Oranları
- Faaliyet Yapısı Oranları
- Finansman Yapısı Oranları
- Kârlılık Oranları

1- Likidite Oranları

Firmanın kısa süreli borçlarını geri ödeyebilme yeteneğini, net çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığını ölçen oranlardır. Bankalar ve diğer borç verenler, bir firmaya, kısa süreli borç verip vermeme kararını vermek için bu oranlara bakarlar. Genellikle yüksek hesaplanan likitede oranları firmanın kısa süreli yükümlülüklerini yerine getirebileceğinin göstergesidir.¹⁵⁰ Bu yeteneği ölçmede kullanılan üç ana oran bulunmaktadır;¹⁵¹

¹⁴⁹ Niyazi Berk, “**Finansal Yönetim**”, 10.Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2010, s.466.

¹⁵⁰ Timothy J. Gallegher, Joseph D. Andrew, “**Financial Management Principles and Practise**”, 4.Baskı, FreeLoad Press, 2007, s.94.

¹⁵¹ Berk, a.g.e.,s.151.

Oranın Adı	Hesaplaması	Açıklaması
Cari Oran	$\frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Süreli Borçlar}}$	Firmanın dönen varlıklarının tamamı ile kısa süreli borçlarını karşılama gücünü gösterir. Genel kural olarak oranın 2 olması yeterli görülmektedir
Likidite Oranı	$\frac{(\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar})}{\text{Kısa Süreli Borçlar}}$	Stokların nakde dönmemesi durumunda stok haricindeki diğer dönen varlıklar ile kısa süreli borç ödeme gücünü gösterir. Oranın genelde 1 olması yeterli görülmektedir.
Nakit Oran	$\frac{(\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler})}{\text{Kısa Süreli Borçlar}}$	Sadece sahip olunan nakit değerler ile kısa süreli borçları karşılama gücünü gösterir. Oranın 0,20'nin altına düşmemesi istenir.

2- Faaliyet Yapısı Oranları

Firmanın sahip olduğu varlıklarını faaliyetini gerçekleştirmek için ne kadar etkin kullandığını gösteren oranlardır. Bu gruptaki oranlar, bilanço hesapları ile gelir tablosu hesaplarının birbirleri ile karşılaştırılmasına dayanır ve varlıkların nakde dönüş hızını hesaplamaya yarar.¹⁵² Genel olarak faaliyet oranlarının yüksek çıkması olumlu olarak yorumlanır. Ancak faaliyet oranları ile birlikte kârlılık oranlarının yüksek çıkması, oranların genel yorumu açısından daha olumlu olarak kabul edilir.¹⁵³Bu grupta yer alan belli başlı oranlar şu şekildedir;

¹⁵² Berk, a.g.e., s 473 ; Gallagher, Andrew, a.g.e , s.96 ; Akgüç, a.g.e., s.135.

¹⁵³ “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, s.143.

Oranın Adı	Hesaplaması	Açıklaması
Alacak Devir Hızı	$\frac{\text{Kredili Satış Tutarı (net)}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$	İşletmeye nakit giriş sağlayan en önemli kaynaklardan biri, alacakların tahsilidir.Oran, ticari alacakların yılda kaç kez tahsil edildiğini gösterir.
Alacak Tahsil Süresi	$\frac{\text{Ortalama Ticari Alacaklar*365}}{\text{Kredili Satış Tutarı (net)}}$	Ticari alacakların ortalama kaç günde bir tahsil edildiğini gösterir.
Stok Devir Hızı	$\frac{\text{Satışların Maliyet}}{\text{Ortalama Stoklar}}$	Stokların likitidesinin bir göstergesidir. Stokların yılda kaç kere satışlara dönüştüğünü gösterir.
Stok Devir Süresi	$\frac{\text{Ortalama Stoklar} * 365}{\text{Satışların Maliyet}}$	Stokların ortalama kaç günde satışlara dönüştüğünü gösterir.
Borç Ödeme Hızı	$\frac{\text{Kredili Alışlar}}{\text{Ortalama Ticari Borçlar}}$	Kredili alımlardan doğan ticari borçların yılda kaç defa ödendiğini gösterir.
Borç Ödeme Süresi	$\frac{\text{Ortalama Ticari Borçlar} *365}{\text{Kredili Alışlar}}$	Ticari borçların ortalama kaç günde bir ödendiğini gösterir.
Net İşletme Sermayesi Devir Hızı	$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Dönen Varlık}}$	İşletme sermayesi yönetiminde kullanılan etkinlik ölçülerinden biridir.Devir hızı yıldaki gün sayısına bölünerek firmanın kaç günlük işletme sermayesi ile çalıştığı hesaplanır.

3- Finansal Yapı Oranları

Firmalar varlıklarını özkaynak ya da borçlanma yoluyla finanse ederler. Finansal yapı oranları, firmanın uygun bir şekilde finanse edilip edilmediği, özkaynak ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir dengenin olup olmadığını tespit etmek için kullanılır. Bu kategoride yer alan başlıca oranlar aşağıdaki gibidir¹⁵⁴,

Oran adı	Hesaplaması	Açıklaması
Borç / Özsermaye Oranı	$\frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Özsermaye}}$	Firmanın borç almak suretiyle yarattığı kaynak ile özkaynak arasındaki ilişkiyi gösterir.
Borçlanma Oranı	$\frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Toplam Varlıklar}}$	Varlıkların yüzde kaçının yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir.
KV Borç / Toplam Varlık	$\frac{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}{\text{Toplam Varlıklar}}$	Firmanın varlıklarının yüzde kaçını kısa vadeli borçlar ile finanse ettiğini ortaya koyar.
Finansal Yapı Oranı	$\frac{(\text{Uzun Vadeli Borçlar} + \text{Özsermaye})}{\text{Duran Varlıklar}}$	Firmaya bağlanan uv.li sermayenin duran varlık dışındaki varlıklara finansman sağlayıp sağlamadığı ya da duran varlık finansmanında kv.li kaynaklara yönelme zorunluluğu bulunup bulunmadığını ortaya koymaktadır.
Faiz Ödeme Gücü	$\frac{\text{Faiz ve Vergiden Önceki Kâr}}{\text{Faiz Giderleri}}$	Faiz ödemelerini karşılama yeteneğini ölçmek için kullanılan bir orandır.

¹⁵⁴ Berk, a.g.e., s.471-472; Akgüç, a.g.e., s.140-144.

Borç Servis Oranı	$\frac{\text{Dönem Kârı+Amortisman gideri}}{\text{Faiz Giderleri+Anapara Ödemeleri}}$	Firmanın kendi faaliyetleri sonucu sağladığı kaynaklar ile faiz ve anapara taksitlerini kaç kez karşıladığını gösterir.
-------------------	---	---

4- Kârlılık Oranları

Bu oranlar, firmanın elde ettiği kârın yeterli olup olmadığını ölçmek için kullanılır. Kârlılık işletmenin kazanç elde etme gücüdür. Ancak finansal tablolarda yer alan kâr rakamları elde edilen kârın yeterli olup olmadığını anlaşılması için yeterli değildir. Bu nedenle kârlılık oranları hesaplanır;¹⁵⁵

Oran adı	Hesaplaması	Açıklaması
Brüt Satış Kârı Oranı	$\frac{\text{Brüt Kâr}}{\text{Net Satışlar}}$	Firmanın brüt satış kârlılığını gösterir.
Faaliyet Kârı Marjı	$\frac{\text{Faaliyet Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$	Bu oran firmanın esas faaliyetinden ne ölçüde kârlı olduğunu saptanmasında kullanılır.
Net Kâr Marjı	$\frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$	Bir liralık satış karşılığında elde edilen vergi sonrası kârın miktarını gösterir.
Özkaynak Net Kârlılık Oranı	$\frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Özkaynaklar}}$	Bu oran, firmaya ortaklarca aktarılan fonun ne ölçüde verimli olarak kullanıldığının tespiti amacıyla kullanılır.

¹⁵⁵ Adem Çabuk, Arman Aziz Karagül, Cengiz Erol, Banu Başar, Şerafettin Sevim ve Özlem Sayılır, “**Finansal Tablolar Analizi**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın No:2996, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1949, 2.baskı, Eskişehir, Kasım 2013, s:72-74.

Aktif Karlılık Oranı	$\frac{\text{Net Kâr}}{\text{Toplam Varlıklar}}$	Aktiflerin firmada ne ölçüde kârlı kullanıldığının tespiti amacıyla hesaplanır.
----------------------	--	---

2.4.4.3.2 Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

Karşılaştırmalı tablolar analizi, firmanın birbirini izleyen en az iki veya daha fazla faaliyet dönemine ait finansal tablolarının karşılaştırmalı olarak düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu gelişmelerin ve değişikliklerin tespiti ve incelenmesidir. Amaç yıllar itibarıyla alınan sonuçları diğer yıllarla karşılaştırarak başarı durumu hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Finansal tablolarda yer alan rakamların sağlıklı bir şekilde karşılaştırılabilmesi ve yapılan karşılaştırmanın sonuçlarının doğru olabilmesi için faaliyet dönemlerinin aynı zaman dilimini kapsaması ve tablolardaki bilgilerin aynı muhasebe kavram ve ilkelerine göre hazırlanması gerekmektedir. Hesaplanan değişimler hem tutar hem de yüzde olarak dikkate alınmalıdır. Aksi bir değerlendirme (yalnızca tutar ya da yalnızca yüzde) değişimin öneminin gözden kaçırılmasına veya gerekenden fazla önemli ya da önemsiz görülmesine neden olabilir.¹⁵⁶

➤ **Değişimin tutarsal olarak hesaplaması şu şekilde yapılır ;**

Tutarsal Değişim Değeri = 2. Dönem değeri – 1. Dönem Değeri

➤ **Değişimin yüzdesele olarak hesaplaması şu şekilde yapılır ;**

Yüzdesele Değişim Değeri = Tutarsal Değişim Değeri / 1. Dönem Değeri

¹⁵⁶ Çabuk, a.g.e.,s.52-53.

Tablo 7

Yatay Analiz Yöntemine Göre Tutarsal Değişim Hesaplaması

Bilanço	Dönemler			Artış/Azalış		
	AKTİF	T1	T2	T3	(T2-T1)	(T3-T2)
Dönen Varlıklar		300	350	500	50	150
Duran Varlıklar		200	350	400	150	50
Aktif Toplam		500	700	900	200	200

PASİF	Dönemler			Artış/Azalış		
		T1	T2	T3	(T2-T1)	(T3-T2)
Kısa Vadeli YK		350	300	550	-50	250
Uzun Vadeli YK		50	250	150	200	-100
Özkaynaklar		100	150	200	50	50
Pasif Toplam		500	700	900	200	200

➤ T1 ve T2 Dönemleri Dönen Varlık Değişiminin Tutarsal Hesaplaması

(T2 Dönemi Dönen Varlık Mutlak Değer - T1 Dönemi Dönen Varlık Mutlak Değeri) = 350 - 300 = 50

➤ T2 ve T3 Dönemleri UVYK'ların Değişiminin Tutarsal Hesaplaması

(T3 Dönemi UVYK'ların Mutlak Değer - T2 Dönemi UVYK'ların Mutlak Değeri) = 150 - 250 = -100

Tablo 8

Yatay Analiz Yöntemine Göre Yüzdesele Değişim Hesaplaması

Bilanço	Dönemler			Artış/Azalış		
	AKTİF	T1	T2	T3	(T2-T1)	(T3-T2)
Dönen Varlıklar		300	350	500	17%	43%
Duran Varlıklar		200	350	400	75%	14%
Aktif Toplam		500	700	900	40%	29%

PASİF	Dönemler			Artış/Azalış		
		T1	T2	T3	(T2-T1)	(T3-T2)
Kısa Vadeli YK		350	300	550	-14%	83%
Uzun Vadeli YK		50	250	150	400%	-40%
Özkaynaklar		100	150	200	50%	33%
Pasif Toplam		500	700	900	40%	29%

➤ **T1 ve T2 Dönemleri arasında Dönen Varlık Değişiminin Yüzesel Hesaplaması**

(T2 Dönemi Dönen Varlık Mutlak Değer - T1 Dönemi Dönen Varlık Mutlak Değeri) / T1 Dönemi Dönen Varlık Mutlak Değeri = (350-300)/300 = %17

➤ **T2 ve T3 Dönemleri arasında UVYK'ların Değişiminin Yüzesel Hesaplaması**

(T3 Dönemi UVYK'ların Varlık Mutlak Değer – T2 Dönemi UVYK'ların Mutlak Değeri) / T2 Dönemi UVYK'ların Varlık Mutlak Değer = (150-250)/250 = -%40

2.4.4.3.3 Yüzde Yönetim ile Analiz (Dikey Analiz)

Yüzde yöntemi ile analiz tekniğinde, finansal tablolarda yer alan kalemlerin her biri bağlı bulunduğu grup toplamına veya genel toplama oranlanmakta ve elde edilen yüzdelerle göre değerlendirme yapılmaktadır. Bilançonun dikey analizinde aktif ve pasif toplamı 100 kabul edilirken gelir tablosunda net satışlar 100 kabul edilmekte ve diğer kalemler bunlara oranlanmaktadır.

Bu yöntem bir yandan farklı finansal tablo kalemlerinin toplam içindeki paylarını ifade ederek doğru analiz yapmaya yardımcı olmakta, ayrıca farklı firmaların finansal tablolarının aynı zeminde karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır.¹⁵⁷

Dikey analizin amacı firmanın tek bir dönemdeki finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının incelenmesidir. Yatay analizde yıllar itibariyle değişimin gözlenmesi dinamik bir analizi oluştururken, dikey analiz bir tek yılın incelenmesi nedeniyle statik analiz olarak adlandırılabilir.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Çömlekçi, a.g.e, s.112.

¹⁵⁸ Altuğ, a.g.e., s.45.

Tablo 9

Dikey Analiz Yöntemi Uygulamalı Örnek

Bilanço	Dönem	
	T1	%
AKTİF		
Dönen Varlıklar	300	60%
Duran Varlıklar	200	40%
Aktif Toplam	500	100%
PASİF		
Kısa Vadeli YK	350	70%
Uzun Vadeli YK	50	10%
Özkaynaklar	100	20%
Pasif Toplam	500	100%

➤ **Dönen Varlıklar için Dikey Analiz Yöntemine göre Yapılan Hesaplama**

$$\text{Dönen Varlıklar} / \text{Aktif Toplam} = 300 / 500 = \%60$$

➤ **UVYK Kaynaklar için Dikey Analiz Yöntemine Göre Yapılan Hesaplama**

$$\text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar} / \text{Pasif Toplam} = 50 / 500 = \%10$$

2.4.4.3.4 Eğilim Yüzdeleri Yönetimi ile Analiz (Trend Analizi)

Eğilim Yüzdeleri Analizi birbirine eşit çok daha uzun dönemlerin gösterdiği eğilimin incelenmesidir. Bu analiz yönteminde, karşılaştırması yapılacak yıllardan biri baz yıl seçilerek bu yılın tutarı 100 kabul edilir. Diğer yıllar baz alınan yıla endekslenir ve artış veya azalışlar baz yıla göre yüzde şeklinde gösterilir. Baz alınan yılın seçimi ise çok önemlidir. Baz alınan yılın olağanüstü bir özellik taşıması ve karşılaştırması yapılacak yılların enflasyondan arındırılmış olması, analizin sağlıklı sonuçlar ortaya çıkarması için gereklidir.¹⁵⁹

¹⁵⁹ “Mali Analiz Teknikleri”, <http://www.baskent.edu.tr/~ferhan/MaliTablolar/Mali%20Analiz%20Teknikleri.pdf> s.29, erişim tarihi: 01/09/2017.

- **Eğilim (Trend) yüzdesi aşağıdaki formüle göre hesaplanır¹⁶⁰ ;**

Eğilim (Trend) Yüzdesi = (Eğilim Yüzdesi Hesaplanacak Yılın Mutlak Değeri / Baz Alınan Yılın Mutlak Değeri) * 100

Tablo 10

Trend Analizi Yöntemi Uygulamalı Örnek

Bilanço	T1	T2	T3	T4	T5	TREND YÜZDELERİ			
						T1-T2	T1-T3	T1-T4	T1-T5
Dönen Varlıklar	300	350	500	650	1.000	117	167	217	333
Duran Varlıklar	200	350	400	420	600	175	200	210	300
Kısa Vadeli YK	350	300	550	670	980	86	157	191	280
Uzun Vadeli YK	50	250	150	100	350	500	300	200	700
Özkaynaklar	100	150	200	300	270	150	200	300	270

T1 dönemi baz yıl olarak kabul edilmiştir.

- **T3 Dönemi İçi Özkaynakların Trend Yüzdesi Hesaplaması**

(Trend Yüzdesi Hesaplanacak Dönemin Özkaynaklarının Mutlak Değeri / Baz Alınan Dönem Özkaynaklarının Mutlak Değeri) * 100 = (200-100)*100 = 200

- **T4 Dönemi için KVKYK'ların Trend Yüzdesi Hesaplaması**

(Trend Yüzdesi Hesaplanacak Dönemin KVKYK'larının Mutlak Değeri / Baz Alınan Dönem KVKYK'larının Mutlak Değeri) * 100 =(670/350)*100 = 191

2.4.5 İstihbarat

Bir bankanın finansal bünyesinin sağlıklı oluşu büyük ölçüde kredilerine, kredilerin sağlıklı oluşu da istihbarat faaliyetine dayandığından bankalar, kredilendirme sürecinde istihbarata ayrı bir önem vermektedirler. İstihbarat, kredi müşterisi hakkında, kredilendirme prensipleri doğrultusunda bilgi edinme çalışmaları olarak tanımlanabilir ve kredilendirme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturur. İstihbaratta amaç, müşterinin

¹⁶⁰ Altuğ, a.g.e, s.50.

sunmuş olduğu belgelerdeki bilgilerin doğruluğunu tespit ederek bankayı olumsuz durumlara karşı korumak, risk unsurunu asgari seviyeye indirmektir¹⁶¹.

2.4.5.1 İstihbarat İlkeleri

Bankalarda istihbarat işlemleri gerçekleştirilirken bazı ilkelere uyulması gerekmektedir. Bu ilkeler; gizlilik, doğruluk, tarafsızlık ve sürekliliktir;

1- Gizlilik; Bankalarda kredi istihbaratını yapan uzmanlar elde ettikleri bilgilerin gizliliğinden sorumludurlar. İstihbarat sonucu elde edilen bilgi ve belgeler, kredilendirme sürecinde fiilen görev alan uzmanlar dışında üçüncü şahıslara verilmemeli, gösterilmemeli ya da içerikleri hakkında kısmen ya da tamamen açıklama yapılmamalıdır.

2- Doğruluk; İstihbarat çalışmalarıyla elde edilen bilgiler çeşitli kaynaklardan doğrulanmalıdır. Çünkü toplanan bilgiler kredi taleplerinin değerlendirilmesinde ancak doğrulukları ölçüsünde anlam ifade etmektedirler. Sağlanan bilgilerin doğru ve güncel olmasına azami özen gösterilmeli, doğruluğu konusunda şüphe bulunan bilgilere çok fazla itibar edilmemelidir.

3- Tarafsızlık; İstihbarat yapan kişinin ön yargılardan uzak bir şekilde objektif olarak bilgileri toplaması ve değerlendirmesi gereklidir.

4- Süreklilik; Kredinin talep edilmesinden başlayarak, kredi ilişkinin sona ermesine kadar kredi müşterisiyle ilgili gelişmelerin sürekli olarak izlenmesi ve kaydedilmesi gereklidir.¹⁶²

¹⁶¹ Girginer, a.g.e., s.137.

¹⁶² Tuğcu, a.g.e., s.58-59.

2.4.5.2 İstihbarat Çalışmaları

Mevcut kredili olan veya yeni kredi talebinde bulunan şahıs, gerçek ve tüzel kişi işletmeler ve bunlarla ilgili şahıs ve firmalar hakkında finansal, ticari, moralite, diğer bankalarla olan ilişkiler ve mal varlığı bakımından çeşitli kaynaklardan araştırmalar yaparak bilgi toplanmakta ve toplanan bilgiler derlenerek istihbarat ilkelerine uygun olarak değerlendirme yapılmaktadır. Yapılan bu işlemler bütünü de istihbarat çalışmaları olarak adlandırılmaktadır. Yapılan istihbarat çalışmaları 3 başlık altında yoğunlaşmaktadır;

1- Müşterinin karakterini değerlendirebilmek amacı ile yapılan istihbarat

Firmanın karakteri yani borcunu geri ödeme konusundaki istekliliği, yaklaşımındaki dürüstlüğü konusunda istihbarat yapılırken, firmanın müşterilerine, firmaya mal tedarik edenlere, diğer borç verenlere ve rakiplerine firma ile ilgili izlenimleri hakkında başvurulmaktadır. Toplanan bilgiler değerlendirilirken alınacak bilgilerin dostluk, rekabet gibi subjektif değerlendirmeleri içerip içermediği konusunda ihtiyatlı olunmalıdır.

2- Firmanın yönetim kapasitesini değerlendirmeye yönelik istihbarat

Firmanın karakteri belirlendikten sonra deneyimi, iş kolundaki uzmanlık derecesi ve yönetim gücü hakkında bilgi edinmek ve yargıya varmak gereklidir.

3- İktisadi faktörlere yönelik istihbarat

Kredi geri ödemesi, sadece karakter, kapasite ve koşullara bağlı olmayıp, ayrıca firma dışı unsurlara da dayanmaktadır. Firmalar beklenmeyen ekonomik ve siyasi koşullarla karşılaşabilmektedirler. Firmanın borç ödeme gücüne ve gelir yaratma kapasitesine etkisi olması nedeni ile ekonomik politikalar ve firmanın içinde bulunduğu sektördeki gelişmeler dikkatle takip edilmelidir.

2.4.5.3 İstihbarat Kaynakları

Kredi değerliliğinin tespit edilmesinde son derece önemli olan bilgiler çok çeşitli kaynaklardan toplanabilmektedir. İstihbarat çalışmalarında belirli kaynaklara bağlı kalmamalı ve her türlü kaynaktan yararlanma yoluna gidilmelidir. Özel, resmi ve gayri resmi olmak üzere 3 ana başlık altında sınıflandırabilecek bu kaynakların başlıcaları şunlardır,¹⁶³

1- Özel Kaynaklar

- Firma yetkilileri ile veya firma ortakları ile karşılıklı görüşme
- Firmanın finansal tabloları ve açıklayıcı dipnotları
- Mevcut kredili müşteri ise geçmiş performansını gösteren kredi dosyası
- Diğer bankalarla olan ilişkiler, Piyasa analizleri
- İnternet
- Basın yayın organları

2- Resmi Kaynaklar

- Asliye Ticaret Mahkemeleri ve İcra Müdürlükleri,
- Ticaret Sicil Müdürlükleri
- Oda, Esnaf ve Sanatkarlar Sicil Kayıtları
- Vergi Daireleri
- Tapu sicil kayıtları ve vergi beyannemeleri
- T.C. Merkez Bankası Kaynakları

¹⁶³ Nurhan Aydın, s.156.

3- Yarı Resmi Kaynaklar

- Üye olduğu firma kayıtları
- Noterler
- Menkul kıymetler borsası

3. BASEL II STANDARTLARI'NA GÖRE KREDİLENDİRME SÜRECİ

Geleneksel kredilendirme yaklaşımında (Basel I), kredi taleplerinin değerlendirilmesi uzmanlar tarafından yapılmakta ve analiz sonucunda kredi “iyi” ya da “kötü” olarak sınıflandırılmaktadır. Değerlendirmelerde kredi uzmanlarının görüşleri esas olup, analizin subjektif yorumlara dayanması nedeni ile bir uzman için iyi olan bir kredi diğer bir uzman için kötü olarak değerlendirilebilmektedir.

Basel II ile birlikte, geleneksel kredilendirme sürecinden, risk odaklı kredilendirme sürecine geçilmesi ve bankaların risk yönetimine ve risk değerlendirmesine daha fazla önem vermeleri amaçlanmıştır.¹⁶⁴ Yani Basel II Standartları'nda, geleneksel yaklaşımdan farklı olarak, kredi talepleri, kredi riskine göre değerlendirilir hale gelmiştir. Kredi riski ise, firmanın finansal verileri yanında firma faaliyetleri ve yönetimini de içeren bütün göstergelerin bir arada değerlendirilmesi sonucu tespit edilen “derecelendirme notu” ile belirlenmektedir.¹⁶⁵

Banka müşterisinin geri ödeme performansı ve sisteme yansıyan bilgileri doğrultusunda kredi değerliliğini gösteren “derecelendirme notları” ve kredinin geri döndürülememesi koşulunda bankanın uğraması muhtemel zararını minimize etme amacı güden teminatlar ve garantiler gibi “risk azaltım araçları” Basel II ile kredilendirme sürecine dahil olan önemli iki kavram olmuştur.¹⁶⁶

Basel II'de kredilendirme sürecinin sonucunda krediler "riskli" veya "az riskli" olarak kategorize edilmektedir. Bir kredinin riskli olarak değerlendirmesi ise geleneksel yaklaşımdaki tabiri ile kredinin “kötü” olduğu anlamına gelmemekte, riskin iyi analiz edilip eğer o risk alınacaksa bilinçli alınması ve doğru fiyatlanması yani riske dayalı fiyatlandırma yapılmasına çalışılmaktadır.

¹⁶⁴ Ankara Ticaret Odası, a. g. e, s.20.

¹⁶⁵ Güler Aras, “Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim”, İç Denetim Dergisi, Sayı:17, 200, s.24

¹⁶⁶ Ankara Ticaret Odası, a.g.e , s.13.

Riske dayalı fiyatlandırma, bankanın kredi fiyatını yani faiz oranını o kredi için üstlendiği riske göre belirlemesi, daha çok risk aldığı ürünleri daha pahalı yani yüksek faiz oranı ile kullanırken, az risk aldığı ürünleri daha ucuz yani düşük faiz oranı ile kullanması olarak tanımlanabilir. Riske dayalı kredi fiyatlandırması, bankalarla kredi ilişkisi içinde olan bütün firmaları etkilemekte olan bir uygulamadır.

Kredilerin riskli ya da az riskli olarak değerlendirilmesine yönelik risklilik ölçümünde iki unsur dikkate alınmaktadır;

- Kredi kullananın risklilik düzeyi
- Kredi işleminin risklilik düzeyi

Kredi kullananın risklilik düzeyi derecelendirme sistemi ile ölçülürken, kredi işlemin risklilik düzeyi ise işlem çeşidi, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar dikkate alınarak belirlenmektedir. Örneğin, aynı firmaya verilen 1 ay vadeli ve 5 yıl vadeli iki kredinin veya kefalet karşılığı ve nakit karşılığı verilen iki kredinin risklerini aynı tutmak mümkün değildir.¹⁶⁷ “Temerrüt Olasılığı (PD)”, “Temerrüt Halinde Kayıp (LGD)”, “Temerrüt Halinde Risk Tutarı (EAD)” parametreleri ve vade, kredi işleminin riskliliğinin belirlenmesindeki değişkenlerdir.¹⁶⁸

3.1 Basel II’de Derecelendirme Sistemi

Basel II’de, firmaların ve kullanılacak kredinin risk seviyesi, doğrudan kredi maliyetini etkileyeceğinden derecelendirme notu oldukça önem taşımaktadır.

Derecelendirme, firmaların gerek finansal verileri gerekse finansal olmayan verilerinin mevcut ve geçmişteki performanslarının değerlendirilerek, gelecek performans tahminleri çerçevesinde firmaya standart bir not verme işlemidir. Derecelendirme sayesinde objektif kriterlere göre firmaların performansları belirlenmeye çalışılmaktadır.

¹⁶⁷ Türkiye Bankalar Birliği, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobilere etkileri”, Eylül 2004, Yayın no:228, s.14.

¹⁶⁸ Neşe Çoban Çelikdemir, “Ülkemizde Kobiler ve Finansal Kurumlar Açısından Basel Sürecinin Değerlendirilmesi”, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, 2011, s.7,13.

BDDK tarafından “1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de” yayınlanan “Derecelendirme Firmalarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğe” göre derecelendirme firmanın;

- “Kullanacağı krediyi geri ödeyebilme gücünün veya
- Borçluluğunu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerini vadelerinde karşılayabilme riskinin,

derecelendirme firması tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyeti olarak tanımlanmıştır.”¹⁶⁹

Derecelendirme notu, bağımsız derecelendirme firmaları ve bankalar tarafından finansal ve niteliksel faktörlerin birlikte değerlendirilmesi sonucu verilmektedir. Bağımsız derecelendirme firmaları tarafından yapılan derecelendirme “dışsal derecelendirme”, bankalar tarafından yapılan derecelendirme ise “içsel derecelendirme” olarak adlandırılmaktadır.¹⁷⁰

Finansal tablolardan elde edilen finansal faktörlerin analizi ile firma hakkında belli bir fikir edinilebilmektedir. Ancak finansal verilerin makyajlanabilmesi nedeniyle sadece finansal faktörlere bağlı kalmak sağlıklı değerlendirme için yeterli olamamaktadır. Bu nedenle derecelendirme notunun tespitinde finansal verilerin dışında firmanın niteliksel faktörleri de dikkate alınmaktadır.

Derecelendirme notunun tespitinde dikkate alınan kullanılan finansal ve niteliksel faktörler şunlardır¹⁷¹;

¹⁶⁹ Nilgün Kayalı ve Aslı Çümen, “**Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması**”, Celal Bayar Üniversitesi İ. İ. B. F., Yönetim ve Ekonomi, Cilt:18, Sayı:2, 2011, s.117.

¹⁷⁰ Duygu Anıl Keskin, “**Basel II Kriterlerinin İşletmeler Üzerindeki Etkileri**”, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1, 2007, s.98.

¹⁷¹ Çelikdemir, a.g.e, s.13-14.

1- Finansal Faktörler;

- Denetlenmiş Finansal Tablolar
- Finansal rasyolar

2- Niteliksel Faktörler;

- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum
- Yönetimin deneyimi ve becerisi
- Firmanın yapısı ortakların durumu
- Firmanın dönemler itibariyle gelişimi
- İş kolundaki durumu, rekabet gücü

Belirlenen derecelendirme notu kapsamında krediler en az riskliden (yüksek derece notuna sahip olanlar) en çok riskliye (düşük derece notuna sahip olanlar) doğru sınıflandırılmaktadır. Derecelendirme notu bankaya, firmaya verilecek kredinin taşıyacağı riski göstermektedir ve bu işlem sonucu bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde girdi olarak kullanılmaktadır.¹⁷²

Basel II’de kredi riskinin ölçümünde kullanılan iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde detaylandırıldığı üzere bunlar standart yaklaşım ve içsel derecelendirme yaklaşımıdır.

Standart yaklaşımda, derecelendirme notu bağımsız derecelendirme firmaları tarafından belirlenmektedir. Kredi verilecek firma için herhangi bir derecelendirme notu bulunmaması durumunda, geleneksel yaklaşıma göre değişiklik olmazken, yüksek derecelendirme notuna sahip olan firmalara verilecek krediler için ise bulundurulması gereken sermaye gereksiniminde avantajları ortaya çıkmaktadır.

¹⁷² Türkiye Bankalar Birliği, “Basel Komitesi Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”, Ekim 2002.

Uluslararası düzeyde en yaygın olarak bilinen üç bağımsız derecelendirme kuruluşunun derecelendirme notları ve not açıklamaları şu şekildedir;

Tablo 11

S&P, Fitch ve Moody's Derecelendirme Notları ve Açıklamaları

&P's	Fitch	Moody's	Notun Açıklaması	
AAA	AA	Aaa	En Yüksek Derece	Yatırım Yapılabilir Seviye
AA+	A+	Aa1		
AA	A	Aa2	Yüksek Derece	
AA-	AA-	Aa3		
A+	A+	A1		
A	A	A2	İyi Kredi Derece	
A-	A-	A3		
BBB+	BBB+	Baa1		
BBB	BBB	Baa2	Ortanın Altı	
BBB-	BB-	Baa3		
BB+	BB+	Ba1		Spekülatif Seviye
BB	BB	Ba2	Yatırım Yapılmaz	
BB-	BB-	Ba3		
B+	B+	B1	Spekülatif	
B	B	B2	Önemli Derecede Spekülatif	
B-	B-	B3		
CCC+	CCC+	Caa		
CCC	CCC	Caa3	Şiddetli Riskli	
CC	CC	Ca	Aşırı Spekülatif	
D	DDD DD D	D	Yükümlülüğünü Yerine Getiremez	Default

Kaynak: Mahmut Yardımcıoğlu ve Kenan Bora, "Uluslararası Kredi Derecelendirme Firmalarının Çalışma Prensipleri, İşleyişleri, Küresel Dünyadaki Rol Ve İşlevleri", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı:1, 2013, s.115.

İçsel Derecelendirme yaklaşımında ise krediler için sermaye yükümlülükleri bankalar tarafından belirlenen içsel derecelendirme notlarına göre hesaplanmaktadır. Etkin ve güvenilir bir içsel derecelendirme sistemi için bankaların, geçmişte temerrüde düşme sürecine ilişkin yeterli nitelik ve niceliklere sahip ve sonradan test edilebilme imkanı veren bir veri setine sahip olmaları gereklidir.¹⁷³

BDDK'nın Ağustos 2013 tarihli "Basel II ilerleme Raporuna" göre bankalar veri biriktirmeye başlamış olup, "temerrüt olasılığı (TO-PD) için %42,9 oranında 5 yıldan uzun süreli birikim mevcut iken, temerrüt halinde kayıp (THK-LGD) için bankaların %22,8'i 5 yıldan uzun süredir veri biriktirebilmiştir. Temerrüt Tutarında (TT-EAD) 5 yıldan uzun süreli veri biriktiren bankaların oranı ise %26,92'dir. İçsel Derecelendirme notlarında ise %26,6 oranı ile ağırlık 4 yıllık sürededir. Toplamda ise TO-PD ve içsel derecelendirme notlarında sektörün sırasıyla %73,9'u ile %71,1'i veri biriktirmeye başlamıştır. Aşağıdaki tabloda veriler detaylı olarak sunulmaktadır";

Tablo 12

Kredi Riski Parametrelerine İlişkin Veri Biriktirme

(%)	1 yıl	2 yıl	3 yıl	4 yıl	5 yıl	5 +	Toplam
TO	0.0	1.4	0.0	13.6	16.0	42.9	73.9
THK	0.0	0.0	8.7	0.1	15.2	22.8	46.9
TT	0.0	0.0	8.7	0.0	11.1	26.9	46.7
İçsel Derecelendirme Notları	11.9	1.4	1.0	26.6	4.4	25.9	71.1

Kaynak: BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013", s.12

BDDK'nın aynı raporun göre "bankalar içsel derecelendirme hesaplaması için kurumsal firmalar ve kurumsal KOBİ'ler için çoğunlukla hibrit modelleri, perakende KOBİ'ler ve diğer perakende firmalar için ise istatistik tabanlı modelleri kullanmaktadırlar. İleriki dönemler için de sektörün büyük bölümü aynı modelleri kullanmayı planlamaktadır. Aşağıda BDDK raporunun bu konuya ilişkin özet tablosu yer almaktadır;"¹⁷⁴

¹⁷³ "Basel II Kredi Risk Azaltımı (Standart Yaklaşımında)", http://www.jcrer.com.tr/Upload/Files/Reports/161_icsel_derecelendirme_yaklasimlari.pdf, erişim tarihi:01/09/2017.

¹⁷⁴ BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013", s.12.

Tablo 13
Kullanılan/Kullanılması Planlanan Derecelendirme Modelleri

(%)	Kurumsal	Bankalar	Hazineden Alacaklar	Kurumsal KOBİ	Perakende KOBİ	Diğer Perakende
Mevcut Durum						
Derecelendirme/skorlama sistemi						
İstatistik tabanlı	0.6	9.7	1.0	29.2	55.3	73.0
Yargısal tabanlı	44.9	26.9	26.9	32.5	22.5	8.8
Hibrit (istatistik+ yargısal)	49.7	14.8	0.1	45.6	17.8	4.6
PD hesaplanıyor	67.9	4.0	0.6	67.7	67.7	37.9
Kullanılması Planlanan						
Derecelendirme/skorlama sistemi						
İstatistik tabanlı	6.3	2.6	2.6	25.5	60.6	66.0
Yargısal tabanlı	31.1	13.0	1.9	12.3	0.4	12.0
Hibrit (istatistik+ yargısal)	50.8	28.0	26.2	60.8	14.9	9.7
PD hesaplanıyor	55.9	37.9	34.6	55.8	55.5	57.4

* Bankalar soruya birden fazla cevap verdiğinden toplam oranlar %100'ü aşmaktadır.

Kaynak: BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013”

Firmaların derecelendirme notu düştükçe ödeyeceği kredi faizi yükselmektedir. Yani firmalar açısından bakıldığında daha uygun kredi kullanmanın tek yolu yüksek derece notuna sahip olmaktır.¹⁷⁵

Firmaların yüksek derecelendirme notu alabilmeleri için finansal verilerinin iyi olması yanında yönetsel yapılarında kurumsal yönetim ilkelerini benimsemeleri ve uygulamaları, risk yönetimi konusunda başarılı olmaları ve bankalar ve derecelendirme firması tarafından talep edilen bilgileri sağlıklı ve zamanında sunabilmeleri gerekmektedir.¹⁷⁶

3.2 Basel II'ye Göre Risk Ağırlıklarının Belirlenmesi

Geleneksel yaklaşımda kredi riski, varlık ve borçların farklı risk sınıfları altında kategorize olması ve her kategoriye karşılık gelen risk yüzdesi ile çarpılması suretiyle ölçülmektedir. Risk ağırlığı %0,%20,%50 ve %100 olmak üzere dört başlık altında sınıflandırılmakta, verilen kredilerde, risk yapısına bakılmaksızın, teminat yapısı dikkate alınmakta ve herhangi bir teminat ya da garantinin bulunmadığı firmalar %100 risk ağırlığına sahip olmaktadır.

¹⁷⁵ Ankara Ticaret Odası, a.g.e., s.15.

¹⁷⁶ Çelikdemir, a.g.e., s.7 ; Keskin, a.g.e., s.99-102.

Basel II’de ise firmaların risk ağırlıkları, dahil oldukları varlık sınıfı ve derecelendirme notu ile belirlenmektedir.

Eğer bankalar kredi riskinin hesaplamasında **standart yaklaşımı** kullanacak ise öncelikle firmaları “perakende” ve “kurumsal” olarak sınıflandırılmaları gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda standart yaklaşıma göre firma sınıflandırmaları özetlenmiştir;

Tablo 14
Standart Yaklaşıma Göre Firmaların Sınıflandırması

Kredi Tutarı	Yıllık Satış Cirosu	Sınıflandırma
>1.000.000 Euro	>50.000.000 Euro	Kurumsal
<1.000.000 Euro	>50.000.000 Euro	Kurumsal
>1.000.000 Euro	<50.000.000 Euro	Kurumsal Kobi
<1.000.000 Euro	<50.000.000 Euro	Perakende Kobi

Kaynak: TBB, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, s.6

Tablodan da izlendiği üzere yıllık toplam cirosu 50 milyon Euro’nun altında olan firmalar KOBİ olarak kabul edilirken, ayrıca bir bankadaki nakit ve nakit dışı kredilerin toplamı 1 milyon Euro’nun altında olan KOBİ’ler o banka için Perakende KOBİ olarak nitelendirilirken 1 milyon Euro’nun üstünde olan KOBİ’ler de o banka için Kurumsal KOBİ olarak nitelendirilmektedir.¹⁷⁷Satışları 50 milyon Euro’nun altında olan bir firma bir bankadan 1 milyon Euro’nun altında kredi kullanır ise o bankada “perakende portföyünde” değerlendirilecek ve o portföyün risk ağırlığına tabi olacak; aynı firma diğer bir bankadan 1 milyon Euro’nun üzerinde kredi kullanır ise o bankada ise “kurumsal portföyde” değerlendirilecek ve o portföyün risk ağırlığına tabi olacaktır.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Çelikdemir, a.g.e., s.7.

¹⁷⁸ Türkiye Bankalar Birliği, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, s.13.

Kurumsal portföydeki firmalar için bağımsız uluslararası derecelendirme firmaları tarafından verilmiş olan derecelendirme notu ile kredi riski hesaplanırken, perakende portföyünde yer alan firmalar için ise herhangi bir dış derecelendirme notu söz konusu olmayıp, bu firmalara standart olarak % 75 risk ağırlığı uygulanmaktadır.¹⁷⁹

Aşağıdaki tabloda, perakende portföyünde yer alan firmalar için belirlenmiş % 75 standart risk ağırlığı ve kurumsal portföyde yer alan firmalar içinse aldıkları derecelendirme notuna göre karşılaştıkları risk ağırlıkları yer almaktadır. Görülmektedir ki kurumsal portföydeki firmaların bağımsız derecelendirme firmalarından derece almamaları durumunda risk ağırlıkları %100 değerlendirilmekte ve daha pahalı kredi kullanmaları sonucu doğmaktadır.

Tablo 15
Standart Yaklaşımına Göre Risk Ağırlıkları

Dış Derecelendirme Notu	Perakende Firma	Diğer firma
AAA'dan AA-'ya kadar	%75	%20
A+'dan A-'ye kadar		%50
BBB+'dan B-'ye kadar		%100
BB-'den düşük		%150
Derecelendirilmemiş		%100

Kaynak: TBB, “Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri”, s.13.

Basitleştirilmiş standart yaklaşımda ise derecelendirmeye bakılmadan, Kurumsal KOBİ'ler için risk ağırlığı %100, Perakende KOBİ'ler için %75 olarak belirlenmiştir. Bu durumda bankaların risk ağırlığı yüksek firmalara verdikleri kredi, onları daha fazla sermaye bulundurmak zorunda bırakacağından, bankalar risk ağırlığı yüksek firmalara kredi vermek istemeyeceklerdir.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Türkiye Bankalar Birliği, “Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri”, Yayın No:228, Eylül 2004, s.4.

¹⁸⁰ ASMMO, “Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi”, Cilt:2, Sayı:1, Ocak 2009.

Eğer bankalar kredi riskini hesaplamada **içsel derecelendirme yaklaşımını** kullanacak ise varlıkların risk ağırlığını, kendi risk değerlendirmelerine göre belirleyeceklerdir. Bu yöntemde varlıklar altı kategoriye ayrılmakta, her kategorinin risk ağırlığı saptanmaktadır. Hesaplama detayları çalışmanın birinci bölümünde aktarılmıştır. Bu yöntemde, bankalar kendi içsel derecelendirme kriterlerine göre firmaları değerlendirdikleri için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında riske karşı duyarlılık, standart yaklaşıma göre daha yüksek olmaktadır.¹⁸¹

3.3 Basel II’de Kredi Fiyatlandırması

Geleneksel yaklaşımda kredi fiyatı belirlenirken, fonlama maliyeti, müşteri risk primi toplamı ve kâr payı dikkate alınmaktadır.¹⁸² Kredilendirme, taşınan risklerin sayısallaşmasına dayanmadığı için riskler fiyatlanamamakta ve risklerini yönetebilen iyi firmalar bunun avantajlarından tam yararlanamamaktadır.¹⁸³ Basel II ile birlikte risk odaklı kredi yönetimine yönelinmesinin sonucu olarak, fiyatlamada risk odaklı kredi fiyatlandırmasına geçilecektir. Kredi fiyatının belirlenmesinde ana faktör olarak ;

- firmaların taşıdıkları riskler
- kullandıkları kredi türü
- gösterecekleri teminatlar

dikkate alınmaktadır. Firmaların taşıdıkları risklerin tespitinde, kredi kullananın riski ve kredi işleminin riski bir arada değerlendirilmekte, firma riski ve kredi riski, doğrudan kredinin fiyatına yansıtılmaktadır. Kredi riski de derecelendirme notuna göre belirlenmektedir. Firmanın derecelendirme notunun düşük olması o firmaya kredi verilmemesi olarak değerlendirilmemelidir. Notun düşük olması kredinin fiyatını artırıcı bir etki yaratacaktır. Kredi verilen firmanın riskinin yüksek olması, bankanın maruz kaldığı riski de arttırmaktadır.

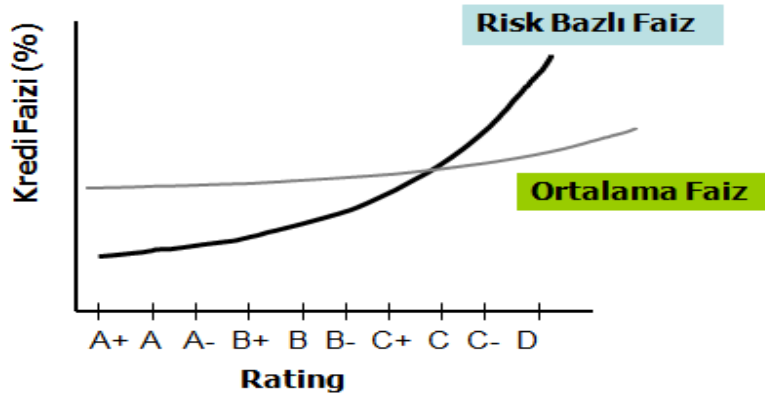
¹⁸¹ TBB, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, s.4.

¹⁸² Keskin, a.g.e., s.99-102.

¹⁸³ Tuğcu, a.g.e., s.39.

Böyle bir durumda, banka maruz kaldığı kredi riski arttıkça, riske göre daha fazla sermaye bulundurmak zorundadır. Daha fazla sermaye bulundurulmasının kaybını da kredi fiyatına yansıtarak gidermektedir. Sonuçta firmanın ve kredi işleminin riski, maliyetin temel faktörü olarak kredi kararında belirleyici olmaktadır¹⁸⁴

Bir örnek ile açıklamak gerekir ise, derecelendirme notu B- olan kurumsal bir firma için risk ağırlığı %150 olarak hesaplanmaktadır. Bu durumda bu firmaya kullanılan 150.000 TL kredi banka açısından 18.000 TL ($150.000 * \%8 * \%150$) sermaye gerektirmektedir. AAA notuna sahip diğer kurumsal bir firmaya kullanılan aynı tutardaki kredinin gerektirdiği sermaye ise 2.400 TL ($150.000 * \%8 * \%20$) olacaktır. Yani banka aynı sermaye gereksinimi ile AAA dereceli firmalara 7,5 kat daha fazla kredi kullanılabilecektir. Bu durum kredi fiyatının önemli bir bileşeni olan sermaye maliyetinin, yüksek dereceli firmalarda 7,5 kata ($18.000/2.400$) kadar daha az olması anlamına gelmektedir.¹⁸⁵ Kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve dolayısıyla daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır. Bu durumda firmalara kullanılacak kredilerin maliyetleri artacaktır. Derecelendirme notu ile faiz arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde aktarılmaktadır;

Şekil 4: Basel II Kredi Fiyatlaması

Kaynak: Türkiye Garanti Bankası, “BASEL II’nin Kapsamı ve Reel Sektöre Etkileri”, s.42

¹⁸⁴ Aras, a.g.e., s.24.

¹⁸⁵ “Basel II uygulaması kapsamında firmaların alacağı yüksek derece notunun önemi nedir?” <http://www.istekobi.com.tr.erisim> tarihi:01/09/2017.

3.4 Basel II’de Teminatlar

Bankacılıkta, maruz kalınan kredi riskini azaltmak amacıyla borçludan teminat alınması çok yaygın olarak başvurulmuş bir uygulamadır.

Basel II’de, kredi riskinin ölçümünde içsel derecelendirme yaklaşımı kullanılacak ise teminatlar ile ilgili bir kısıtlama getirilmezken, standart yaklaşımın kullanılması durumunda ise “risk azaltıcı” özelliğe sahip teminatlara kısıt getirilmiş ve bunlar belirlenmiştir.¹⁸⁶

“Riski azaltımı”, çeşitli finansal kıymetler, garantiler ve kefaletler veya kredi türevleri yoluyla karşı taraftan veya karşı tarafın adına üçüncü şahıslardan sağlanan güvencelere dayanarak, kullanılmış veya potansiyel bir kredi için maruz kalınan riskin aşağıya çekilmesi işlemidir.

Teminatlar, bankaların CRM kapsamında kullandıkları önemli unsurlardır. Basel II’ye göre, sağlanan teminatların kredi riski azaltımına konu edilebilmesi için, güvence işlemlerine ait tüm yasal dokümantasyonun ve bu işlemin;

- Tüm taraflar için bağlayıcı olması,
- Mevzuat hükümlerine göre yaptırım gücüne sahip olması,
- Tüm tarafları bağlayıcı olduğuna ve yaptırım gücüne sahip olduğuna dair bankalarca yeterli hukuksal incelemenin yapılmış olması,
- Bankaların bu hukuksal sonuca varabilecek sağlam bir hukuksal alt yapıya sahip olması,
- Bankaların, mevcut yaptırım gücünün devamlılığını sağlamaya yönelik ilave incelemelerin yapılmış olması,

¹⁸⁶ TBB, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, s.20.

- Hukuki sistem içerisinde, karşı tarafın veya teminatı saklama firmasının temerrüde düşmesi, ödeme aczine düşmesi, iflas etmesi hallerinde, bankanın teminatı zamanında nakde çevirme ya da zilyetliğine geçirmesi hakkına sahip olunması,
- Bankanın teminattan doğan menfaatlerini korumak ve sürdürmek için, teminatı bir sicile kaydettirmesi veya teminatın devri ile ilgili netleştirme veya mahsup hakkının kullanımı için yasal tüm işlemleri yapmış olması,
- Karşı tarafın kredi kalitesi ile teminat değeri arasında pozitif bir korelasyon olması,
- Karşı tarafın temerrüde düştüğünü nasıl ilan edeceğini, teminatı hızla nasıl nakde çevireceğini veya nasıl zilyetliğine geçireceğini içeren hukuksal prosedürlere sahip olması,
- Teminatın saklama firmalarında tutulduğu hallerde, teminatın saklama firmalarına ait kendi varlıklarından ayrı tutmasını sağlayacak tedbirlerin alınmış olması, şarttır. Aksi halde sağlanan güvenceler Basel II kapsamında risk azaltımı için yasallık kazanamaz.¹⁸⁷

CRM’de teminatlar ile ilgili “basit yöntem”, “kapsamlı yöntem” ve “temerrüt halinde kayıpların bankalarca hesaplandığı yöntem” olmak üzere üç farklı yöntem bulunmakta olup bu yöntemler çalışmanın birinci bölümünde detaylandırılmıştır.

Basel II kapsamında bankalar açısından sermaye yeterliliği hesaplamasında **standart yaklaşımda** risk azaltıcı olarak kabul edilen teminatlar şu şekilde belirlenmiştir;

¹⁸⁷ “Basel II Kredi Risk Azaltımı (Standart Yaklaşımda)”, http://www.jcrer.com.tr/Upload/Files/Reports/161_icsele_derecelendirme_yaklasimlari.pdf, erişim tarihi:01/09/2017.

Tablo 16

Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilen Teminatlar

Teminat Türleri	Basel I Risk Ağırlığı(%)	Basel II Risk Ağırlığı (%)
Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç eden Firmanın reytine göre
Ana Endeksteği (İMKB 100 Gibi) Hisse Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Reytine Göre
Yatırım fonları	100	Fonun içinde bulunan Enstürman tipine göre
Ana Endeks Dışında Fakat Organize piyasalarda işlem gören senetler	100	Reytine göre
Ana Endeks Dışında Fakat Organize piyasalarda işlem gören senetlerde barındıran Fonlar	100	Fonun içinde bulunan Enstürman tipine göre
Taşınmaz Mal İpoteği	50	İkametgah amaçlı %35 Ticari amaçlı %50-%100
Belli şartları taşıyan Garanti (A- ve üzeri Reytine sahip) firmalar	100	Reytine Göre

Kaynak: Mehmet Mutlu, “Basel II’nin, KOBİ’ler Üzerinde Etkisi Ve KOBİ’lerin Farkındalıkları: Malatya İlinde Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013, s.46

Uygun görülen teminat listesinde, ülkemizde yoğunlukla kullanılan gerçek müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup firması kefaletlerinin teminat kapsamına alınmadığı izlenmektedir. Ancak bu durum bankaların sözkonusu teminatları kredi süreçlerinde kullanmayacakları şeklinde algılanmamalıdır. Sözkonusu teminatlar Basel II’ye göre risk azaltıcı faktör olarak kabul edilmemelerine rağmen bankalarca kredi süreçlerinde sıklıkla teminat olarak kabul edilmeye devam edilmektedir. İpotek karşılığı kullanılan kredilerde, ipotek gösterilen gayrimenkulün kullanım amacına göre değişik risk ağırlıkları uygulanmaktadır. İkamet amacıyla kullanılan ve bizzat borçlunun ikamet ettiği ya da kiraya verdiği gayrimenkul ipotekleri, teminat olarak dikkate alınmamakla birlikte bu nitelikteki krediler için % 35 risk ağırlığı uygulanmaktadır.

Ticari amaçlı kullanılan gayrimenkul ipoteklerinde risk ağırlığı ise %100 alınmakta ancak bazı koşullarda bu oran %50'ye kadar düşmektedir.¹⁸⁸ Bankalar kredi kullandıracakları firmalardan öncelikle Basel'e göre uygun görülen teminatlardan almak isteyecektir. Bunun mümkün olmaması halinde ise, diğer teminatların sermaye yükümlülüğünü düşürücü bir etkisinin olmaması nedeniyle, bankalar bunun maliyetini kredi faizine yansıtacak ve firmalar krediyi daha pahalı kullanır hale geleceklerdir.¹⁸⁹

3.5 Basel II'nin Bankaların Kredilendirme Sürecinde Yarattığı Değişimler

➤ Basel II uygulaması ile objektif faktörlere dayanan kriterlerin benimsenmesi sonucu, kredi sınıflandırma sistemleri ve kredi risk ölçümünün homojen bir yapıya kavuşmasının sağlanması beklenmektedir.

➤ Basel II bankalara, tüm riskler için geniş bir risk ölçme ve yönetme esnekliği vermektedir. Böylece daha geniş bir kapsamda sermayenin mevcut riske uyumlu hale getirilmesi ile bankacılık sisteminin daha güvenilir ve daha verimli bir yapıya kavuşması beklenmektedir.¹⁹⁰

➤ Bankaların kredi kullandırmada daha seçici davranması, ratingi yüksek, finansal raporlamaları şeffaf ve güvenilir firmalar ile çalışmayı tercih etmeleri beklenmektedir.

➤ Firmaların finansal tabloları değerlendirilmesi yanında firmanın yönetim sistemi, çalışanları, çalışanların yetkinlikleri, kullanılan program, kurumsallaşma, yönetim kademelerinin durumu vs. yönetsel bilgiler açısından da değerlendirilerek bir kredi derecelendirme notu belirlenecektir. Firmaların kullanacakları kredinin maliyet, derecelendirme notuna bağlı olarak değişecektir.¹⁹¹ Derecelendirme notu düştükçe kredi riski ve maliyet artacak, ilgili firma için kredi almak zorlaşacaktır.

¹⁸⁸“Basel II kapsamında kabul edilen teminatlar nelerdir? Çek ve senetler teminat olarak gösterilebilir mi?”; <http://www.istekobi.com.tr/kobi-bilgi-merkezi/sizin-icin-arastirdik/basel-ii-kapsaminda-kabul-edilen-teminatlar-nelerdir-cek-ve-senetler-teminat-olarak-gosterilebilir-mi-s221.aspx>, erişim tarihi: 01/09/2017.

¹⁸⁹ ABİGEM, “Basel II ve Derecelendirme”, http://www.abigem.org/appmanager/tr/portal?nfpb=true&pageLabel=pageKobiFinans_08, erişim tarihi:01/09/2017.

¹⁹⁰ Aras, a.g.e., s.24.

¹⁹¹ Kaderli, Doğu, Arabacı, a.g.e., s.507.

➤ Derecelendirme firmaları yetersiz öz kaynak yapısına sahip firmaların kredi notunu düşüreceklerdir. Dolayısıyla bu firmaların kredi maliyetleri daha yüksek olacaktır. Buna karşın, derecelendirme notu yüksek olan firmalardaha düşük faiz ile finansman sağlayabileceklerdir.

➤ Basel II, derecelendirme notu bulunmayan firmalar için mevcut duruma göre herhangi bir değişiklik getirmemektedir. Ancak, Basel II ile birlikte yüksek derecelendirme notuna sahip firmalar diğerlerine göre daha avantajlı konuma geçecektir.¹⁹²

3.6 Karar Alma Sürecinde Risk Analiz Sonuçlarının Kullanılması

Basel İlerleme Raporu-Haziran 2013 verilerine göre, bankaların %94,1'i kullandıkları içsel kredi riski ölçüm modellerinin çıktılarını karar alma süreçlerinde kullanmaktadır. Detayları varlık bazında aşağıdaki tabloda yer alan bilgilerden özetle şu söylenebilir ki, bankalar kullandıkları içsel kredi riski ölçüm modellerinin çıktılarını, özellikle KOBİ ve perakende kredilerinde daha çok limit tahsisini belirlemek için kullanmaya başlamışlardır;¹⁹³

¹⁹² BDDK, “10 soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)”, 2005, s.3.

¹⁹³ BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013”, s.15.

Tablo 177

Kredi Riski Analizi Sonuçlarının Karar Alma Sürecinde Kullanımı

Evvet, Kullanılıyor							% 94,1
	Kurumsal	Bankalar	Hazineden Alacaklar	Kurumsal KOBİ	Perakende KOBİ	Diğer Perakende	Alan Toplamı
Varlık Kategorileri Toplamı	80,5	48,6	31,4	91,7	94,0	90,7	94,1
Orta ve uzun dönem stratejinin belirlenmesi	48,8	43,0	26,3	54,7	57,1	56,2	73,9
Kaynakların birimler/iş kolları arasında dağıtımı	4,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,1	4,6
Ürün fiyatlaması	32,0	27,9	14,8	32,0	34,3	33,6	47,4
Yatırım /Plasman kararları	35,8	32,4	5,2	45,5	45,5	20,1	60,9
Limit tahsisi	71,2	37,8	16,9	82,4	84,7	82,2	84,8
Karşılık ayrılması	25,0	7,3	3,7	21,3	21,1	17,5	25,0
Performans ölçümü	36,5	20,5	16,9	42,5	44,8	44,1	48,5
Riske ayarlı getiri hesaplamaları	30,2	2,8	2,8	17,0	16,9	2,1	30,2
Bütçeleme	4,9	3,7	3,7	1,1	3,4	3,4	7,2
Diğer	0,1	0,0	0,0	12,3	12,3	14,1	26,5
Hayır, Kullanılmıyor							% 5,9

Kaynak: BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013", s.15

3.7 Basel II'de Firmalardan Beklentiler

Basel II bir bankacılık düzenlemesi olmakla birlikte, bankalarla kredi ilişkisi içinde olan firmaları da dolaylı etkileri olan bir düzenlemedir. Basel II firmaları değişime zorlayan bir yönetim ve denetim sistemi olarak değerlendirilebilir. Firmalar istemese de, zorunlu olarak bazı adımları atmak zorunda kalacaklardır. Aksi takdirde bankalar ile çalışmakta zorlanabileceklerdir.¹⁹⁴

Basel II'de firmalar için daha uygun fiyatlı kredi kullanmanın tek yolu daha iyi risk derecesine sahip olmaktır. Firmaların daha iyi risk derecesine sahip olabilmeleri için gereken tedbirleri almaya bir an önce başlamaları gerekmektedir. Bu kapsamda Basel çalışmaları çerçevesinde firmaların yapması gerekenler aşağıdaki gibi özetlenebilir;¹⁹⁵

¹⁹⁴ Kayalı, Çümen, a.g.e., s.124.

¹⁹⁵ Çelikdemir, a.g.e., s.14.

➤ Finansal planlama, denetim, sermaye yönetimi, borç yönetimi gibi konularda gerekli bilgi ve donanıma sahip olmak için gerekli eğitim çalışmalarını tamamlamalıdır.

➤ Kurumsal yönetim ilkelerine uyum sağlama konusunda çalışmalar yapmalıdırlar. Böylece eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk konularında gelişim sağlanmış olacaktır.

➤ Bağımsız derecelendirme firmalarından ve bankalardan iyi derecelendirme notu alabilmek için sermayelerini güçlendirme yoluna gitmeleri gerekir.

➤ Finansal tablolarını uluslararası muhasebe standartlarına uygun, doğru, gerçeğe uygun ve güvenilir bir şekilde düzenlemesini sağlayarak şeffaflığı artırabilirler.

➤ Finansal tablolarını bağımsız denetim sürecinden geçirerek daha yüksek derecelendirme notu almayı sağlayabilirler.

➤ Bankalardan kredi almak için gerekli olan geçerli teminat yapısını oluşturmasını sağlamadır.

4. KREDİLENDİRME SÜRECİ İLE İLGİLİ UYGULAMA

Kredilendirme sürecinde, kredi talebinde bulunan firmanın finansal verileri ve finansal olmayan verileri detaylı analize tabi tutulur. Analizde amaç, firma krediye neden ihtiyaç duymaktadır, firma talebi işletme sermayesine yönelik ise talep firmanın faaliyet döngüsü ile uyumlu mudur, firma borç ödeme gücüne sahip midir, yeterli özkaynak birikimi mevcut mudur, yeterli düzeyde kâr yaratabiliyor mu, yöneticileri tecrübeli ve iş bilir kişiler midir, yöneticilerin ve çalışanların moralitesi kredi çalışması için yeterli midir, ihtiyaç duyulan kredi için uygun teminat verebilecek midir vb nitelikte soruların cevabını bulabilmek ve firmaya ihtiyacına uygun türde, doğru tutarda, doğru vadede ve teminat yapısında krediyi tahsis edebilmektedir.

Karar sürecinde finansal olan ve olmayan tüm kriterlerin birlikte değerlendirilmesi gerekli olup, tek başına bir kritere bağlı kalarak karar verilmesi bankanın yanlış kredi tahsisine neden olabilir. Bu durumu bir örnek ile açıklamak gerekir ise 5K olarak adlandırılan ve çalışmanın ikinci bölümünde detaylandırılan “kredilendirme prensipleri” açısından yapılan değerlendirmelerde firma ortaklarında moralite yetersizliği, geri ödeme niyeti konusunda şüpheler, olumsuz piyasa istihbarat duyumları (borcuna sadık olmaması vb) tespit edilmesi durumunda veya firmanın kredinin güvencesini oluşturacak yeterli teminatı sunamaması durumunda, finansal analiz sonucu ne kadar olumlu olur ise olsun firma ile kredi çalışmasında temkinli olunması gerekmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde geleneksel yaklaşıma göre kredilendirme süreci, üçüncü bölümünde Basel II Standartları'na göre kredilendirme süreci detaylı olarak aktarılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise örnek bir firmanın kredilendirme süreci her iki yaklaşıma göre ele alınarak kredi kararına ulaşılması, verilen kararların kıyaslamasının yapılarak yaklaşımların farklı ve ortak noktalarının ortaya konulması ve Basel II'nin kredilendirme sürecine olan etkileri konusunda yargıya varılması amaçlanmaktadır.

4.1 Örnek Firma İle İlgili Bilgiler

ABC firması, A Bankası ile kredili olarak yeni çalışmaya başlayacak olup firma için limit çalışması yapılmaktadır. Firma ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmaktadır;

Firma Özgeçmişi

Firma 1960 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Ortaklık yapısı %50 oranında eşit hisseye sahip 2 kardeşten oluşmaktadır. Sermayesi 34 milyon TL olup tamamı ödenmiş durumdadır.

Grup Firması

Kredi Kayıt Bürosu (KKB) verilerine ve İstanbul Ticaret Odası internet (www.ito.org.tr) adresinden yapılan araştırmalara göre grup firması tespit edilmemiştir.

Firma Yönetimi

Ortaklık yapısında yer alan iki kardeşte yönetimde etkin olarak görev almaktadır.

Faaliyet Detayları

Çinko mamül üretimi ve satışı gerçekleştirmektedir. Merkezi İstanbul' da olan firma üretim faaliyetlerini ise Gebze' de bulunan fabrikasında sürdürmektedir. 300 kişi fabrika, 60 kişi merkez ofis olmak üzere toplam 360 çalışanı bulunmaktadır. Hem fabrika binası hem de merkez ofis binasının mülkiyeti firmaya aittir.

Alım-Satım Koşulları

Satışlarının %40'ı ihracata yönelik olup ağırlıklı olarak Türki Cumhuriyetlere, kısmi olarak da Avrupa ülkelerine yapılmaktadır.

Alımlarının %40 ithalat yoluyla yapılmakta olup, ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinden ithalat yapılmaktadır.

İthalat ve ihracatını peşin yapan firma, yurtiçi alım ve satışlarında ise ortalama 60 gün vadeli çek karşılığı çalışmaktadır. Yurtiçi alış ve satışları dağınık müşteri grubundan gerçekleştirilmektedir.

Mal Varlığı Bilgileri

Ortakların gayrimenkul açısından varlıklı oldukları istihbar edilmiştir. Fabrika binası ve merkez ofis binası firma mülkiyetinde olup finansal tablolarda binalar hesabından teyit edilmektedir.

Sektörel tecrübesi

Firma yaklaşık 60 yıldır sektörde faaliyet göstermektedir. Faaliyet gösterdiği sektörde %50 pazar payına sahiptir.

Yatırım Faaliyetleri

2011 yılından itibaren Gebze'deki üretim tesisleri için yatırım yapmış ve bu kapsamda kredi kullanımları artış göstermiştir. Yatırımın büyük bölümü tamamlanmıştır.

Firmanın Limit Talepleri

Firma A bankasından kefalet karşılığı nakit ve gayrinakit kredi limiti oluşturulmasını talep etmektedir.

4.2 Geleneksel Kredilendirme Sürecine Göre Yapılacak Çalışmalar

Geleneksel kredilendirme süreci kapsamında firma ile ilgili aşağıdaki çalışmalar yapılacaktır;

4.2.1 Finansal Analiz Çalışması Kapsamında Yapılması Gerekenler

- Firmadan 3 dönem itibari vergi dairesi onaylı bilanço, gelir tablosu ve mizan verileri temin edilir.
- Temin edilen finansal belgeler, bankanın kredi uzmanları tarafından incelenir.

➤ Gerek bu incelemeler, gerek firmaya yapılan ziyaret sonucunda elde edilen bilgiler detaylı incelenmek suretiyle firmanın finansal tabloları aktarma ve arındırma işlemlerine tabi tutulur.

➤ Bu işlemler sonucunda firmanın düzeltilmiş hesap durumuna ulaşılır ve firmanın finansal tabloları finansal analize hazır hale getirilir.

➤ Analize hazır hale gelen tablolar, geleneksel değerlendirme sürecinde çoğu banka tarafından aşağıdaki finansal analiz yöntemlerinin kombinasyonunda değerlendirilir;

✓ Hesapların incelenen dönemler itibari ile gösterdiği tutarsal ve yüzdesel değişimin seyir açısından (karşılaştırmalı analiz),

✓ Hesapların ait olduğu dönemdeki oransal dağılım açısından (dikey yüzde analizi),

✓ Hesapların birbiri ile ilişkilendirilmesi suretiyle hesaplanan anlamlı oranların firmanın verileri ile faaliyet gösterdiği sektörün ortalama verileri ile ve genel kabul görmüş veriler ile karşılaştırılması suretiyle (oran analizi).

✓ Bu analizler ile eş zamanlı olarak finansal tablolarda oransal ya da tutarsal değişimi önem arzeden hesapların incelemesi mizan yardımıyla detaylandırılır. Mizanın aydınlatıcı olmadığı durumlarda önem düzeyi yüksek hesapların mahiyeti kredi talebi olan firmadan sorgulanır.

4.2.2 İstihbarat Çalışması Kapsamında Yapılması Gerekenler

İstihbarat sorgusu, genel olarak çoğu bankada aşağıdaki başlıklar altında gerçekleştirilir;

➤ İstihbarat uzmanları tarafından diğer finans kurumlarından, firmanın ticari faaliyetinin bulunduğu müşteri grubundan firma ve ortakları ile genel durum sorgulaması (moralite, kapasite, ödeme performansı vb)

➤ Kredi uzmanları tarafından firma ve ortaklar adına TCMB bildirimlerinden karşılıksız çek, protestolu senet, ödenmemiş kredi ya da kredi kartı borcu olup olmadığı sorgulaması

➤ Aynı zamanda çalışmanın yapıldığı bankadaki geçmiş çalışma performansı sorgulaması (ödeme alışkanlığı, verimlilik bilgisi, nakit akış payı, limit kullanma oranı vb)

4.2.3 Kredilendirme Sürecinin Sonuçlandırılması

Finansal analiz ve istihbarat analizi sonucunda, kredi tahsis biriminin “ilgili yetki seviyesi”, finansal sonuçları ve finansal olmayan verilerin tamamını dikkate alarak, firma ile ilgili kredili çalışma ya da çalışmama kararını verecektir.

“İlgili Yetki seviyesi; Krediler tesis edildiği banka organına göre, şube yetkisinde ve otorize krediler olarak sınıflandırılmaktadır. Bankacılık Kanununun 51. maddesi; *“Kredi açma yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu kredi açma yetkisini kurulca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Genel müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeleri aracılığıyla da kullanabilir. Kredi komitesinin oluşumu ile çalışma ve karar alma esasları kurulca belirlenir”* şeklinde belirlenmiş ve kredi tahsis yetkisi, banka yönetim kuruluna vermiştir.”¹⁹⁶

Yetki seviyesinin verdiği karar, firma ile kredili çalışılması yönünde ise, kredi limiti ve koşulları o bankanın kredi politikalarına uygun olarak onaylanarak hayata geçirilir ve kredi talebinde bulunan firmaya tebliğ edilir. Kredi limiti uygun görülen gerçek ve tüzel kişilerin tamamından, kredi riskine girilmeden önce ve tahsis edilen genel limitin tamamını karşılayacak düzeyde “Genel Kredi Sözleşmesi” adı verilen imzalı belgeler alınır ve kredi kullandırımına bu aşamadan sonra başlanılır. Verilen karar firma ile kredili çalışılmama yönünde ise kredi teklifi olumsuz olarak sonuçlandırılır ve sonucu firmaya tebliğ edilir.

¹⁹⁶ BDDK, “5411 sayılı Bankacılık Kanunu”, madde.51.

4.3 Firmanın Geleneksel Yaklaşımına Göre Kredilendirme Çalışması

“Finansal analiz çalışması kapsamında yapılacaklar” başlığı altında belirtilen maddelere uygun olarak, firmadan temin edilen üç hesap dönemine ait finansal tablolar kredi uzmanları tarafından yapılan analizler sonucunda aktarma arındırma işlemlerine tabi tutulmuş ve finansal analize hazır hale getirilmiştir. Firmanın analize hazır hale getirilen hesap durum tablosu şu şekildedir (bin TL);

	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Dikey Yüzde (%)		
DÖNEN VARLIKLAR	71.770	90.630	173.050	60%	61%	68%
A- HAZIR DEĞERLER	2.556	1.528	4.248	2%	1%	2%
1- Kasa	64	30	16	0%	0%	0%
2- Alman Çekler	-	-	-	0%	0%	0%
3- Bankalar	2.492	1.498	4.232	2%	1%	2%
4- Verilen Çekl.ve Ödeme Emir(-)	-	-	-	0%	0%	0%
5- Diğer Hazır Değerler	-	-	-	0%	0%	0%
B- MENKUL KIYMETLER	-	-	-	0%	0%	0%
1- Hisse Senetleri	-	-	-	0%	0%	0%
2- Özel Kesim Tahvil,Senet,Bono	-	-	-	0%	0%	0%
3- Kamu Kesimi Tahvil,Senet,Bono	-	-	-	0%	0%	0%
4- Diğer Menkul Kıymetler	-	-	-	0%	0%	0%
5- Menkul Kıym.Değ. Düş.Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
C- TİCARİ ALACAKLAR	32.788	54.336	106.936	27%	36%	42%
1- Alıcılar	9.610	16.824	46.738	8%	11%	18%
2- Alacak Senetleri	22.814	37.162	59.660	19%	25%	24%
3- Alacak Senetleri Reeskontu(-)	-	-	-	0%	0%	0%
4- Kazanılmamış Fin.Kira.Faiz Gel(-)	-	-	-	0%	0%	0%
5- Verilen Depozito ve Teminatlı	248	236	372	0%	0%	0%
6- Diğer Ticari Alacaklar	116	114	166	0%	0%	0%
7- Şüpheli Ticari Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
8- Şüpheli Tic.Alac.Karşılığı(-)	-	-	-	0%	0%	0%
D- DİĞER ALACAKLAR	7.994	5.476	3.760	7%	4%	1%
1- Ortaklardan Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
2- İştiraklerden Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
3- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklı	-	-	-	0%	0%	0%
4- Personelden Alacaklar	104	56	154	0%	0%	0%
5- Diğer Çeşitli Alacaklar	7.890	5.420	3.606	7%	4%	1%
6- Diğer Alac.Senetleri Rees.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
7- Şüpheli Diğer Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
8- Şüpheli Diğ.Alacak.Karşıl.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
E- STOKLAR	26.634	28.314	53.314	22%	19%	21%
1- İlk Madde ve Malzeme	8.516	14.152	28.086	7%	9%	11%
2- Yarı Mamuller	-	-	-	0%	0%	0%
3- Mamuller	8.656	5.320	7.278	7%	4%	3%
4- Ticari Mallar	4.886	6.140	7.186	4%	4%	3%
5- Diğer Stoklar	-	-	-	0%	0%	0%
6- Stok Değer Düşüklüğü Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
7- Verilen Sipariş Avansları	4.576	2.702	10.764	4%	2%	4%
F- YILLARA YAYGIN İNŞ.ONAR.MALİY	-	-	-	0%	0%	0%
1- Yıllara Yaygın İnş.Onar.Maliy (Cari Dönemde Gerçekleşen)	-	-	-	0%	0%	0%
2- Yıl.Yay.İnş.Enflasyon Düzeltme Hesabı (Hakediş Fazlası)	-	-	-	0%	0%	0%
3- Taşeronlara Verilen Avanslar	-	-	-	0%	0%	0%
G- GELEC.AYLARA AİT GİD.GEL.TAHK	400	308	178	0%	0%	0%
1- Gelecek Aylara Ait Giderler	240	308	178	0%	0%	0%
2- Gelir Tahakkukları	160	-	-	0%	0%	0%
H- DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	1.398	668	4.614	1%	0%	2%
1- Devreden KDV	1.398	668	2.244	1%	0%	1%
2- İndirilecek KDV	-	-	-	0%	0%	0%
3- Diğer KDV	-	-	-	0%	0%	0%
4- Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar	-	-	2.340	0%	0%	1%
5- İş Avansları	-	-	30	0%	0%	0%
6- Personel Avansları	-	-	-	0%	0%	0%
7- Sayım ve Tesellüm Noksanları	-	-	-	0%	0%	0%
8- Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar	-	-	-	0%	0%	0%
9- Diğ.Dönen Varlıklar Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%

DURAN VARLIKLAR	48.518	58.770	79.770	40%	39%	32%
A- TİCARİ ALACAKLAR	6	6	6	0%	0%	0%
1- Alıcılar	-	-	-	0%	0%	0%
2- Alacak Senetleri	-	-	-	0%	0%	0%
3- Alacak Senetleri Reeskontu(-)	-	-	-	0%	0%	0%
4- Kazanılmamış Fin.Kira.Faiz Gel(-)	-	-	-	0%	0%	0%
5- Verilen Depozito ve Teminatlı.	6	6	6	0%	0%	0%
6- Şüpheli Alacaklar Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
B- DİĞER ALACAKLAR	-	-	-	0%	0%	0%
1- Ortaklardan Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
2- İştiraklerden Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
3- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklı.	-	-	-	0%	0%	0%
4- Personelden Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
5- Diğer Çeşitli Alacaklar	-	-	-	0%	0%	0%
6- Diğ.Alacak Senetleri Reesk(-)	-	-	-	0%	0%	0%
7- Şüpheli Diğ.Alacaklı.Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
C- MALİ DURAN VARLIKLAR	-	-	-	0%	0%	0%
1- Bağlı Menkul Kıymetler	-	-	-	0%	0%	0%
2- Bağ.Menk.Kıym.Değ.Düş.Karş(-)	-	-	-	0%	0%	0%
3- İştirakler	-	-	-	0%	0%	0%
4- İştiraklere Sermaye Taah.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
5- İşt.Serm.Paylı.Değ.Düş.Karş(-)	-	-	-	0%	0%	0%
6- Bağlı Ortaklıklar	-	-	-	0%	0%	0%
7- Bağlı Ort.Sermaye Taahhüt.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
8- Bağlı Ort.Ser. Pay.Değ.Düş.Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
9- Diğ.Mali Dur.Varlıklar	-	-	-	0%	0%	0%
10- Diğ.Mali Dur.Var.Karşılığı(-)	-	-	-	0%	0%	0%
D- MADDİ DURAN VARLIKLAR	48.346	57.042	63.638	40%	38%	25%
1- Arazi ve Arsalar	4.798	4.966	-	4%	3%	0%
2- Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	22	94	168	0%	0%	0%
3- Binalar	21.880	29.020	29.248	18%	19%	12%
4- Tesis,Makina ve Cihazlar	31.944	39.968	44.238	27%	27%	17%
5- Taşıtlar	2.060	2.350	3.272	2%	2%	1%
6- Demirbaşlar	1.820	1.956	2.950	2%	1%	1%
7- Diğer Maddi Duran Varlıklar	-	-	-	0%	0%	0%
8- Birikmiş Amortismanlar (-)	19.284	24.740	33.238	16%	17%	13%
9- Yapılmakta Olan Yatırımlar	5.106	3.428	10.688	4%	2%	4%
10- Verilen Avanslar	-	-	6.312	0%	0%	2%
E- MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	166	1.722	15.412	0%	1%	6%
1- Haklar	18	1.792	20.142	0%	1%	8%
2- Şerefiye	-	-	-	0%	0%	0%
3- Finansal Kiralama Konusu MDV	-	-	-	0%	0%	0%
4- Araştırma ve Geliştirme Gider	-	-	-	0%	0%	0%
5- Özel Maliyetler	-	-	44	0%	0%	0%
6- Diğ.Maddi Olmayan Duran Varlı.	656	750	922	1%	1%	0%
7- Birikmiş Amortismanlar (-)	508	820	5.696	0%	1%	2%
8- Verilen Avanslar	-	-	-	0%	0%	0%
F- ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR	-	-	-	0%	0%	0%
1- Arama Giderleri	-	-	-	0%	0%	0%
2- Hazırlık ve Geliştirme Gider.	-	-	-	0%	0%	0%
3- Diğ.Özel Tükenmeye Tabi Varlı.	-	-	-	0%	0%	0%
4- Birikmiş Tükenme Payları (-)	-	-	-	0%	0%	0%
5- Verilen Avanslar	-	-	-	0%	0%	0%
G- GELEC.YILLAR.GİD.VE GEL.TAHAK	-	-	714	0%	0%	0%
1- Gelecek Yıllara Ait Giderler	-	-	714	0%	0%	0%
2- Gelir Tahakkukları	-	-	-	0%	0%	0%
H- DİĞER DURAN VARLIKLAR	-	-	-	0%	0%	0%
1- Gelecek Yıllarda İndiril.KDV	-	-	-	0%	0%	0%
2- Diğer KDV	-	-	-	0%	0%	0%
3- Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar	-	-	-	0%	0%	0%
4- Elden Çık.Stoklar ve MDV	-	-	-	0%	0%	0%
5- Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar	-	-	-	0%	0%	0%
6- Diğer Çeşitli D.V	-	-	-	0%	0%	0%
7- Stok Değer Düşüklüğü Karş.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
8- Birikmiş Amortismanlar(-)	-	-	-	0%	0%	0%
AKTİF TOPLAMI	120.288	149.400	252.820	100%	100%	100%

	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Dikey Yüzde (%)		
KISA V.Y. KAYNAKLAR	30.186	51.300	92.606	25%	34%	37%
A- MALİ BORÇLAR	8.742	17.312	67.306	7%	12%	27%
1- Banka Kredileri	8.742	16.926	65.830	7%	11%	26%
2- Finansal Kiralama İşl.den Borçlar	-	472	1.692	0%	0%	1%
3- Ertelenmiş Fin.Kir.Borçl.Maliyetl(-)	-	86	216	0%	0%	0%
4- U.Vad.Krd.Anapara Taksit.Faiz	-	-	-	0%	0%	0%
5- Tahvil,Anapara Borç,Taks.Faiz	-	-	-	0%	0%	0%
6- Çıkarılmış Bono ve Senetler	-	-	-	0%	0%	0%
7- Çıkarılmış Diğer Menkul Kıym.	-	-	-	0%	0%	0%
8- Menkul Kıymetl.İhraç Farkı(-)	-	-	-	0%	0%	0%
9- Diğer Mali Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
B- TİCARİ BORÇLAR	7.428	8.896	7.026	6%	6%	3%
1- Satıcılar	4.954	8.656	6.722	4%	6%	3%
2- Borç Senetleri	2.474	232	296	2%	0%	0%
3- Borç Senetleri Reeskontu (-)	-	-	-	0%	0%	0%
4- Alınan Depozito ve Teminatlar	-	8	8	0%	0%	0%
5- Diğer Ticari Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
C- DİĞER BORÇLAR	534	774	1.166	0%	1%	0%
1- Ortaklara Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
2- İştiraklere Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
3- Bağlı Ortaklıklara Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
4- Personele Borçlar	534	774	1.150	0%	1%	0%
5- Diğer Çeşitli Borçlar	-	-	16	0%	0%	0%
6- Diğer Borç Senet.Reeskontu(-)	-	-	-	0%	0%	0%
D- ALINAN AVANSLAR	12.662	22.860	15.278	11%	15%	6%
1- Alınan Sipariş Avansları	12.662	22.860	15.278	11%	15%	6%
2- Alınan Diğer Avanslar	-	-	-	0%	0%	0%
E- YILLARA YAYG.İNŞ.ONAR.HAKD.BD	-	-	-	0%	0%	0%
1- Yıllara Yaygın İnş.Hak.Bed. (Cari Dönemde Gerçekleşen Bölümü)	-	-	-	0%	0%	0%
2- Yıl.Yay.İNŞ.Enflasyon Düzeltme Hesabı (Maliyet Fazlası)	-	-	-	0%	0%	0%
F- ÖDENECEK VERGİ VE DİĞ.YÜKÜML.	808	1.368	1.818	1%	1%	1%
1- Ödenecek Vergi ve Fonlar	472	898	1.144	0%	1%	0%
2- Ödenecek Sosyal Güvenl.Kesint	336	470	674	0%	0%	0%
3- Vad.Geçmiş Ert.Taks.Ver.Yüküm	-	-	-	0%	0%	0%
4- Diğer Yükümlülükler	-	-	-	0%	0%	0%
G- BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	-	-	-	0%	0%	0%
1- Dönem Karı Vergi Diğ.Yas.Yük.	1.390	2.122	-	1%	1%	0%
2- Dön.Kar.Peş.Öd.Ver.Diğ.Yük(-)	1.390	2.122	-	1%	1%	0%
3- Kıdem Tazminatı Karşılığı	-	-	-	0%	0%	0%
4- Maliyet Giderleri Karşılığı	-	-	-	0%	0%	0%
4- Diğer Borç ve Gider Karşılıkl	-	-	-	0%	0%	0%
H- GELECEK AYL.AİT GEL.GİD.TAHAK	12	90	12	0%	0%	0%
1- Gelecek Aylara Ait Gelirler	-	-	-	0%	0%	0%
2- Gider Tahakkukları	12	90	12	0%	0%	0%
I- DİĞER KISA VAD.YABANCI KAYNAK	-	-	-	0%	0%	0%
1- Hesaplanan KDV	-	-	-	0%	0%	0%
2- Diğer KDV	-	-	-	0%	0%	0%
3- Merkez ve Şubeler Cari Hesabı	-	-	-	0%	0%	0%
4- Sayım ve Tesellüm Fazlaları	-	-	-	0%	0%	0%
5- Diğer Çeşitli Yabancı Kaynakl	-	-	-	0%	0%	0%

UZUN V.Y. KAYNAKLAR	12.076	11.896	46.808	10%	8%	19%
A- MALİ BORÇLAR	-	1.224	16.788	0%	1%	7%
1- Banka Kredileri	-	-	4.212	0%	0%	2%
2- Finansal Kiralama İşl.den Borçlar	-	1.352	13.522	0%	1%	5%
3- Ertelenmiş Fin.Kir.Borçl.Maliyetl(-)	-	128	946	0%	0%	0%
2- Çıkarılmış Tahviller	-	-	-	0%	0%	0%
3- Çıkarılmış Dğ.Menkul Kıymetl.	-	-	-	0%	0%	0%
4- Menkul Kıymetl.İhraç Farkı(-)	-	-	-	0%	0%	0%
5- Diğer Mali Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
B- TİCARİ BORÇLAR	-	-	-	0%	0%	0%
1- Satıcılar	-	-	-	0%	0%	0%
2- Borç Senetleri	-	-	-	0%	0%	0%
3- Borç Senetleri Reeskontu (-)	-	-	-	0%	0%	0%
4- Alınan Depozito ve Teminatlar	-	-	-	0%	0%	0%
5- Diğer Ticari Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
C- DİĞER BORÇLAR	12.076	10.672	30.020	10%	7%	12%
1- Ortaklara Borçlar	12.076	10.672	30.020	10%	7%	12%
2- İştiraklere Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
3- Bağlı Ortaklıklara Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
4- Diğer Çeşitli Borçlar	-	-	-	0%	0%	0%
5- Diğer Borç Senetleri Rees.(-)	-	-	-	0%	0%	0%
6- Kamuya Olan Ert.ve Taks.Borçl	-	-	-	0%	0%	0%
D- ALINAN AVANSLAR	-	-	-	0%	0%	0%
1- Alınan Sipariş Avansları	-	-	-	0%	0%	0%
2- Alınan Diğer Avanslar	-	-	-	0%	0%	0%
E- BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	-	-	-	0%	0%	0%
1- Kıdem Tazminatı Karşılıkları	-	-	-	0%	0%	0%
2- Diğer Borç ve Gider Karşılıkl	-	-	-	0%	0%	0%
F- GELECEK YIL.AİT GEL.GİD.TAHAK	-	-	-	0%	0%	0%
1- Gelecek Yıllara Ait Gelirler	-	-	-	0%	0%	0%
2- Gider Tahakkukları	-	-	-	0%	0%	0%
G- DİĞER UZUN VAD.YABANCI KAYNAK	-	-	-	0%	0%	0%
1- Gel.Yıl.Ertel./Terkin Edi.KDV	-	-	-	0%	0%	0%
2- Tesise Katılma Payları	-	-	-	0%	0%	0%
3- Diğer Uzun Vad.Yabancı Kaynak	-	-	-	0%	0%	0%
ÖZKAYNAKLAR	78.026	86.204	113.406	65%	58%	45%
A- ÖDENMİŞ SERMAYE	34.000	34.000	34.754	28%	23%	14%
1- Sermaye	34.000	34.000	34.754	28%	23%	14%
2- Ödenmemiş Sermaye (-)	-	-	-	0%	0%	0%
3- Serm.Düzeltilmesi Farkları (+/-)	-	-	-	0%	0%	0%
4- Serm.Düzeltil. Olumsuz Farkları (-)	-	-	-	0%	0%	0%
B- SERMAYE YEDEKLERİ	692	692	2.242	1%	0%	1%
1- Hisse Senedi İhraç Primleri	-	-	-	0%	0%	0%
2- Hisse Senedi İptal Karları	-	-	-	0%	0%	0%
3. M.D.V.Yeniden Değerl. Artışl.	-	-	-	0%	0%	0%
4- İştirakler Yeniden Değ.Artışl	-	-	-	0%	0%	0%
5- Maliyet Artışları Fonu	-	-	-	0%	0%	0%
9- Diğ. Sermaye Yedekleri	692	692	2.242	1%	0%	1%
C- KAR YEDEKLERİ	32.436	35.536	36.842	27%	24%	15%
1- Yasal Yedekler	2.464	2.922	4.150	2%	2%	2%
2- Statü Yedekleri	-	-	-	0%	0%	0%
3- Olağanüstü Yedekler	29.972	29.972	29.972	25%	20%	12%
4- Diğer Kar Yedekleri	-	-	-	0%	0%	0%
5- Özel Fonlar	-	2.642	2.720	0%	2%	1%
D- Geçmiş Yıllar Karları	3.162	7.800	27.842	3%	5%	11%
E- Geçmiş Yıllar Zararları (-)	-	-	-	0%	0%	0%
F- Dönem Net K/Z'İ	7.736	8.176	11.726	6%	5%	5%
PASİF TOPLAMI	120.288	149.400	252.820	100%	100%	100%

4.3.1 Varlıkların Analizi

Bilançonun aktifinde yer alan varlıklar, iki ana hesap grubundan oluşur; “Dönen Varlıklar ve Duran varlıklar. Dönen Varlıklar Tek Düzen Hesap Planının 1 no.lu hesap grubunu, Duran Varlıklar ise Tek Düzen Hesap Planının 2 no.lu hesap grubunu oluşturur. Varlıklar, bilançoda en hızlı likitten en düşük likite doğru sıralanırlar.

Yatırım sürecinde olan bir firmanın duran varlıklarında artış yaşanması beklenirken aynı zamanda imalatçı olan firmaların aktif yapılanmasında duran varlıklarının perakende firmalara göre daha yüksek oranda pay alması beklenir. Perakende firmalar da ise dönen varlıkların varlık dağılımında etkin olması öngörülür. Kredi analisti, firmanın varlıklarını analiz ederken bu hususları göz önünde bulundurmalıdır. Firma hangi sektörde faaliyet gösterirse göstere kısa süreli borçlarını ödeme gücü dönen varlıklarının niteliğine ve kalitesine bağlıdır.

➤ Varlıkların Dikey Yüzde Yöntemi ile Analizi

	Dikey Yüzde (%)					
(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Dönen Varlıklar	71.770	90.630	173.050	60%	61%	68%
Duran Varlıklar	48.518	58.770	79.770	40%	39%	32%
Aktif Toplam	120.288	149.400	252.820	100%	100%	100%

İnceleme konusu üç dönemde de, dönen varlıklar, aktif yapılanmanın ağırlığını oluşturmuştur. Sırasıyla dönen varlıkların ait olduğu dönem içindeki oransal payı %60,%61 ve %68 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında, oransal dağılımdaki etkinliği, diğer yıllara kıyasla daha yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Bunun altında yatan neden dönen varlık hesap grubunun detaylı analiz edilmesi ile netleştirilmelidir. Aşağıda bu analiz detaylı olarak yapılmaktadır.

➤ **Varlıkların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi ile Analizi**

				Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Dönen Varlıklar	71.770	90.630	173.050	18.860	82.420
Duran Varlıklar	48.518	58.770	79.770	10.252	21.000
Aktif Toplam	120.288	149.400	252.820	29.112	103.420

				Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Dönen Varlıklar	71.770	90.630	173.050	26%	91%
Duran Varlıklar	48.518	58.770	79.770	21%	36%
Aktif Toplam	120.288	149.400	252.820	24%	69%

İncelenen yıllar itibari ile dönen varlıklar ve duran varlıklar hem tutarsal olarak hem de yüzdesele olarak artan ivmeli eğilim göstermişlerdir. Ancak 2016 yılında dönen varlıklarda gerçekleşen artış, hem bir önceki dönem dönen varlık artışı ile hem de ait olunan dönemde duran varlık da gerçekleşen artış ile kıyaslandığında, fark edici seviyede gerçekleşmiştir. Bu tespit, 2016 yılı için dikey analiz sonucunu da destekler niteliktedir.

Yorum: Aktif yapılanmasında dönen varlıklar etkindir. Etkinliği artan bir ivme sergilemiştir. Dönen varlıkların payının yüksek olması, kısa süreli borç ödeme gücü açısından olumlu bir unsur değerlendirilmektedir. Ancak bu yorum, dönen varlık hesaplarının nakde dönüş kabiliyeti ve kısa süreli borçların baskısı (kur ve ödeme baskısı) ile ilintili olduğundan belirtilen hesap grupları ve dönen varlıkların kısa süreli borçları karşılama seviyesi analizi ile desteklenmelidir.

4.3.1.1 Dönen Varlıkların Analizi

Dönen varlıklar, nakit ya da kolaylıkla nakde çevrilebilme niteliğine sahip olan varlıklardır.¹⁹⁷ Bankalar kısa vadeli kredi taleplerini değerlendirirken, özellikle talepte bulunan firmaların dönen varlıklarının kalitesi ile kısa vadeli borçlarını karşılama durumu üzerinde dururlar. Dönen varlıklar kasa, bankalar, menkul kıymetler, kısa süreli alacaklar, stoklar gibi bir yıl içerisinde paraya çevrilen varlıklardan oluşur. Bu varlıkların likitide dereceleri, değer kaybına uğramadan paraya çevrilebilme imkanları birbirinden farklıdır.¹⁹⁸

➤ Dönen Varlıkların Dikey Yüzde Yöntemi ile Analizi

(bin TL)	Dikey Yüzde (%)					
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Ticari Alacaklar	32.788	54.336	106.936	27%	36%	42%
Stoklar	26.634	28.314	53.314	22%	19%	21%
Diğer Dönen Varlık Hesapları	12.348	7.980	12.800	10%	5%	5%
Dönen Varlık Toplamı	71.770	90.630	173.050	60%	61%	68%

Üç dönemde de dönen varlıkların içeriğinde ticari alacaklar etkin olmuştur. Etkinliği yıllar itibari ile artmıştır. Ticari alacaklardan sonra, stoklar, ikinci sıradaki ağırlığını devam ettirmiştir.

¹⁹⁷ Mesut Yıldırım, “Banka Muhasebesi”, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:258, İstanbul, Temmuz 2008, s.51.

¹⁹⁸ Akgüç, a.g.e., s.27.

➤ **Dönen Varlıkların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi ile Analizi**

				Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Ticari Alacaklar	32.788	54.336	106.936	21.548	52.600
Stoklar	26.634	28.314	53.314	1.680	25.000
Diğer Dönen Varlık Hesapları	12.348	7.980	12.800	-	4.820
Dönen Varlık Toplamı	71.770	90.630	173.050	18.860	82.420
				Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Ticari Alacaklar	32.788	54.336	106.936	66%	97%
Stoklar	26.634	28.314	53.314	6%	88%
Diğer Dönen Varlık Hesapları	12.348	7.980	12.800	-35%	60%
Dönen Varlık Toplamı	71.770	90.630	173.050	26%	91%

Ticari alacaklar ve stoklar tutarsal ve yüzdesele olarak hep bir önceki döneme göre artan ivmeli artış sergilemiştir. Gerek dikey yüzde yönetiminde ve gerek yıllar itibari ile artışların analiz edildiği karşılaştırmalı analiz yönteminde ticari alacaklar dönen varlıkların içinde etkin olan hesap özelliğini devam ettirmekle birlikte, 2016 yılında stoklarda yaşanan yüzdesele değişim (bir önceki döneme göre %88 artış) dikkat çekici düzeyde hesaplanmıştır.

Yorum: Dönen varlıklar ticari alacakların ağırlığında oluşmuştur. Her iki yöneme göre yapılan analizde görülmektedir ki dönen varlıkların 2016 yılında %68 payına yükselmesinde hem ticari alacakların hem stokların hem de diğer dönen varlık hesaplarının artışı etkili olmuştur. Ancak en yüksek artış ticari alacaklarda yaşanmıştır.

Ticari alacakların hem yatay analizdeki artış ivmesinin stoklara kıyasla yüksek oluşu, hem de dikey analizde ticari alacakların etkin olması, kısa süreli borç ödeme gücü açısından olumlu değerlendirilmektedir. Ancak bu yorum ticari alacakların tahsil kabiliyeti, yaygın müşteri portföyüne dağılmış olup olmaması, alacak tahsil süresinin seyri analiz edilerek teyit edilmelidir.

Ticari alacak ve stoklardaki artışın altında yatan nedenlerin tespiti için bu iki hesap grubunun detaylı analizi yapılmalıdır. Aşağıda bu analizler yapılmaktadır.

4.3.1.1.1 Ticari Alacakların Analizi

Firmaların ana faaliyet konuları kapsamında yapmış oldukları mal ve hizmetin belirli bir vadeye bağlı satışı sonucunda ortaya çıkan alacaklar, ticari alacak olarak adlandırılmaktadır. Ticari nitelikli olup çek ve senede bağlanmamış alacaklar alıcılar hesabında; satışın çek ve senet gibi bir belge karşılığında yapılması durumunda ise doğan alacaklar alacak senetleri hesabında izlenir.¹⁹⁹

Alacaklar, likitidesi yüksek ve hızla nakde dönen, başlıca nakit girişi sağlayan varlıklar oldukları için, kısa süreli borçların ödenmesinin ana kaynağını oluştururlar ve bu sebeple kredi analizi sırasında üzerinde durulması gereken önemli hesaplardandır.

Analiz sırasında ticari alacaklar “ticari faaliyetlerden doğan alacaklar mıdır, yaygın müşteri portföyüne dağılmış mıdır, vadesi 1 yıldan kısa olan alacaklar dönen varlıklar içerisinde yer alan ticari alacaklar hesabında, 1 yıldan uzun olanlar ise duran varlık grubundaki ticari alacaklar hesabında olması gerekmekte olup vadeye uygun raporlama yapılmış mıdır, senetli alacaklar içerisinde hatır mahiyetli tutar bulunmakta mıdır, tahsiline olanak kalmamış ya da şüpheli nitelikte alacaklar var mıdır” gibi belli başlı sorulara yanıt aranmalıdır.²⁰⁰

➤ Ticari Alacakların Dikey Yüzde Yöntemi ile Analizi

(bin TL)	Dikey Yüzde (%)					
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Alicılar	9.610	16.824	46.738	8%	11%	18%
Alacak Senetleri	22.814	37.162	59.660	19%	25%	24%
Diğer	364	350	538	0%	0%	0%
Ticari Alacaklar Toplamı	32.788	54.336	106.936	27%	36%	42%

¹⁹⁹ Sait Y. Kaygusuz, Ümmühan Aslan, Nazlı Kepçe, “Genel Muhasebe-I”, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını no:2654, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1620, 1 Baskı, Eskişehir, Ağustos 2012, s. 126-129.

²⁰⁰ Akgüç, a.g.e., s.30.

Ticari alacakların dönen varlık içindeki oransal payı artmaktadır. Sırasıyla %27,%36 ve %42 olarak hesaplanmaktadır. Ticari alacakların dağılımında üç dönemde de senetli alacaklar hakimdir. Senetli alacakların oransal paylarına bakıldığında ise ait oldukları dönemler için sırasıyla %19,%25 ve %24 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında alacak senetlerinin dikey analiz oranı, artış yönlü gelişim sergilememiş, 2015 yılı ile aynı oranı muhafaza etmiştir. Bu durumda ticari alacakların oransal gelişiminde alıcılar yönlendirici olmuştur.

➤ **Ticari Alacakların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi ile Analizi**

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Alıcılar	9.610	16.824	46.738	7.214	29.914
Alacak Senetleri	22.814	37.162	59.660	14.348	22.498
Diğer	364	350	538	- 14	188
Ticari Alacaklar Toplamı	32.788	54.336	106.936	21.548	52.600

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Alıcılar	9.610	16.824	46.738	75%	178%
Alacak Senetleri	22.814	37.162	59.660	63%	61%
Diğer	364	350	538	-4%	54%
Ticari Alacaklar Toplamı	32.788	54.336	106.936	66%	97%

Dikey analizde her üç dönemde de alacak senetlerinin oransal etkinliği göze çarparken, karşılaştırmalı analizde görülmektedir ki incelenen yıllarda alıcılardaki yani senetsiz alacaklardaki gelişim gerek tutarsal gerek yüzdesele bazda alacak senetlerine kıyasla daha yüksek gerçekleşmiştir. Bu nedenle senetli alacakların dikey analiz oranı 2016 yılında artış gösterememiş, ticari alacakların artışında alıcılardaki artış etkili olmuştur.

Yorum: Ticari alacaklar senet ağırlıklı yapılanmıştır. Belgeli alacakların ağırlığı firmanın alacak kalitesi ve tahsil kabiliyeti açısından olumlu değerlendirilmektedir. İhracat satışlarını peşin yapan firmanın ticari alacaklarının tamamı yurtiçi müşterilerinden oluşmaktadır. Finansal tablolarında şüpheli alacak ve şüpheli alacak karşılığı raporlamayan firmada donuk alacak mahiyetli alacak bulunmamaktadır. Tüm bu veriler

alacakların tahsil kabiliyeti ve kısa süreli borç ödeme gücü açısından olumlu değerlendirilmektedir.

4.3.1.1.2 Stokların Analizi

Firmanın herhangi bir işleme tabi tutmadan ticari mal niteliğinde doğrudan satmak, imalatçı bir firma ise üretimde kullanmak amacı ile satın aldığı “ilk madde malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, yan ürün, artık ve hurda” gibi bir yıldan daha kızsazamanda tüketeyeceği veya bir yıl içerisinde peşin paraya döneceği kabul edilen varlık grubudur.

Dönen varlıkların önemli kısmını oluşturan ve ana faaliyet konusu ürünlerden oluşması kapsamında satışı yoluyla firmanın gelir yarattığı önemli hesaplarından olan stokların irdelenmesi ve değerlendirilmesi, gerek dönem kârının doğru hesaplanması, gerek stok devir sürelerinin gerçeği göstermesi, gerek firmanın finansal durumunun gerçekçi bir şekilde görülmesi açısından önemlidir.

Analiz sırasında “stoklar içerisinde aktifleştirilen finansman gideri olup olmaması, stokların fiziken depoya giren mallardan oluşup oluşmadığı, konsinye olarak gönderilen stok mevcudunun olup olmadığı, depoda modası geçen-zarar görmüş-satış kabiliyetini yitirmiş mal olup olmadığı, fiili sayım ile bilançoda gösterilen stok değerinin uyumlu olup olmadığı” sorularına yanıt aranmalıdır.²⁰¹

²⁰¹ Ahmet Hayri Durmuş, Mehmet Emin Arat, “İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili”, Dördüncü Baskı, İstanbul:Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı, 1997, s.35.

➤ **Stokların Dikey Yüzde Yöntemi ile Analizi**

(bin TL)	Dikey Yüzde (%)					
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
İlk madde malzeme	8.516	14.152	28.086	7%	9%	11%
Mamuller	8.656	5.320	7.278	7%	4%	3%
Ticari Mallar	4.886	6.140	7.186	4%	4%	3%
Verilen Sipariş Avansı	4.576	2.702	10.764	4%	2%	4%
Stoklar Toplamı	26.634	28.314	53.314	22%	19%	21%

Dikey yüzde yönetimine göre anlaşılmaktadır ki, 2014 yılında stokların içeriğinde ilk madde ve malzeme hesabı ile mamul hesabı eşit oranda pay alırken, yıllar itibari ile ilk madde malzeme, stok içerisinde etkin hesap haline gelmiştir.

➤ **Stokların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi ile Analizi**

(bin TL)	Artış/Azalış Tutarsal Değişim				
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
İlk madde malzeme	8.516	14.152	28.086	5.636	13.934
Mamuller	8.656	5.320	7.278	-	3.336
Ticari Mallar	4.886	6.140	7.186	1.254	1.046
Verilen Sipariş Avansı	4.576	2.702	10.764	-	1.874
Stoklar Toplamı	26.634	28.314	53.314	1.680	25.000

(bin TL)	Artış/Azalış Yüzdesele Değişim				
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
İlk madde malzeme	8.516	14.152	28.086	66%	98%
Mamuller	8.656	5.320	7.278	-39%	37%
Ticari Mallar	4.886	6.140	7.186	26%	17%
Verilen Sipariş Avansı	4.576	2.702	10.764	-41%	298%
Stoklar Toplamı	26.634	28.314	53.314	6%	88%

İlk madde malzemenin karşılaştırmalı analizinde tutarsal ve yüzdesel artışının etkin olması 2016 yılında dikey yüzde oranının %11'e çıkmasına neden olmuştur. 2016 yılında verilen avanslar yüzdesel olarak en yüksek oranda artışı göstermesine karşın tutarının yüksek olmaması sebebi ile değişim yüzdesinin yüksek olması stok içindeki payında önemli bir etki yaratmamıştır.

Yorum: Firmanın imalatçı olması sebebi ile stokları ilk madde malzeme, yarı mamul ağırlıklı yapılanmıştır. Ağırlıklı olarak sipariş üzerine imalat yapması sebebi ile stok içeriğinde mamul stokları yüksek değildir. Çünkü firma imalatı yapar yapmaz teslimatı gerçekleştirmektedir. Stoklama daha çok imalata yönelik ilk madde malzemeye yöneliktir. Stokların içerisinde demode olmuş modası geçmiş ya da kullanılamaz durumda stok bulunmamaktadır. Firmanın sektörde pazar payının etkin olması da stoklarının satış kabiliyeti açısından olumlu değerlendirilmektedir. Ancak bu yorum stokların nakde dönüş yeteneği, devir hızı ve süresi de göz önünde bulundurularak teyit edilmelidir.

4.3.1.2 Duran Varlıkların Analizi

Bir yıldan daha uzun süreler için firma faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen varlıklardır. Duran varlıklar, uzun vadeli ticari alacaklar, finansal duran varlıklar, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar gibi bir yıl içerisinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülmeven varlıklardır.

İmalatçı olan firmaların bilançolarında duran varlıklarının etkinliğinin ticaret fimalarına göre daha yüksek olması beklenir. Duran varlık analizinde kredi analisti “yatırım sürecinde olan firmalarda yatırım finansmanı için nakit krediye başvurmuş ise finansman gideri aktifleştirmesi yapmış mı, yapmış ise mevzuat ve raporlama standartlarına uygun mu yapılmıştır, maddi duran varlıklarda yer alan tutarlar firma faaliyetlerine yönelik mi kullanılmaktadır, leasing finansmanı ile alınan varlıklar maddi olmayan duran varlıklar da mı raporlanmış, ticari alacaklarda raporlanan tutarların tahsilatı bir yıldan uzun sürede mi gerçekleşecektir” gibi soruların yanıtı aramalı ve yanıtlara göre gerekli düzeltme işlemleri gerçekleştirmelidir.

➤ Duran Varlıkların Dikey Yüzde Yöntemi ile Analizi

(bin TL)	Dikey Yüzde (%)					
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Maddi Duran Varlıklar	48.346	57.042	63.638	40%	38%	25%
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	166	1.722	15.412	0%	1%	6%
Diğer Duran Varlık Hesapları	6	6	720	0%	0%	0%
Duran Varlık Toplamı	48.518	58.770	79.770	40%	39%	32%

İmalatçı olan ve üretim tesisleri bulunan firmada duran varlıklar maddi duran varlıklardan ağırlıklı oluşmaktadır. 2016 yılında maddi olmayan duran varlıkların dikey yüzde oranında diğer yıllara kıyasla artış yaşanmıştır. Bu artış firmanın leasing ile finanse ettiği makine alımlarından kaynaklanmıştır.

➤ **Duran Varlıkların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi ile Analizi**

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Maddi Duran Varlıklar	48.346	57.042	63.638	8.696	6.596
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	166	1.722	15.412	1.556	13.690
Diğer Duran Varlık Hesapları	6	6	720	-	714
Duran Varlık Toplamı	48.518	58.770	79.770	10.252	21.000

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Maddi Duran Varlıklar	48.346	57.042	63.638	18%	12%
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	166	1.722	15.412	937%	795%
Diğer Duran Varlık Hesapları	6	6	720	0%	11900%
Duran Varlık Toplamı	48.518	58.770	79.770	21%	36%

Dikey analizde maddi duran varlıklar üç dönemde de oransal etkinliğe sahip olmakla birlikte karşılaştırmalı analizde görülmektedir ki 2016 yılında maddi olmayan duran varlıklardaki hem tutarsal hem yüzdesel artış maddi duran varlıklara kıyasla daha yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Bu sebeple dikey analizde maddi olmayan duran varlıkların payı 2016 yılında yükselmiştir. Diğer duran varlıklardaki yüzdesel değişim çok yüksek olmakla birlikte tutarsal artış kısmı toplam tutar içinde düşük kaldığından yüzdenin yüksek olmasının bir etkisi bulunmamaktadır.

Yorum: Firmanın imalat yapan kimliği nedeni ile duran varlıkların yapılanmasında maddi duran varlıkların payı yüksektir. Maddi duran varlıklar binalar, tesis ve makineler ve birikmiş amortisman hesaplarından oluşmaktadır. Binalar hesabı firmanın üretim fabrikası, tesis makineler ise bu fabrikada imalat için bulunan makinalardır. 2016 yılındaki maddi olmayan duran varlıklardaki artışın nedeni firmanın leasing finansmanı ile makine yatırımı yapmasından kaynaklanmaktadır. Firmanın yatırım teşvik belgesi kapsamında yaptığı yatırımları sebebi ile maddi duran varlık hesabı

içerisinde yapılmakta olan yatırım, verilen avans hesapları dağılımında önemli pay almamakla birlikte bakiye vermektedir. Yatırım sürecinin tamamlanmış olmasının etkisi ile incelenen yıllar itibari ile duran varlıkların kademeli olarak azalan seyir, yatırım geri dönüş sürecinin başlamasının etkisi ile dönen varlıklar ise artan ivme sergilemiştir.

4.3.2 Kaynakların Analizi

Bilançonun pasifinde yer alan kaynaklar üç ana hesap grubundan oluşur; “Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ve Özkaynaklar.” Kısa vadeli Yabancı Kaynaklar 3 no.lu hesap grubunu, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar 4 no.lu hesap grubu, Özkaynaklar ise 5 no.lu hesap grubunu oluşturur.

Kaynaklar bilançoda vadesel bazda en kısa vadeli kaynaktan en uzun vadeli kaynağa doğru ; risk bazında ise en riskli kaynaklardan riski en düşük kaynaklara doğru sıralanırlar.

Kaynakların analizinde” tüm borçların bilançoya dahil edilip edilmediği, bilanço tarihindeki tutarlarının doğru olup olmadığı, yabancı para cinsinden olanların evalüe edilip edilmediği, olması gereken vade ayırımına uygun raporlanıp raporlanmadığı, dönemsellik ilkesine uygun olarak tahakkuk eden faizin borca eklenip eklenmediği, bilanço düzenlendiği tarihte kayıtsal olarak doğmamakla birlikte doğması muhtemel veya şartlı borçların nazım hesaplarda veya bilanço dipnotlarında gösterilip gösterilmediği” sorularına yanıt aranmalı, cevaplarına göre gerekli düzeltme işlemleri yapılmalıdır.

➤ Kaynakların Dikey Yüzde Yöntemi ile Analizi

(bin TL)	Dikey Yüzde (%)					
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Kısa Vadeli Y.K	30.186	51.300	92.606	25%	34%	37%
Uzun Vadeli Y.K	12.076	11.896	46.808	10%	8%	19%
Özkaynaklar	78.026	86.204	113.406	65%	58%	45%
Pasif Toplamı	120.288	149.400	252.820	100%	100%	100%

Üç dönemde de firma faaliyetlerinin finansmanında özkaynaklara ağırlıklı başvurmuştur. Dönemler itibari ile özkaynak oranının azalması olumsuz olmakla birlikte özkaynak etkinliğinin devam etmesi borç baskısı açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilmelidir.

➤ **Kaynakların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi ile Analizi**

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Kısa Vadeli Y.K	30.186	51.300	92.606	21.114	41.306
Uzun Vadeli Y.K	12.076	11.896	46.808	- 180	34.912
Özkaynaklar	78.026	86.204	113.406	8.178	27.202
Pasif Toplamı	120.288	149.400	252.820	29.112	103.420

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Kısa Vadeli Y.K	30.186	51.300	92.606	70%	81%
Uzun Vadeli Y.K	12.076	11.896	46.808	-1%	293%
Özkaynaklar	78.026	86.204	113.406	10%	32%
Pasif Toplamı	120.288	149.400	252.820	24%	69%

Dikey yüzde yöntemine göre özkaynaklar ağırlıklı başvurulan kaynak olarak tespit edilmekle birlikte, karşılaştırmalı analize göre kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakların oransal ve tutarsal bazda artışı, özkaynaklara kıyasla daha yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Bu sebeple dikey yüzde analizinde özkaynakların oranı toplam içinde etkinliğini korumakla birlikte azalmıştır.

Yorum: Faaliyetlerin finansmanında özkaynakların etkinliği borç baskısı açısından olumlu değerlendirilmektedir. Ancak Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakların artan ivmeli seyri nedeni ile özkaynakların oranının azalması ve yabancı kaynaklardaki artışın baskı unsuru yüksek borçlar olup olmadığı, borçların kur riski içerip içermediği analiz edilerek mevcut için olumlu değerlendirilen durumun gelecek dönemler için seyri öngörülme çalışmalıdır.

4.3.2.1 Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Analizi

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar, en fazla 1 yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi sonunda ödenecek olan yabancı kaynakları kapsamaktadır.

KVYK'ların analizi firmanın kısa süreli borçlarını çevirebilmesi ölçümleyebilmek açısından önemlidir. Firmaların kısa süreli borçlarını kısa vadeli varlıkları ile yani dönen varlıkları ile karşılması beklenir. Bu sebeple firmanın kısa sürede ödeyeceği borç tutarının doğruluğunun tespiti açısından "kısa süreli borçların eksiksiz raporlanması, 1 yıldan kısa olan borçların bu hesap grubunda yer alması, yabancı para cinsinden olan borçların TL sına göre değerlemesinin yapılmış olması" hususlarının KVYK analizinde dikkate alınması önemlidir.

➤ KVYK'ların Dikey Yüzde Yöntemine Göre Analizi

(bin TL)	Dikey Yüzde (%)					
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Mali Borçlar	8.742	17.312	67.306	7%	12%	27%
Ticari Borçlar	7.428	8.896	7.026	6%	6%	3%
Alınan Avanslar	12.662	22.860	15.278	11%	15%	6%
Diğer KVYK Hesapları	1.354	2.232	2.996	1%	1%	1%
KVYK Toplamı	30.186	51.300	92.606	25%	34%	37%

Mali borçlar KVYK dağılımında üç dönemde de etkin hesaptır. Diğer hesaplar, dağılımda KVYK'ları yönlendirecek bir ağırlığa sahip değildir. Finansal borçların incelenen dönemlerdeki dikey yüzde oranı sırasıyla %7,%12 ve %27 olarak hesaplanmış olup oransal etkinliği giderek artmıştır. KVYK'ların toplamda artan yüzdesel payında, finansal borçlardaki artış etkili olmuştur. Finansal borç artışı borç baskısı açısından riskli değerlendirilmektedir.

➤ **KVYK'ların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemine Göre Analizi**

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Mali Borçlar	8.742	17.312	67.306	8.570	49.994
Ticari Borçlar	7.428	8.896	7.026	1.468	- 1.870
Alınan Avanslar	12.662	22.860	15.278	10.198	- 7.582
Diğer KVYK Hesapları	1.354	2.232	2.996	878	764
KVYK Toplamı	30.186	51.300	92.606	21.114	41.306

(bin TL)	31.12.14	31.12.15	31.12.16	Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
				2015-2014	2016-2015
Mali Borçlar	8.742	17.312	67.306	98%	289%
Ticari Borçlar	7.428	8.896	7.026	20%	-21%
Alınan Avanslar	12.662	22.860	15.278	81%	-33%
Diğer KVYK Hesapları	1.354	2.232	2.996	65%	34%
KVYK Toplamı	30.186	51.300	92.606	70%	81%

KVYK içeriğinde finansal borçlar dışındaki hesaplar tutarsal ve yüzdesele olarak gerilemiş, finansal borçlar ise KVYK'ların dağılımdaki payını artıracak düzeyde artış göstermiştir.

Yorum; Toplam kaynak dağılımında KVYK'ların, KVYK'ların içerisinde ise finansal borçların artması gerek borç baskısı açısından gerek kısa süreli borç ödeme gücü açısından riski değerlendirilmektedir.

4.3.2.2 Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Analizi

Bilançonun düzenlendiği tarihten itibaren bir yıldan daha uzun vadeli olan borçları kapsamaktadır.

Firmalar, duran varlık yatırımı, net işletme sermayesinin artırılması, kısa süreli yükümlülüklerini karşılama veya diğer uzun süreli yükümlülüklerini ödeyebilmek amacı ile uzun vadeli yabancı kaynak sağlama yoluna gidebilir.

➤ **UVYK'ların Dikey Yüzde Yöntemine göre Analizi**

(bin TL)				Dikey Yüzde (%)		
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Banka Kredileri	-	1.224	16.788	0%	1%	7%
Diğer Borçlar	12.076	10.672	30.020	10%	7%	12%
UVYK Toplamı	12.076	11.896	46.808	10%	8%	19%

UVYK'ların incelenen dönemlerde sırasıyla dikey yüzde oranı %10,%8 ve %19 olarak gerçekleşmiştir. Banka kredilerinde ve diğer borçlarda yaşanan artışın etkisi ile toplam kaynak dağılımı içinde UVYK'ların dikey yüzde payı 2016 yılında artış kaydetmiştir.

➤ **UVYK'ların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemine Göre Analizi**

(bin TL)				Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Banka Kredileri	-	1.224	16.788	1.224	15.564
Diğer Borçlar	12.076	10.672	30.020	- 1.404	19.348
UVYK Toplamı	12.076	11.896	46.808	- 180	34.912

(bin TL)				Artış/Azalış Yüzdesele Değişim	
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Banka Kredileri	-	1.224	16.788	-	1272%
Diğer Borçlar	12.076	10.672	30.020	-12%	181%
UVYK Toplamı	12.076	11.896	46.808	-1%	293%

2016 döneminde hem banka kredilerinde hem de diğer borçlarda tutarsal ve yüzdesele bazda, UVYK toplam kaynak içindeki payını etkileyecek düzeyde artış yaşanmıştır. Tutarsal olarak diğer borçlarda yaşanan artış daha etkili iken, yüzdesele bazda ise banka kredilerinde yaşanan artışın daha etkili olduğu tespit edilmektedir.

Banka kredileri: 2016 yılındaki tutarın %75 i leasing borçlarından kalanı uv nakit banka kredilerinden kaynaklanmaktadır.

Diğer Borçlar: Tamamı ortaklara borçlardan oluşmaktadır. 2016 yılında tutar artarak devam ettiği için finansal analiz çalışmasında uzun vadeli olarak değerlendirilmiştir.

Yorum: Toplam kaynak dağılımında UVYK'ların payında yaşanan artış kısa süreli borç ödeme gücü açısından olumlu, UVYK'ların içeriğinde banka kredilerinin etkin olması ise borç baskısı açısından olumsuz değerlendirilmektedir.

4.3.2.3 Özkaynakların Analizi

Firma sahip veya ortaklarının, firmanın varlıkları üzerindeki hakları özkaynakları oluşturur. Özkaynak, firma sahip ve ortaklarının firmanın kuruluşunda ve sonradan işletmeye koydukları sermayeyi, firmanın faaliyeti sonucunda elde ettiği ve dağıtmayarak bünyede tuttuğu kârları, varlıkların değer artışlarını içeren sermaye yedeklerini ve kârlar üzerinden ayrılan yasal yedekleri kapsar.

Özkaynakların analizini sadece finansal tablolarda gözüken varlıkları ile sınırlandırmamak gerekir. Firmanın şahıs firması olması durumunda ortaklar tüm mal varlıkları ile sorumlu olduklarından ortakların mal varlığı bilgileri; sermaye firması olması durumunda ise ortakların kefaleti sözkonusu olması durumunda ortakların şahsi mal varlık bilgileri ve firma dışındaki gelir ve giderleri dikkate alınmalıdır.

Özkaynakların azaldığının tespit edilmesi durumunda kredi analisti “ ilgili hesap döneminde zarara mı uğranılmıştır, dağıtılan kâr payları mı bulunmaktadır, firmadan çekilen kıymetler mi olmuştur, sermaye azaltımı mı yapılmıştır”; özkaynakların arttığının tespit edilmesi durumunda ise “ ilgili hesap döneminde kâr mı yaratılmıştır, sermaye artışı mı yapılmıştır, hisse senedi ihraç primi mi mevcuttur” gibi soruların yanıtını aramalıdır.

➤ **Özkaynakların Dikey Yüzde Yöntemine Göre Analizi**

(bin TL)				Dikey Yüzde (%)		
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Ödenmiş Sermaye	34.000	34.000	34.754	28%	23%	14%
Kar Yedekler	32.436	35.536	36.842	27%	24%	15%
Geçmiş Yıl Karları	3.162	7.800	27.842	3%	5%	11%
Dönem Net Kar/Zararı	7.736	8.176	11.726	6%	5%	5%
Diğer Özkaynak Hesapları	692	692	2.242	1%	0%	1%
Özkaynak Toplamı	78.026	86.204	113.406	65%	58%	45%

Özkaynakların kaynak dağılımındaki dikey yüzde oranı azalan bir seyir izlemektedir. Oransal payı sırasıyla %65, %58 ve %45'tir. İçeriğinde ödenmiş sermaye ve kâr yedekleri ağırlıklı payı alan iki hesaptır. 2016 döneminde geçmiş yıl kârlarının oransal payı %11'e yükselmiştir. Kâr uyumu hesabı yapıldığında 2016 yılında geçmiş yıl kârları tutarında bir fazlalık tespit edilmektedir. Bu sebeple geçmiş yıl kârlarındaki artışın reel bir artış olmadığı düşünülmelidir.

➤ **Özkaynakların Karşılaştırmalı Analiz Yöntemine Göre Analizi**

(bin TL)				Artış/Azalış Tutarsal Değişim	
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Ödenmiş Sermaye	34.000	34.000	34.754	-	754
Kar Yedekler	32.436	35.536	36.842	3.100	1.306
Geçmiş Yıl Karları	3.162	7.800	27.842	4.638	20.042
Dönem Net Kar/Zararı	7.736	8.176	11.726	440	3.550
Diğer Özkaynak Hesapları	692	692	2.242	-	1.550
Özkaynak Toplamı	78.026	86.204	113.406	8.178	27.202

(bin TL)				Artış/Azalış Yüzdese l Değişim	
	31.12.14	31.12.15	31.12.16	2015-2014	2016-2015
Ödenmiş Sermaye	34.000	34.000	34.754	0%	2%
Kar Yedekler	32.436	35.536	36.842	10%	4%
Geçmiş Yıl Karları	3.162	7.800	27.842	147%	257%
Dönem Net Kar/Zararı	7.736	8.176	11.726	6%	43%
Diğer Özkaynak Hesapları	692	692	2.242	0%	224%
Özkaynak Toplamı	78.026	86.204	113.406	10%	32%

Geçmiş yıl kârları tutarsal ve yüzdesel en yüksek değişimi gösteren hesap olmuştur. Ancak dikey analizde belirtilen nedenle bu artışın reel bir artış olmadığı izlenimi mevcuttur. Firmanın 2016 yılında yarattığı dönem kârı hem yüzdesel hem de tutarsal olarak 2012 yılına kıyasla daha etkin düzeyde olmuştur.

Yorum: Özkaynakların toplam kaynak içindeki payının gerilemesi, yerine yabancı kaynakların artış göstermesi, yabancı kaynak içeriğindeki artışın ise banka kredileri ağırlığında gerçekleşmesi borç baskısı açısından riski değerlendirilmektedir. Ancak gerilemesine karşın toplam içinde halen özkaynak etkinliğinin devam ediyor olması, yabancı kaynakların artışının nedeninin firmanın yatırım faaliyetleri olduğu, yatırım faaliyetlerinin de tamamlandığı ve geri dönüş sürecinin başladığı dikkate alındığında bundan sonraki süreçte kâr artışı beklentisi ile özkaynakların destekleneceği öngörüsü olumlu tespitlerdir.

4.3.3 Oran Analizi

	31.12.14	31.12.15	31.12.16
Net İşletme Sermayesi	41.584	39.330	80.444

LİKİTİDE ORANLARI			
Cari Oran	2,38	1,77	1,87
Likitle Oranı	1,50	1,21	1,29
Nakit Oran	0,08	0,03	0,05

FAALİYET YAPISI ORANLARI			
Alacak Devir Hızı	13	6,2	5,4
Alacak Tahsil Süresi	28	59	103
Stok Devir Hızı	15	9	6
Stok Devir Süresi	24	40	57
Borç Ödeme Hızı	54	31	33
Faaliyet Döngüsü	46	87	149

FİNANSAL YAPI ORANLARI			
Borç/Özsermaye Oranı	0,54	0,73	1,23
Borçlanma Oranı	0,35	0,42	0,55
KV Borçlar/ Toplam Aktif Oranı	0,25	0,34	0,37
Finansal Yapı Oranı	1,86	1,67	2,01

KARLILIK ORANLARI			
Brüt Kar Marjı Oranı	0,06	0,07	0,09
Net Kar Marjı Oranı	0,04	0,03	0,04
Faaliyet Kar Marjı Oranı	0,03	0,04	0,06
Özkaynak Net Karlılık Oranı	0,1	0,09	0,1
Aktif Karlılık Oranı	0,06	0,05	0,05

Likitle Oranları: İlk iki dönem 20 milyon TL seviyesinde olan net işletme sermayesi son dönem 40 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Genel kabul gören teamüllere göre % 2 seviyesinde olması beklenen cari oran firmada sırasıyla 2,38 ; 1,77 ve 1,87 ; %1,5 seviyesinde olması beklenen likitle oranı 1,50 ; 1,21 ; 1,29 ; nakit oran ise %0,20 olarak genel kabul gören seviyesine karşın 0,08 ; 0,03 ve 0,05 olarak gerçekleşmiştir.

Her üç oranın da 2015 yılındaki azalışında, 2014 yılı ile kıyaslandığında 2015 yılında dönen varlıkların artış yüzdesi %26 iken kısa süreli borçlarda artış oranının %70 olması, yani likitide oranların hesaplanmasında payda kriterinin daha yüksek oranda artması etkili olmuştur. 2016 yılında oranlarda genel kabul gören oranlara doğru yaklaşma eğilimi izlenmiştir. Bunda dönen varlıkların ticari alacak ve stokların artışı ile gelişimi; kaynak yapısında ise UVYK ve özkaynaklar karşısında KVVYK artışının daha düşük olması neden olmuştur. 2016 yılındaki bu seyir, aynı zamanda NIS artan pozitifliği firmanın likitidesi ve kısa süreli borç ödeme gücü açısından olumlu bulunmaktadır. Dönen varlıkların yapılan yatay ve dikey analizinde de ticari alacak ağırlıklı artan yapıda ticari alacakların yaygın müşteriden oluşması, donuk alacak bakiyesinin izlenmemesi de olumlu tespiti desteklemektedir.

Faaliyet Yapısı Oranları: Alacak tahsil süresi 28,59,103 gün ; stok devir süresi 24,40,57 gün; borç ödeme süresi 7,12,11 gün hesaplanmıştır. Tüm devir sürelerinde uzama yaşanmıştır. Ancak alacak tahsil süresindeki uzama daha dikkat çekici düzeydedir. Burada irdelenmesi gereken husus alacak tahsil süresinin uzamasının nedeninin,

- tahsil edilemeyen, tahsilinde zorluk yaşanan donuk alacak olmasından mı
- firmanın satışta zorlanması nedeni ile esnek vadeli satış yapmak zorunda kalmasından mı
- yoksa genel olarak sektörde yaşanan bir uzama olmasından mı

kaynaklandığının cevabının bulunmasıdır. İlk ikisinin olması olumsuz bir sebep olarak değerlendirilmelidir.

Firmada alacaklar dağınık olup hareketsiz, donuk bakiye yer almamaktadır.. Müşteri portföyü yıllardır çalışılan müşterilerden oluşmaktadır. Firmanın etkin pazar payına sahip olması sebebi ile satışta zorlanması gibi bir durum sözkonusu değildir. Alacak tahsilindeki uzama sektördeki genel seyre uygun değerlendirilmelidir.

Alacak tahsil süresinin uzaması nedeni ile firmanın faaliyet döngüsü açığı da artmış ve sırasıyla 46, 87, 149 gün olarak hesaplanmıştır. Firmanın hem faaliyet döngüsü süresinin uzamasının ve bunun yanında iş hacminin gelişmesinin işletme sermayesi ihtiyacının artmasına neden olması ve bu sebeple firmanın daha fazla kaynağa ihtiyaç duyması sonucunu yaratması beklenmektedir.

Finansal Yapı Oranları: Bankalar kredi talep değerlendirmelerinde firmanın borçluluk oranına özellikle dikkat ederler. Bu oran firmanın varlıklarının ne kadarlık kısmını borçlanma yoluyla elde ettiğini gösterir. Oran firmada sırasıyla 0,35; 0,42 ve 0,55 olarak hesaplanmıştır. Borçların özkaynaklara oranlanması sonucu 0,54; 0,73 ve 1,23 oranlarına ulaşılmaktadır. Her iki oranın yükselmesi firmanın varlıklarının finansmanında artarak yabancı kaynaklara yöneldiğini göstermektedir. Ancak bununla birlikte firmanın toplam kaynak dağılımı içindeki özkaynak oranı sırasıyla 0,65; 0,58 ; 0,45 olarak hesaplanmakta ve en düşük olan 0,45 seviyesi dahi sektör verileri ile karşılaştırıldığında makul seviyede değerlendirilmektedir. Ancak iş hacmi gelişiminin bu hızda devam etmesi durumunda firmanın sermaye artışı ile ya da yaratacağı kârlılık seviyesini artırarak özkaynaklarını desteklemesi beklenmelidir. Yabancı kaynaklarının, yatırımlarının finansmanı amacıyla başvurduğu banka kredileri nedeni ile artması, yatırımın tamamlanarak geri dönüş sürecinin başlaması ve bunun sonucunda iş hacmi artışı ile birlikte kâr artışı realizesinin gerçekleşeceği öngürüsü ile firmanın gelecek dönemlerde özkaynaklarını yaratacağı kârlar ile desteklemesi beklenmektedir.

Kârlılık Oranları: Firma 2015 yılında %3 olan dönem net kârını 2016 yılında %4'e yükseltmiştir. Yükselmenin nedeni artan iş hacmi karşısında satışların maliyetinin oransal olarak gerilemesi etkili olmuştur. Bu gerileme brüt kâr marjı, faaliyet kâr marjı üzerinde de olumlu etki yaratmıştır. Genel olarak gelir tablosu hesapları analiz edildiğinde iş hacmi istikrarlı olarak gelişmiş, satışların dağılımında ihracat satışları %32 , %35 ve %38 oranında pay almıştır. Net satışlar karşısında satışların maliyet %94 ,%93 ve %91 olarak hesaplanmış, artan banka borçlanması nedeni ile finansman giderleri tutarsal olarak artmış net satışlar karşısında %1 oranında pay almıştır.

Banka borçlanması yatırımları nedeni ile artan firmanın yatırımlarının tamamlanması ile iş hacminde ve kârlılığında artış yaşanması beklenmektedir. 2016 yılında iş hacminde ve kârlılıkta yaşanan artışlar da bu beklentinin gerçekleşeceği öngörü oluşturmaktadır.

4.3.4 İstihbarat Çalışması

➤ Firma ile ilgili istihbarat çalışması, kredi limit çalışması öncesinde istihbarat birimi tarafından yapılmıştır. İlgili birimin yapmış olduğu araştırmalar neticesinde, firmanın ve ortakların uzun yıllardır sektörde oldukları, tecrübeli , iş bilir olarak bilindikleri, çalıştığı finans kurumlarına ve mal alım yaptıkları firmalara geri ödemelerinin düzenli olduğu, yatırım sürecin, tamamladığı ve yatırımlarının geri dönüş sürecine girildiği, iş hacimlerini en az %20 oranında artış yaşanılmasının beklendiği bilgilerine ulaşılmıştır. Olumsuz bir istihbarat olmaması sonucunda firmanın finansal analiz çalışması devam ettirilmiştir.

➤ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Risk Santralizasyon (TCMB) kayıtlarına göre firma 20 banka ile çalışmaktadır. İncelenen dönem itibari ile bankalardaki toplam limiti 100 milyon TL nakit, 30 milyon TL gayrinakit, 15 milyon TL leasing olmak üzere 145 milyon TL dir. Toplam riski ise 35 milyon TL nakit, 8 milyon TL gayrinakit, 7 milyon TL leasing olmak üzere 50 milyon TL dir.

➤ Firma nakit kredilerini taksitli kredi türünde kullanmayı tercih etmekte olup, fiyat avantajına bağlı olarak bch, iskonto ve/veya spot krediye de yönelmektedir. Kullanımlarını TL ya da döviz bazında yapabilmektedir. Yüksek montanlı makine alımlarında fiyatları uygun olduğundan yurtdışı exim kredilerini kullanmaktadır.

➤ Teminat olarak yönetimde ortakların kefaleti ve nakit krediler için gerçek müşteri çeki vermektedir..

➤ Firma ve firma ortaklar adına sakıncalı bir kayıt (karşılıksız çek, gecikmeli kredi vb) bulunmamaktadır.

4.3.5 Kredilendirme Sonucu

Yukarıda detaylandırılan finansal analiz çalışmaları sonucunda firmanın kısa süreli borç ödeme gücü mevcut, finansman riskliliği makul, gelir yaratma gücü mevcut değerlendirilmiştir. Finansal olmayan faktörlerin değerlendirilmesi sonucunda firma ve ortakları sektörde tecrübeli, firma yönetiminde çalışanların uzun yıllardır firmada görev aldıkları, kurumsal yönetim ilkelerine uyum sağlandığı tespit edilmiştir. Yatırım sürecinin tamamlayan firmanın yatırım geri dönüş süreci ile birlikte iş hacmini geliştireceği ve kârlılığını artıracığı öngörülmektedir. 2016 yılında iş hacminde ve kârlılıkta yaşanan artış bu öngörüğü destekler nitelikte değerlendirilmiştir. Finansal olan ve olmayan faktörlerin değerlendirilmesi neticesinde paripassuda dikkate alınarak şu limit ve teminatlar dahilinde çalışılmasına karar verilmiştir; 10 milyon TL nakit limit, 5 milyon TL gayrinakit limit. Teminat olarak ortakların kefaleti , nakit limit için risk tutarı kadar müşteri çeki.

4.4 Firmanın Basel II'ye Göre Kredilendirme Süreci

Türk Bankacılık Sektöründe bankalar, sermaye yükümlülüğü hesaplamasında kredi riski hesaplamasını şu aşamda standart yaklaşıma göre yapmakta, ancak daha hassas bir hesaplama imkanı veren İDY'ni kullanmaya yönelik;

- veri toplama,
 - toplanan veriler ile maruz kalınan ve kalınabilecek riskleri karşılayacak düzeyde sermayeyi içsel yöntemler ile hesaplama,
 - hesaplanan bu verileri karar alma süreçlerinde kullanma,
 - stres testi raporlarının mevzuata uygun sürelerde BDDK'ya gönderimi
- proseslerini de yerine getirmektedirler.

Ağustos 2013 Basel II ilerleme raporuna göre “sektör aktif büyüklüğünün %91,7 sini oluşturan banka ileri içsel derecelendirme yaklaşımı kullanmayı hedeflemekte olup, aynı rapora göre bankaların %46’sı ileri içsel derecelendirme yaklaşımına %50 ile %100 arasında uyum sağlamış durumdadır. İleri İDY’da tüm risk parametrelerinin bankalar tarafından hesaplanması gerekmekte ve bunun için düzenlemelerde öngörülen sürelerde veri toplanması ve verilerinin doğruluğunun teyit edilmesi gerekmektedir. Raporun sonuçlarına göre sektörün yaklaşık %70’i TO ve içsel derecelendirme notlarına yönelik veri biriktirmeye başlamıştır. Ancak bu oranların 5 yıl ve üzeri veri toplama yüzdesine bakıldığında TO için %42,9, İDO için ise %25,9 olduğu izlenmektedir.”²⁰²

BDDK tarafından 29/12/2014 tarihinde “*İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımların ve İleri Ölçüm Yaklaşımının Değerlendirilmesine ve Validasyonuna İlişkin Rehber Taslağı*” yayımlanmıştır. Bu taslak ile “bundan sonraki süreçte, bankaların veri toplama, modelleme, bunların validasyon ilkelerine uygun olarak ve validasyon araçları kullanılarak test edilmesi süreçlerine devam etmesi ve asgari şartları sağlayan bankaların kuruma İDY metodunu kullanmaya yönelik başvuru süreçlerinin başlaması beklenmektedir. Bu taslağın amaçlarından biri, “İDY’lı modellerin, gerçekleştirmeleri hangi oranda temsil ettiğinin kesinlik, doğruluk ve tutarlılık ölçüleri kullanılarak belirlenmesi ve metodolojinin değerlendirilmesine (validasyonuna) yönelik esasları belirlemektir. Buna göre İDY modellerinin validasyonu kapsamında bankalarca tesis edilmesi gereken organizasyonel yapının üç temel unsurdan oluşması beklenmektedir;”

1. “Bunlardan ilki Kredi Riski Kontrol Birimi (KRKB) dir. Bu birim, derecelendirme sistemlerinin tasarımı veya seçimi, uygulamaya konulması, gözetimi, performansı, sonuçlar hakkında düzenli analizler yapılması ve analizlerin sonuçlarının asgari yılda iki kez üst düzey yönetime raporlanmasından sorumludur.”

2. “İkincisi, validasyonun, asgari yılda bir kez olmak üzere modelin tasarımı veya seçimi ile uygulamasından sorumlu personelden bağımsız bir birim tarafından ya da bağımsız bir üçüncü tarafça yapılması beklenmektedir.”

²⁰² BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu-Ağustos 2013”.

3. “Son ve üçüncü unsur olarak ise banka iç denetim birimi KRKB’nin ve validasyon biriminin faaliyetlerinin (validasyonun bağımsız üçüncü taraflarca gerçekleştirilmesi halinde bu validasyon dahil) düzenli olarak gözden geçirilmesinden ve incelenmesinden sorumlu olacaktır.”

“Karşılaştırma” ve “Geriye Dönük Test”in araç olarak belirlendiği validasyonda ilkeler ise taslakta şu şekilde belirtilmiştir;

➤ “İlke 1: Validasyon temel olarak, bankaların risk tahminlerinin öngörü yeterliliğinin ve bu risk tahminleri ile derecelendirme notlarının kredi süreçlerinde kullanımının değerlendirilmesine ilişkindir”

➤ “İlke 2: Validasyon konusunda öncelikli sorumlu bankalardır.”

➤ “İlke 3: Validasyon süreklilik arz eden bir süreçtir”

➤ “İlke 4: Tek bir validasyon yöntemi yoktur.”

➤ “İlke 5: Validasyon hem nicel hem de nitel unsurları kapsamalıdır.”

➤ “İlke 6: Validasyon süreci ve sonuçları bağımsız gözden geçirmeye tabi tutulmalıdır.”²⁰³

“Ülkemizin 1989 yılında başlayan Basel I Standartları’na uyum çalışmaları, 2005 yılından itibaren Basel II’ye uyum olarak devam etmiş, Basel II’ye uyum için özkaynak, sermaye yeterliliği, likidite, kaldıraç ve sermaye ile ilgili düzenlemeler 2013 - 2015 yılları arasında yürürlüğe girmiştir. Komite üyeleri, Ocak 2013’te yayımlanan statünün (BCBS Charter) 5 inci Maddesi gereğince komitenin kurallarına uygun çalışmalar yapmayı, ayrıca komite standartlarına uyum sağlayacaklarını G-20 düzeyinde taahhüt etmişlerdir.”

²⁰³ BDDK, “İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımların ve İleri Ölçüm Yaklaşımının Değerlendirilmesine ve Validasyonuna İlişkin Rehber Taslağı”, 29/12/2014.

“Komite tarafından 2012 yılında oluşturulmuş olan Düzenleme Tutarlılığı Değerlendirme Programı (Regulatory Consistency Assessment Programme - RCAP), her üye ülkenin ayrı değerlendirildiği, kriterlerin üyeler tarafından zamanında yerel mevzuatlar ile uyumlandırılmasını ve standartların tutarlılığının sağlanmasını hedefleyen, uygulama açısından uluslararası yeknesaklık sağlanması sayesinde global finansal istikrarın sağlanmasına katkı yapmayı amaçlayan bir programdır. Bu program ile her bir üye ülkenin mevzuatının Basel Standartları’na ne ölçüde karşıladığı değerlendirilmektedir.”

“Ülkemiz için bu süreç 2015 yılının Eylül ayında başlamış, 15 Mart 2016’da değerlendirme raporlarının yayımlanması ile sonlanmıştır. Söz konusu gözden geçirme sonucunda mevzuatımızın Basel Standartları’na uyum durumu notlandırılmış ve ülkemiz bankacılık mevzuatı uluslararası Basel Standartları’na tam uyumlu bulunmuştur.”²⁰⁴

Bankalar kendi içsel derecelendirme notlarını hesaplamaya yönelik finansal olan ve olmayan bir soru setini sisteme gömerek her soruya bir takım puan ve ağırlık katsayısı vermektedirler. Firma ile ilgili olarak kredi talebi düzenlendiği aşamada ya da belirli periyotlarda validasyon işlemi otomatik olarak gerçekleşerek firmanın derecelendirme notu hesaplanmaktadır. Bu notun hesaplanmasında finansal olan ve olmayan, güncel ve geçmişe dönük bilgiler devreye alınmaktadır.

Hesaplama sisteminde arka tarafta çalışan bir soru seti bulunmaktadır. Bu soru seti İDY yaklaşımını kullanacak olan banka özelinde belirlenmektedir. Derecelendirme notu kötü hesaplanan firmaların ortak özellikleri o bankanın tasfiyeye intikal eden firmaları ile aynı finansal ve finansal olmayan özelliğe sahip olmaları olduğu belirtilmektedir.

Bu çalışma sırasında iki özel banka ile yapılan sözlü görüşmelerde, özellikle perakende nitelikli kredilerin tahsis süreçlerinde “belli derecelendirme notuna sahip” ve “belli tutara kadar” olan kredi taleplerinin sistemden otomatik değerlendirilmesine yönelik, derecelendirme notunun karar aşamasında aktif olarak kullanıldığı bilgisi alınmıştır. Otomatik kredilendirme süreci dışında kalan krediler için ise derecelendirme

²⁰⁴ BDDK, Basın Açıklaması, 16/03/2016, sayı:2016-5.

notunun, firmaların risklilik durumlarına göre kategorize edilmesi, risklilik durumuna göre alınması gerekli teminatların belirlenmesi ve kredi faiz oranının belirlenmesinde etkin olarak kullanılmakta olduğu ancak kredinin verilmesi veya verilmemesine yönelik nihai kararın geleneksel yaklaşıma uygun değerlendirme yöntemleri ile verilmeye devam edildiği aktarılmaktadır. Ancak her tüzel müşteri için İDY yaklaşımına uygun olarak bankalar, içsel derecelendirme notu üretmektedir. İçsel derecelendirme notu o firma ile ilgili her kredi teklifi düzenlenmesinde otomatik olarak hesaplanmakta, hesaplama metodolojisi bankaların risk yönetimi tarafından belirlenmektedir. Bankalar, derecelendirme notları ile kredi verme veya vermeme/ kararlarını karşılaştıran raporlamaları düzenli olarak yapmaktadırlar. Yani içsel derecelendirme notu iyi hesaplanan firmanın kredi süreci olumlu mu değerlendirilmiştir yoksa olumsuz mu? Bu raporlamalardaki amaç derecelendirme notu ile kredi kararı arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek ve modelin doğruluğunu teyit edebilmektir. Bu çalışmanın şu ana kadar yapılan değerlendirmelerinde ve yukarıda paylaşılan iki özel banka ile yapılan görüşme sonucunda görülmüştür ki, Basel II bankaların kredi verme ya da vermeme kararını özellikle belli bir tutar üzerindeki krediler için doğrudan etkileyen bir süreç olmayacaktır. Çünkü Basel II bankaların sermaye yeterliliklerine odaklanmıştır. Ancak, müşteri portföylerinde, bankanın sermaye yeterlilik durumuna ve risk tercihlerine göre değişikliklerin olması, bu değişikliğin sunulacak kredi ürünlerinde farklılık yaratması beklenmekte, kredilendirme süreçlerinde ise Basel II ile önemli bir değişim olması ise beklenmemektedir.

Uygulama örneğinin konusu olan ABC firması için talep edilen kredi limit tutarının 1 milyon Euro'nun üzerinde olması; firmanın cirosunun 50 milyon Euro'nun üzerinde gerçekleşmesi sebebi ile firma Basel II'ye göre kurumsal nitelikli bir firmadır. Ülkemizde Basel II kapsamında bankaların asgari sermaye yükümlülüğü hesaplamasında SY uygulamaktadır.

SY'da kurumsal firmaların derecelendirme notu bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından belirlenir. Konu firma için bağımsız derecelendirme firması tarafından belirlenmiş bir derecelendirme notu bulunmamaktadır. Bu durumda firmanın risk ağırlığı %100 olmaktadır. Teminatı çek+kefalet olarak oluşturulduğundan ve SY yaklaşımında çek+kefalet risk azaltan teminat listesinde yer almadığından sermaye yükümlülüğü hesaplamasında risk azaltımı yapılamayacaktır. Yani sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında risk ağırlığı %100 olarak dikkate alınacaktır.

Firmaya belirlenecek limit ve teminat koşullarının tespitinde ise Basel II kredilendirme sürecinde, geleneksel süreçte detaylandırılan analiz sonuçlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen önemli bir tespit gerçekleşmeyecektir. Çünkü kredilendirme prosesinde Basel II'nin kayda değer bir değişim yaratması beklenmemektedir. Bu düzenleme bankaların sermaye yeterliliklerinin hesaplanmasına yönelik olarak hazırlanmış olup daha çok risk yönetiminin güçlendirilmesine odaklanmakta ve bankaların üstlendiği riske göre fiyatlama yapmasını ve maruz kalınan risk ile orantılı sermaye bulundurmasını sağlamaya çalışmaktadır. Sadece bundan sonraki süreçte Basel II ile birlikte kredi verilen müşteri portföyü yapısında bankaların risk algılarına ve sahip oldukları sermayeye göre değişiklikler olabileceği beklenmekte, bu durumun farklı kredi ürünlerinin oluşmasına neden olabileceği düşünülmektedir.²⁰⁵

²⁰⁵ <http://www.istekobi.com.tr/kobi-bilgi-merkezi/haberler/basel-ii-de-yol-haritasi-belli-degil-h6434.aspx>, erişim tarihi:01/09/2017.

SONUÇ

Bankaların riskleri zamanında tespit edememeleri, doğru ölçememeleri ve etkin yönetememeleri sonucunda yaşanan ekonomik krizler, bu krizlerin yolaçtığı ve ülkelerin bankalarına destek vermesini gerektiren ağır sonuçlar, bu sonuçların globalleşen süreçler nedeni ile dünya genelini etkisi altına alması, finansal sistemde sermaye yeterliliği ve etkin risk yönetimi kavramlarının doğmasını ve uluslararası boyutta risk yönetimi ve denetim standartlarının belirlenmesini mecburi kılmıştır. Bu sebeple, gelişmiş ülkelerin merkez bankaları tarafından 1930 yılında kurulan “BIS”, 1974 yılında “Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesini” tesis etmiştir. Komitenin amacı, bankaların uluslararası standartlarda denetim ve gözetim kuralları ile çalışmasını sağlamak, etkin bir risk yönetim sistemi oluşturmak ve finansal istikrar ve işbirliğini sağlamak olup, komitenin ekonomik krizlerden çıkarılan derslere yönelik çözüm üretme arayışı içerisinde olduğu görülmektedir. Komitenin belirlemiş olduğu standartlar, kanun hükmünde olmamakla birlikte komite üyesi olan ülkeler, komitenin belirlediği standartlar ile tutarlı çalışmalar yapmayı, komite standartlarına uyum sağlamayı, G-20 düzeyinde taahhüt etmişlerdir

Komite ilk olarak 1988 yılında Basel I standartlarını yayımlamış, tüm bankalara aynı yöntemin uygulanması, sadece dört risk grubuna göre düzenleme yapılması ve risk duyarlılığının yetersiz olması noktalarında aldığı ciddi eleştiriler ve finansal ürün çeşitliğinin ve içeriğinin zenginleşmesi, karmaşıklaşması karşısında yeterli olamaması sonucunda, günümüz finansal koşulları ile daha uyumlu olan Basel II, 2004 yılında yayımlanmıştır. Devrim niteliğinde değerlendirilen Basel II ile bankaların faaliyetlerinin denetlenmesine ve gözetlenmesine yönelik güvenilir bir yapı kurulması, etkin risk yönetimi mekanizmasının oluşturulması, piyasa disiplini ile birlikte sürdürülebilir bir finansal istikrarın sağlanması hedeflenmiştir. Basel II ile sermaye yeterliliği rasyosu yeniden tanımlanmış, hesaplamada kredi ve piyasa riskine ilave olarak operasyonel risk de dikkate alınmaya, kredi riski hesaplanırken derecelendirme notu kullanılmaya başlanmış, derecelendirme notu bankacılık sektörü için son derece önemli bir konuma gelmiştir. Ancak Basel II'nin olağan ekonomik düzende işleyen sisteminin, global kriz dönemlerinde olması gereken performansı sergileyememesi tenkit edilmiş, bunun

üzerine, Basel Komitesi, ilave önlemler ile sistemin krizlere karşı dayanıklılık gücünün artırılmasına odaklanmıştır. Basel II'nin yetersiz yanlarını gidermek, tedbirler önermek amacıyla Eylül 2010'da Basel III kriterlerini hazırlamıştır. Basel III'ün amacı, sermaye ve likitide gereksinimlerinin artırılması ve regülasyonlarının kuvvetlendirilmesi olarak sadeleştirilebilir.

Türk bankacılık sektöründe de Basel Standartları'na uyum çalışmaları ilk olarak 1989 yılında başlamış, 3 yıllık bir süre içerisinde adım adım bir geçiş ile 1992 yılı sonundan itibaren Basel I Standartları eksiksiz olarak sektörde uygulanmaya başlamıştır. Bankacılık sisteminin sağlıklı işlemesi için 2000 yılında BDDK'nın kuruluşu gerçekleştirilmiş, Basel II Standartları'na uyum kapsamında "5411 sayılı Bankacılık Kanunu" yürürlüğe girmiş, BDDK 2005 yılında Basel II'ye geçiş ile ilgili ilk yol haritasını açıklamıştır. Basel II, ülkemizde, derecelendirmeye dayalı standart yöntemin uygulanmaya başlaması ile Temmuz 2012 döneminden itibaren uygulanmaya başlamıştır.

BDDK'nın Haziran 2017 verilerine göre "sermaye yeterliliği rasyosunun kamu bankalarında %16,67, yabancı bankalarda %18,21, yerli özel bankalarda ise % 16,09 olarak hesaplanmış olması", sektörün sermaye yeterlilik rasyosu gereklerini yerine getirme konusunda zorlanmadığını göstermektedir. Sektörün en çok zorlanacağı konulardan biri olarak görülen, derecelendirme notu hesaplamasında gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı uygulaması için gerekli verilerin toplanması, toplanan veriler ışığında oluşturulan içsel ölçüm modellerinin doğruluğunun teyiti açısından stres testlerinin uygulanması ve bu modellerin kurum tarafından kabul edilirliliği sürecinde ise uygulamada bankaların bu verileri otorite kurumları ile paylaşma sürecine geldiği tahmin edilmektedir.

Basel Standartları'nın sektörde yarattığı yaratmaya devam edeceği değişimler ve iyileşmelerin başında derecelendirme notu tespiti ile kredilendirilecek firmanın çok riskli ya da az riskli olarak belirlenmesi, bunun da riske endeksli maliyet hesaplamasına yol açması gelmektedir. Sektörde yarattığı önemli değişimlerden bir diğeri ise teminatlar ile ilgili getirilen yeni düzenlemeler olmuştur. Müşteri çek ve senetleri, firma ortakları ve/veya grup şirketlerinden alınan kefaletler, risk azaltıcı unsur olarak değerlendirilmeyerek % 100 risk ağırlığına tabi tutulmuşlardır. Bu da ülkemizde kefalet,

müşteri çek ve senet gibi teminat enstrümanlarının Basel II ile risk azaltıcı niteliğini kaybetmesi nedeni ile Kredi Garanti Fonu'nun" kredilerin teminatlandırılmasında alternatif bir araç daha sık karşımıza çıkacağını göstermektedir.

Basel II Standartları'nın ülkemizdeki etkilerinin sadece bankacılık sektörü odaklı düşünülmesi yanlış olur. Çünkü Basel II sadece bankacılık faaliyetleri açısından değil, bankalarla karşılıklı ticari alışveriş içerisinde olan firmalar için de önemli sonuçlar doğurmaktadır. Basel II'nin firmalar açısından en önemli etkilerinden biri firmaların kurumsal ve kobi (perakende kobi, kurumsal kobi) olarak ayırım kriterlerinin netleştirilmiş olmasıdır. Yıllık cirosu 50 milyon Euro'dan küçük olan firmalar kobi, 50 milyon euro'dan büyük olan firmalar ise kurumsal olarak tanımlanmıştır. Kobi firmalar için ayrıca kredi tutarının 1 milyon euro'nun üzerinde olması durumunda kurumsal kobi, altında olması durumunda ise perakende kobi olmak üzere bir ayırım daha yapılmıştır. Diğer önemli bir etki de uygun maliyetlerle kredi kullanabilmelerinin iyi derecelendirme notu almalarına bağlı hale getirilmesi olmuştur. Derecelendirme notunun iyi olabilmesi için firmaların sermaye yapılarını kurumsal yönetimle birlikte güçlendirmeleri, uluslararası standartlara uygun finansal tablolar hazırlaması, tüm faaliyetlerini resmileştirmesi ve herkes tarafından incelenebilir bir politika izlemesi zorunlu hale getirilmektedir. Bu etkinin dolaylı olarak yaratacağı diğer bir etkinin de açık, doğru ve şeffaf finansal tablolarının hazırlanabilir hale gelmesinin, finansal verileri işleyen, finansal tablo haline getiren ve denetleyen meslek kurumlarının da itibarlarının artması yönünde olması beklenmektedir.

Yukarıda bahsedilen konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamanın yanında, Basel standartları'nın bankacılık sektörünün kredilendirme sürecine olan etkilerinin ne şekilde olacağını ortaya konulmasını amaçlayan bu çalışmanın sonucunda , Basel II standartlarının kredilendirme sürecinde, geleneksel süreçte detaylandırılan analiz sonuçlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecek köklü bir değişim yaratmayacağı kanısı oluşmuştur. Çünkü Basel düzenlemeleri, bankaların sermaye yeterliliklerine ve risk yönetimlerinin güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Karar sürecinde köklü bir değişim yaratmaması, ancak kullanılacak krediler karşısında bankaların risk azaltıcı teminatlara yönelmesi, kefalet ve çek-senetlerin risk azaltıcı teminat kapsamında

olmaması sebebi ile Kredi Garanti Fonu gibi farklı teminat ürünlerinin ortaya çıkması, etkin risk yönetimi anlayışı ile kullanılacak krediler için riske göre fiyatlama yapılması, maruz kalınan risk ile orantılı sermaye bulundurulması, bankaların risk tercihleri ve sermaye seviyelerine bağlı olarak kredili müşteri portföylerinde değişikliğe gidilmesi, kredilendirmede risklilik analizlerine göre sektörel sınıflandırmalar yapılması, sunulacak kredi ürünlerinde alternatifler oluşturulması beklenmekte, ancak nihayetinde Basel II'nin kredi verme kararında geleneksel değerlendirme yöntemlerine kıyasla radikal bir farklılık yaratmasının beklenmemesi gerektiği görüşüne varılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ankara Ticaret Odası, “**BASEL II “KOBİ’lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi”**”, Yorum Basın Yayın Sanayii Ltd. Şti., Ankara 2007.
- Akgüç, Öztin. “**Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**”, Avcıol Basın Yayım, 5.baskı, İstanbul 1991.
- Altıntaş, M.Ayhan. “**Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**”, Turhan Kitabevi, Ankara, Mart 2006.
- Argun, Doğan, Cemal İbiş, Volkan Demir.“**Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**”, İSM MMO, Yayın no:62, 5.Baskı, İstanbul 2008.
- Ataman, Ümit. “**Tek Düzen Hesap Planı ve Mali Tablolar**”, Türkmen Kitabevi, İstanbul 1997.
- Atay, Serdar. “**Banka Muhasebesi**”, Süleyman Demirel Üniversitesi, 1. Baskı, Isparta 2003.
- Aydın, Nurhan, Metin Coşkun, Hasan Bakır, Ali Ceylan, Mehmet Başar. “**Finansal Yönetim**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no : 1465, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:779, 2.baskı, Eskişehir Ağustos 2004.
- Aydın, Nurhan, Mehmet Başar, Metin Coşkun. “**Bankacılık Uygulamaları**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no: 1711, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:893, 1. Baskı, Eskişehir 2006.
- Berk, Niyazi. “**Finansal Yönetim**”,Türkmen Kitabevi,10.Baskı, İstanbul 2010.
- Çabuk, Adem, Arman Aziz Karagül, Cengiz Erol, Banu Başar, Şerafettin Sevim, Özlem Sayılır, “**Finansal Tablolar Analizi**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no : 2996, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1949,2.baskı, Eskişehir Kasım 2013.
- Çağlar, Ünal. “**Döviz Kurları-Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar**”, Alfa Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2003.
- Çömlekçi, Ferruh, Münevver Yılandı, Nurten Erdoğan, Saime Önce,Seval Kardeş Selimoğlu, Ergun Kaya. “**Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no: 1585, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:839,1. Baskı, Eskişehir Ekim 2004
- Eken, Mehmet Hasan, Hüseyin Selimler. “**Banka Muhasebesi**” Der Yayınevi, 1. Baskı, 2008.

- Gallegher, Timothy J., Joseph D.Andrew. “**Financial Management Principles and Practise**”, Freeload Press, 4.Baskı, 2007.
- Göçmen Yağcılar, Gamze. “**Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısı Analizi**”, BDDK Kitapları No: 10, Ankara 2011.
- Karluk, S.Rıdvan. “**Uluslararası Ekonomi**”, Beta Yayınları, 6. Basım, İstanbul 2002.
- Kaygusuz, Sait Y., Ümmühan Aslan, Nazlı Kepçe. “**Genel Muhasebe-I**”, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını no:2654, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1620, 1. Baskı, Eskişehir, Ağustos 2012.
- Korkmaz, Turhan, Ali Ceylan. “**Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**”, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 5.basım, İstanbul 2010.
- Pekdemir, Recep. “**Mali Tablolar El Kitabı**”, İst.Serbest Muhasebeci Mali Müş. Odası, İstanbul 1994.
- Selimoğlu, Seval, Şaban Uzay, Süleyman Uyar, Mehmet Özbirecikli, Aylin Poroy Arsoy, Banu Başar. “**Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2636, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1604, 1. Baskı, Eskişehir Temmuz 2012.
- Tuğcu, Can Tansel, Ekrem Erdem, Faik Çelik, Talip Torun, Selahattin Togay, Selim Kayhan, Halil Altıntaş, Etem Hakan Ergeç, Metin Toprak. “**Bankalarda Kredi Yönetimi**”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayın no: 2531, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1502,1.Baskı, Eskişehir Haziran 2012.
- Yıldırım, Mesut. “**Banka Muhasebesi**”, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:258, İstanbul, Temmuz 2008.

Sürelî Yayınlar

- Acar Boyacıoğlu, Melek. “**Operasyonel Risk ve Yönetimi**”, Bankacılar Dergisi, sayı:43, s.51-64,2002.
- Akan, N. Burak, Arif Oktay Laçiner, Yasemin Tüzün. “**Parametrik Riske Maruz Değer Yöntemi Türkiye Uygulaması**”, Bankacılar Dergisi, sayı: 45,s.29-39, 2003.
- Akan, N. Burak, Arif Oktay Laçiner, Yasemin Tüzün. “**Risk Yönetiminde Riske Maruz Değer Yöntemleri ve Bir Uygulama**”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:14, Sayı:3, s.128-146, 2009.
- Anıl Keskin, Duygu. “**Basel II standartlarının İşletmeler Üzerindeki Etkileri**”, Sosyal Bilimler Dergisi, Say:1, s.95-102, 2007.

- Aras, Güler. **“BASEL II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim“**, İç Denetim Dergisi, Sayı:17, 2007.
- Arslan, İbrahim. **“Basel standartları ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 18, s.50-65, 2007.
- Aslan Külahi, Ezgi, Göksel Tiryaki, Ahmet Yılmaz. **“Türkiye’de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci”**, Öneri Dergisi, Cilt:10, Sayı:40, s.185-200, Temmuz 2013.
- Boran, Levent, Mehmet Özkan. **“Veri Madenciliğinin Türk İşletmelerin Finansal Tablolarına Uygulanması ve Uygulama Örneği”**, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, 2014.
- Çelik, Faik, İhsan KIZIL. **“Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı”**, Doğu Üniversitesi Dergisi, sayı.9, s.19-34,2008.
- Çoban Çelikkemir, Neşe. **“Ülkemizde Kobiler ve Finansal Kurumlar Açısından Basel Sürecinin Değerlendirilmesi”**, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, s.2-15, Cilt: 2, Sayı: 4, 2011.
- Demirel Utku, Burcu, Adnan Dönmez, Kenan Yüce. **“BASEL II: KOBİ’ler Açısından Bir Değerlendirme”**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 43, s.181-198, Temmuz 2009.
- Duman, Mustafa. **“Bankacılık Sektöründe Finansal Riskin Ölçülmesi ve Gözetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Value At Risk Metodolojisi”**, Bankacılar Dergisi, Sayı: 32, s.22-29, 2000.
- Elmas, Bekir, Yaşar ÖZ. **“Bankaların Yeni Risk Düzenlemeleri Kapsamında Basel II ve Kobiler”**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13, s.392-400, 2009.
- Erkan, Mehmet. **“Enflasyon Düzeltmesinin Kredi Analizine Etkisi”**, İSMMM Yayın Organı, Mali Çözüm Dergisi, s.104-120, Sayı:73.
- Girginer, Nuray. **“Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması”**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 37, s.132-141, Ocak 2008.
- Gürel, Eymen, Esra Burcu Bulgurcu, Gürel, Neslihan Demir. **“Basel III Kriterleri”**, Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi”, Cilt: 1, Sayı: 3-4, s.17-27, Ocak 2012.
- Kaderli, Yusuf, Süleyman Doğu, Özlem Arabacı. **“Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun KOBİ’lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri”**, Ege Akademik Bakış, Cilt: 13, Sayı: 4, s.505-512,Ekim 2013.

- Karpat Çatalbaş, Gaye, Ersin Çatalbaş. “**Finansman Sorunu Yaşayan Kobi’ler, Basel II ve Bankacılık Sektörü**”, Bankacılar Dergisi, Sayı:66, s.3-11, 2008.
- Kayalı, Nilgün, Aslı Çümen. “**Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması**”, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yönetim ve Ekonomi, Cilt:18, Sayı:2, s.116-126,2011.
- Özince, Ersin. “**Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri**”, Bankacılar Dergisi, Sayı:53, s.18-22,2005.
- Sevim, Şerafettin, Tunga Bozdoğan, Mehmet Ali Canbolat. “**Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Bilgisayar Destekli Mali Analiz Sonuçlarının Puanlaması ve Bir Model Denemesi**”, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2/2,s.83-101, 2009.
- Sezgin, Cüneyt, Yasemin Tüzün. “**Dünyada ve Türkiye’de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları**”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı: 17, s.74-78, Mart – Nisan 2001.
- Şahin, İlhan. “**Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı Ve Uygulama Süreci**”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:59, s.149-162, Temmuz 2013.
- Şendoğdu, A.Aslan. “**Basel II standartlarınınDünü Bugünü ve Gelecek İçin Bir Üst Sürümüne Olan İhtiyacın Kaçınılmazlığı**”, BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, s.5-11, 2010.
- Kalaycı, Şeref, Murat Kaya. “**Basel II’nin KOBİ’ler Üzerine Etkisi ve KOBİ’lerin Farkındalıklarına Yönelik Bir Araştırma**”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 43,s.97-111, Temmuz 2009.
- Turgut, Ahmet. “**Bankalar ve KOBİ’ler için Dönüm Noktası: Basel II Standartları**”, KMÜ İİBF Dergisi, Cilt:2, Aralık 2007.
- Yardımcıoğlu, Mahmut, Kenan Bora. “**Uluslararası Kredi Derecelendirme Firmalarının Çalışma Prensipleri, İşleyişleri, Küresel Dünyadaki Rol Ve İşlevleri**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı:1, s.111-119, 2013.
- Yüksel Mermud, Aslı, Mustafa Ceran. “**Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri ve Sermaye Yeterliliği, Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz**”, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt:2,Sayı: 4, s.30-37, 2011.

Tezler

- Altuğ, Fatih. “**Finansal Analiz Sürecinde Sistemik Bir Yaklaşım ve Öneriler**”, Marmara Üniversitesi SBE, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010.

- Aslan Külahi, Ezgi. “**Bankacılıkta Riskler ve Türk Bankacılık Sektörü’nün Basel standartlarına Uyum Süreci**”, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Entitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.
- Cangürel, Ozan. “**Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**”, Türkiye Bankalar Birliği, Yayınlanmamış Doktora tezi, Yayın No:282, İstanbul 2012.
- Cengiz, Efsane. “**BASEL I-II-II Sermaye Uzlaşısı**”, Atılım Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.
- Horosan, İlkay. “**Bankacılık Sektöründe Kredilendirmede Uygulanan Finansal Analiz Teknikleri ve Basel II karşılaştırması**”, Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- Mutlu, Mehmet. “**Basel II’nin, KOBİ’ler Üzerinde Etkisi Ve KOBİ’lerin Farkındalıkları: Malatya İlinde Bir Araştırma**”, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2013.

Taslak, Tebliğ ve Raporlar

- Atiker, Mustafa. “**Basel - I ve Basel – II**”, Konya Ticaret Odası Etüd - Araştırma Servisi, sayı: 2005 – 41 / 08, 04/07/2005.
- BDDK, “**10 soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)**”, Ocak 2005.
- BDDK, “**Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**”, Aralık 2004.
- BDDK, “**Sorularla Basel III**”, Risk Yönetimi Dairesi, Aralık 2010.
- BDDK, “**Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu**”, Ağustos 2013.
- BDDK, “**Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Eylül-2014**”, 03/10/2014.
- BDDK, “**İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımların ve İleri Ölçüm Yaklaşımının Değerlendirilmesine ve Validasyonuna İlişkin Rehber Taslağı**”, 29/12/2014.
- BDDK, Basın Açıklaması, sayı: 2016-5, 16/03/2016.
- İskenderoğlu, Lerzan. “**Uluslararası Para Sisteminin Sorunları ve İyileştirme Çalışmaları**”, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Planlama ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Tartışma Tebliği:8807, Haziran 1988.
- Mazıbaş, Murat. “**Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme**”, BDDK Araştırma Raporları 2005/1, 2005.

Yayla, Münür, Yasemin Türker Kaya. “**Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**”, BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları, 2005/3, Mayıs 2005.

Yaşar, Serpil, Ayhan Topçu. “**Basel II Sürecinde Kobilere:Sermaya Piyasaları ve Anadolu Yaklaşımı Çerçevesinde Konunun Değerlendirilmesi**”, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, SYA–2008/1 AYT–2008/1.

Türkiye Bankalar Birliği, “**Basel Komitesi Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi**”, Ekim 2002.

Türkiye Bankalar Birliği, “**Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobilere etkileri**”, Eylül 2004, yayın no: 228.

Kanun ve Yönetmelikler

BDDK, “**5411 sayılı Bankacılık Kanunu**”,1 Kasım 2015 ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

BDDK, “**Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**”, 01/11/2006 tarih ve 26333 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

BDDK, “**Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik**”, 1 Kasım 2005 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete.

BDDK, “**Tek Düzen Hesap Planı (THP) ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ**”, 26/01/2007 tarih ve 26415 sayılı Resmi Gazete.

İnternet kaynakları

ABİGEM, “**Basel II ve Derecelendirme**”, [www.abigem.org /appmanager /tr/ portal ? _nfpb=true&_pageLabel...08](http://www.abigem.org/appmanager/tr/portal?_nfpb=true&_pageLabel...08), erişim tarihi: 01/09/2017.

“**Basel II Kredi Risk Azaltımı (Standart Yaklaşımında)**”, [www.jcrer.com.tr/ Pages.aspx? Page=basel-ii](http://www.jcrer.com.tr/Pages.aspx?Page=basel-ii) erişim tarihi: 01/09/2017.

Göğebakan, M.Cengiz..”**Bankalar neden kredi politikalarına ihtiyaç duyarlar? Kredi politikalarının kapsamı neleri içermelidir?**”, [https://www.dunya.com /.../bankalar-neden-kredi-politikalarina-ihtiyac-duyarlar-kredi...](https://www.dunya.com/.../bankalar-neden-kredi-politikalarina-ihtiyac-duyarlar-kredi...), erişim tarihi:01/09/2017,

“**Mali Analiz Teknikleri**”, www.baskent.edu.tr/~ferhan/MaliTablolar /Mali%20Analiz%20Teknikleri.pdf, erişim tarihi:01/09/2017.

Pekak, Bürra, Uğur Akbaş, Nezihe Erdem, Oğuzhan Öner, Mehmet Önemci, Alp Özateşler, Serhat Yücel, Sinan Ramazan Dalgıç. ”**Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobilere Etkileri**”, Türkiye Bankalar Birliği Basel II Yönlendirme Komitesi, <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/1395/tobb.pdf> Önbellek, erişim tarihi:01/09/2017.

Stephey, M.J. “**A Brief History of Bretton Woods System**”, Ekim 2008, <http://content.time.com/time/business/article/0,8599,1852254,00.html>, erişim tarihi: 01/09/2017.

Taşpınar, Gökhan. ”**Basel III kriterleri ve Türk bankacılık sistemine etkileri**” <http://www.dunya.com/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-180276h.htm>, erişim tarihi: 01/09/2017.

Türkiye Garanti Bankası, “**BASEL II’nin Kapsamı ve Reel Sektöre Etkileri**”, <https://www.slideserve.com/idania/basel-ii-n-n-kapsami-ve-reel-sekt-re-etk-ler>, erişim tarihi: 31/08/2017.

<http://www.bis.org>, erişim tarihi:01/09/2017.

<http://www.istekobi.com.tr>, erişim tarihi:01/09/2017.